

**T. C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**AKARSU PEYZAJININ KENT KİMLİĞİNE KATKISI
ARTVİN ÇORUH NEHRİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM DUMAN

**Danışman
Doç. Dr. Hilal TURGUT**

Artvin, 2019

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin oruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsüne Yüksek Lisans Tezi / olarak sunduğum ‘‘Akarsu Peyzajının Kent Kimliğine Katkısı Artvin Çoruh Nehri rneği ’’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Hilal TURGUT ‘un sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örneklere kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

12/06/2019

Gizem Duman

İmza

ÖNSÖZ

“Akarsu Kıyılarının Kent Kimliğine Katkısı Artvin Çoruh Nehri Örneği” konusunda yapılan bu çalışma; Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olup, ilk olarak ilgili kurum/kuruluşlara ve benzer konulara ilgi gösteren ve bu alanlarda bilimsel araştırma yapacak olanlara yararlı olmasını diliyorum.

Öncelikle, tez konusunun ve çalışma alanının belirlenmesi ile sonuç kısmına kadar ki her aşamasında bilgisini, samimiyetini ve yardımını esirgemeyen tez danışmanım sayın hocam Doç. Dr. Hilal Turgut’ a en içten hislerimle teşekkür ederim. Tezin ilerleyiş aşamalarında bilgisine başvurduğum sayın hocalarım Doç. Dr. Bülent Turgut ve Doç. Dr. Ayşe YAVUZ ÖZALP’ e teşekkürlerimi sunuyorum.

Ve son olarak her zaman desteklerini üzerimde tutan aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Gizem Duman

Artvin - 2019

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
TEZ BEYANNAMESİ	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
ÖZET.....	xi
SUMMARY	1
1. GİRİŞ.....	2
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	4
2. KAVRAMSAL VE KURUMSAL TEMELLER	4
2.1. Akarsu Olgusu	4
2.1.1. Akarsu Kavramı	5
2.1.2. Akarsu Tipleri	6
2.1.3. Akarsuların Önemi ve Kullanımı	7
2.1.4. Baraj Gölleri.....	7
2.2. Kent Olgusu	7
2.2.1. Kent Kavramı.....	8
2.2.2. Kent Kimliği	10
2.2.3. Kent Kimliğini Belirleyen Faktörler	11
2.2.3.1. Sosyo-Kültürel Yapı	13
2.2.3.2. Sosyo-Ekonomik Yapı.....	14
2.2.3.3. Fiziki Çevre.....	16
2.3. Kent Kimliği ve Çevre İmajı.....	19
2.4. Akarsularda Kültür ve Kimlik.....	19
2.4.1. Kültürel Bağlamda Akarsu ve Kentlinin İlişkisi.....	19
2.4.1.1. Kent ve Kültür.....	20
2.4.1.2. Kentsel Kimlik ve Akarsular.....	22
2.4.1.3. Akarsu ve Kent İlişkisi.....	23
2.5. Akarsu Peyzajı	

3.	AVRURUPA BİRLİĞİ	25
3.1.	Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi	25
3.2.	Türkiye’de Su Kaynakları Yönetimi.....	26
3.2.1.	Akarsu Kıyısının Kullanımına Dair Yasa ve Yönetmelikler	28
4.	DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE AKARSU PEYZAJI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER.....	33
4.1.	Dünya’da Akarsu Peyzajı İle İlgili Bazı Örnekler	33
4.1.1.	Cheonggye Deresi Restorasyon ve İyileştirme Projesi, Seul, Kore	33
4.1.2.	San Antonio Nehri	37
4.1.3.	Trinity Nehri Koridoru.....	37
4.2.	Türkiye’de Akarsu Peyzajı İle İlgili Bazı Örnekler	39
4.2.1.	Porsuk Çayı.....	39
4.2.2.	Yeşilirmak Nehri.....	39
4.2.3.	Bartın Çayı.....	40
5.	MATERYAL VE YÖNTEM	42
5.1.	Materyal	42
5.1.1.	Çalışma Alanı.....	42
5.1.1.1.	Sosyo-Ekonomik Yapısı	44
5.1.1.2.	Jeolojisi ve Toprak Yapısı	45
5.1.1.3.	Yükseklik	46
5.1.1.4.	İklim Özellikleri.....	48
5.1.1.5.	Bitki Örtüsü ve Hayvan Varlığı	50
5.2.	Yöntem.....	58
6.	BULGULAR	60
6.1.	Anket Çalışması	60
6.2.	I. Bölge.....	72
6.2.1.	Deriner Barajı ve Çevresi.....	73
6.2.2.	Sanayi Alanı.....	75
6.2.3.	Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi	76
6.2.4.	Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü Çevresi	77
6.2.5.	Kent Girişi.....	78
6.2.6.	Artvin İl Jandarma Komutanlığı Ve İmam Hatip Lisesi	79
6.2.7.	Artvin Çoruh Üniversitesi Çayağzı Yerleşkesi	79
6.2.8.	Çoruh Kent Parkı	80

6.2.9.	Artvin Kale ve Çevresi.....	81
6.3.	II. Bölge	88
6.3.1.	Hatila Vadisi Milli Parkı ve Çevresi	90
6.3.2.	Gen Koruma Sahası	91
6.3.3.	Çoruh Marina ve Çevresi	92
6.4.	III. Bölge	96
6.4.1.	Ormanlı Köyü Mevkii.....	97
6.4.2.	Yeme-İçme Alanları.....	98
7.	TARTIŞMA.....	108
8.	SONUÇ VE ÖNERİLER	113
	EKLER	115
	KAYNAKLAR	120
	ÖZGEÇMİŞ	127

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Cheonggyecheon deresi eski ve yeni görüntüsü (Önen, 2007).....	33
Şekil 2. Cheonggyecheon deresi tasarım aşaması (Önen, 2007).....	34
Şekil 3. Cheonggyecheon deresi rehabilitasyon sürecinden bir görüntü (Önen, 2007)	34
Şekil 4. Cheonggyecheon deresi restorasyon ve iyileştirme projesinden bir görüntü (Önen, 2007)	34
Şekil 5. Cheonggyecheon deresi projesi ve alan görüntüsü (Önen, 2007).....	35
Şekil 6. Cheonggyecheon deresi projesi gündüz ve gece görselleri (Önen, 2007)	35
Şekil 7. Cheonggyecheon deresi projesi ekolojik çevre görünümü (Önen, 2007).....	36
Şekil 8. Cheonggyecheon deresinde restore edilen tarihi bir köprü (Önen, 2007)	36
Şekil 9. Cheonggyecheon deresinin yeni halinden görünüm (Önen, 2007).....	36
Şekil 10. San Antonia Nehrinden görünüm (URL-7)	37
Şekil 11. Trinity Nehrinden bir görünüm (URL-2).....	38
Şekil 12. Trinity Nehrinden bir görünüm (URL-2).....	38
Şekil 13. Trinity Nehrinden bir görünüm (URL-2).....	38
Şekil 14. Porsuk çayının görünümü (URL-8)	39
Şekil 15. Yeşilirmak Nehrinden bir görünüm (URL-9)	40
Şekil 16. Yeşilirmak Nehrinin akşam görünümü (URL-10).....	40
Şekil 17. Yeşilirmak Nehri boyunca bulunan çeşitli heykeller (URL-11).....	40
Şekil 18. Bartın çayı genel görünümü (URL-12).....	41
Şekil 19. Bartın çayından bir görünüm (URL-13)	41
Şekil 20. Çalışma alanı sınırları	42
Şekil 21. Çalışma alanı 3b google earth görüntüsü	43
Şekil 22. Artvin ili tanıtım haritası.....	44
Şekil 23. Çalışma alanı anakaya haritası	46
Şekil 24. Çalışma alanından bir görünüm	47
Şekil 25. Çalışma alanından bir görünüm	47
Şekil 26. Yükseklik haritası (Yüksel, 2015)	48
Şekil 27. Artvin ili yükseklik haritası (Anonim, 2013).....	48
Şekil 28. Artvin ili sıcaklık değişimi (Anonim, 2013).....	49
Şekil 29. Artvin ili aylık toplam yağış miktarı (Anonim, 2013).....	49
Şekil 30. Çalışma alanı orman kullanım haritası.....	51
Şekil 31. Çalışma alanından bir görünüm	53
Şekil 32. Çalışma alanı yaban hayatı haritası.....	55
Şekil 33. Çoruh Nehri üzerinde bulunan barajlar (Sucu ve Dinç, 2018)	56
Şekil 34. Borçka barajı ve hes tesisi nedeniyle değişen yol ağı ve su kotu (Toker,2010)	56
Şekil 35. Deriner barajı ve hes tesisinden kaynaklanan yol ağındaki değişim (Toker, 2010).....	57
Şekil 36. Çoruh nehri arşiv görüntüleri (URL-4).....	57

Şekil 37. Çoruh nehri arşiv görüntüleri (URL-4).....	57
Şekil 38. Anket yapılan kişilerin artvin'de bulunma sebepleri.....	61
Şekil 39. Çoruh nehri'nin kente katkısı olup, olmama oranı	61
Şekil 40. Çoruh nehrinin katkısı olduğunu düşünen bireylerin öncelikli seçimleri ...	62
Şekil 41. Çoruh nehri'nin katkısı olduğunu düşünen bireylerin alan puanlaması	62
Şekil 42. Çoruh nehri'nin kente katkısının olmadığını düşünen bireylerin öncelikli olumsuz sebepleri	63
Şekil 43. Çoruh nehri'nin kente katkısının olmadığını düşünen bireylerin öncelikli olumsuz alan puanlaması.....	63
Şekil 44. Ankete katılan kullanıcıların çoruh nehri'ni kullanıp, kullanmama oranı ..	64
Şekil 45. Ankete katılan kullanıcıların çoruh nehrini hangi amaçla kullandığı oranı	64
Şekil 46. Alan kullanım yeterlilik alanları	64
Şekil 47. Ankete katılan kullanıcıların çoruh nehrini kullanma sıklığı oranı	65
Şekil 48. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri ve etrafında olmasını istedikleri alanların öncelikli oranı	66
Şekil 49. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri ve etrafında olmasını istedikleri alanları puanlaması	66
Şekil 50. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri'ni temiz bulma oranı.....	66
Şekil 51. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri boyunca bulunan mevcut alanları görme oranı.....	67
Şekil 52. Çoruh nehri boyunca yapılan yerleşke ve park alanlarının kente kattığı etkisini seçme oranı	67
Şekil 53. Çoruh nehri kente, kentsel sürdürülebilirlik kaynağı olarak seçilen olanakların öncelikli oranı	68
Şekil 54. Çoruh nehri kente, kentsel sürdürülebilirlik kaynağı olarak seçilen olanakların puanlaması.....	69
Şekil 55. Çoruh nehrinin sürekli olup, olmama oranı	69
Şekil 56. Mekansal sürekliliğin kente sağladığı katkılar.....	69
Şekil 57. Çoruh nehri'nin görsel etkisi.....	70
Şekil 58. Çoruh nehri kıyısında yeterli sosyal faaliyet oranı	70
Şekil 59. Çalışma alanı bölge haritası	71
Şekil 60. Çalışma alanı sörvey noktaları ve fotoğraf çekim yönleri	72
Şekil 61. Çalışma alanı I. bölge haritası.....	73
Şekil 62. Deriner barajı'nın üstten görünüşü (URL-5)	74
Şekil 63. Deriner baraj çevresi uydu görüntüsü	74
Şekil 64. Deriner barajı çevresi uydu görüntüsü	75
Şekil 65. Deriner barajı sanayi alanı uydu görüntüsü	75
Şekil 66. Artvin ili sanayi alanı görünümü	76
Şekil 67. Ali nihat gökyiğit botanik bahçesi uydu görüntüsü(URL-6)	76
Şekil 68. Ali nihat gökyiğit botanik parkı'nın şuan ki görünümü.....	77
Şekil 69. Çevre ve şehircilik il müdürlüğü çevresi uygu görüntüsü	77
Şekil 70. Yeni yapılan camii ve çevresinin görünümü.....	78
Şekil 71. Artvin kent merkezi girişi uydu görüntüsü	78

Şekil 72. Artvin imam hatip lisesi ve artvin il jandarma komutanlığı uydu görüntüsü.....	79
Şekil 73. Artvin çoruh üniversitesi çayağzı yerleşkesi uydu görüntüsü	79
Şekil 74. Artvin çoruh üniversitesi çayağzı yerleşkesi görünümü	80
Şekil 75. Çoruh kent park'ın eski ve yeni hali	80
Şekil 76. Artvin kale ve çevresinin uydu görüntüsü	81
Şekil 77. Artvin kalesinden bir görüntü	82
Şekil 78. Kale çevresinde yapılan prefabrik konutlardan bir görüntü.....	82
Şekil 79. Çalışma alanı II. bölge haritası	89
Şekil 80. Çalışma alanı içerisindeki jeolojik oluşumlardan bir görünüm	89
Şekil 81. Hatila vadisi milli parkı ve çevresinin uydu görüntüsü	90
Şekil 82. Çalışma alanından bir görüntü	91
Şekil 83. Çalışma alanında bulunan fıstık çamlarının uydu görüntüsü.....	91
Şekil 84. Çalışma alanında bulunan fıstık çamlarından bir görüntü	92
Şekil 85. Çoruh marina ve çevresinin uydu görüntüsü	92
Şekil 86. Çoruh marinadan bir görüntü	93
Şekil 87. Çalışma alanı III. bölge haritası	97
Şekil 88. Ormanlı deposu ve çevresinin uydu görüntüsü.....	98
Şekil 89. Borçka barajı ve çevresinin uydu görüntüsü.....	98
Şekil 90. Çalışma alanına ait farklı noktalardan görseller	110
Şekil 91. Çalışma alanına ait farklı noktalardan görseller	110
Şekil 92. Çalışma alanı yakın çevre analiz haritası	112
Şekil 93. Ata tepeden bir görüntü.....	112

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Kent kimliğinin değerlendirilmesinde kullanılan parametrelerin ağırlık katsayıları	83
Tablo 2. Kent kimliği puanları	83
Tablo 3. 1 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	84
Tablo 4. 1 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	84
Tablo 5. 2 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	85
Tablo 6. 2 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	86
Tablo 7. 3 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	87
Tablo 8. 3 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	87
Tablo 9. 4 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	93
Tablo 10. 4 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	94
Tablo 11. 5 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	95
Tablo 12. 5 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	96
Tablo 13. 6 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	99
Tablo 14. 6 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	99
Tablo 15. 7 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	100
Tablo 16. 7 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	101
Tablo 17. 8 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	102
Tablo 18. 8 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	102
Tablo 19. 9 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	103
Tablo 20. 9 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	104
Tablo 21. 10 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	105
Tablo 22. 10 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	105
Tablo 23. 11 No'lu görsel peyzaj sörveyi formu	106
Tablo 24. 11 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler.....	107

KISALTMALAR DİZİNİ

KKP	Kent Kimliği Puanı
KAY	Kıyı Alanları Yönetmeliği
ÖBA	Önemli Bitki Alanı
SÇD	Su Çerçeve Direktifi

ÖZET

AKARSU PEYZAJININ KENT KİMLİĞİNE KATKISI ARTVİN ÇORUH NEHRİ ÖRNEĞİ

Akarsular tarih boyunca insanların yerleşimleri için cazip noktalar olarak görülmüştür. Tarih sahnesinde yer alan büyük kentler daima çevrelerindeki akarsular ile anılmışlardır. Akarsular insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri pek çok imkânları sunmaktadırlar. Doğal yaşam koridorları oluşturmalarının yanı sıra önemli peyzaj alanları olmaları, gelişime açık olmaları, yerleşim, tarım, balıkçılık, taşımacılık ve enerji ihtiyaçlarını karşılama gibi pek çok konuda insanlara fırsatlar sunmaları akarsuların cazibesinin artırmaktadır.

Bu çalışmada Artvin kent sınırları içerisinde geçen Çoruh Nehrinin, Deriner ile Borçka barajları arasında kalan kısmı değerlendirilmeye alınmış olup, kentin kendine özgü doğal çevresi; iklimi, topografik yapısı, bitki örtüsü, su ögesi, faunası ve bu faktörlerin ışığında kent kimliğine katkısı konusundaki etkilerinin araştırılıp, incelenmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın sonucunda; Artvin ili su kaynaklarının baraj gölleri ile değişime uğradığı ve bu değişimin alana kimlik kazandırabilecek yenilikler getirdiği, ancak her geçen gün yanlış planlama kararlarının alınması ile kimliğe katkı sağlayacak alanların kaybolmasına ve etkili bir şekilde kullanılmamasına yol açtığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Çoruh Nehri, Kent kimliği, Artvin, Akarsu Peyzajı, Akarsu kıyı kullanımı

SUMMARY

CONTRIBUTION OF RIVER LANDSCAPE TO URBAN IDENTITY THE CASE, ARTVİN ÇORUH RIVER

Rivers throughout history have been seen as attractive points for people's settlements. The big cities in history were always mentioned by the rivers around them. The streams offer many opportunities for people to meet their needs. In addition to creating natural living corridors, the fact that they are important landscaping areas, open to development, offering opportunities for people on many issues such as settlement, agriculture, fishing, transportation and meeting their energy needs and that increases the attractiveness of the rivers.

In this study, the part of the Coruh River, which passes through the boundaries of Artvin city, between Deriner and Borçka dams has been evaluated and the natural environment of the city; The aim of this study is to investigate and investigate the effects of climate, topographical structure, vegetation, water element, fauna and its contribution to urban identity in the light of these factors.

As a result of the study; it has been seen that the following resources of Artvin have been changed with the dam lakes and this change brought innovations that can bring identity to the area, but with the passing of wrong planning decisions, the areas that contribute to identity will be lost and not used effectively.

Key words: Coruh River, City identity, Artvin, River Landscape, Stream coastal use

1. GİRİŞ

Mevcut dünya nüfusunun yaklaşık 2/3'ü kıyısal alanlarda yaşamaktadırlar. Bu alanlarda yer alan nüfus yoğunluğu iç bölgelere nazaran sürekli artmaktadır (Uzun ve Çelik 2014; Güneroğlu 2015; Güneroğlu vd. 2016). Kılıç ve Aybay (2006)'a göre su kıyıları, su yolu ile karayolu ulaşımının kesiştiği noktadaki doğal ortamdan farklı fiziki özellikleri olan diğer doğal ortama geçiş alanlarıdır.

Su, tarih boyunca insanoğlunun yerleşik hayata geçmesinde ve evriminde önemli bir yere sahip olmuştur. Hayattaki önemi doğrultusunda suya dayalı bir kültür oluşturulmuştur. Şehirlerin kurulmasında su; ekoloji, kültürel ve sosyal yaşam, ulaşım, teknoloji, ekonomi, savunma ve coğrafya gibi gelişme sürecinin temel unsurlarının şekillenmesinde önemli etkisi olmuştur.

Tarihi süreçte su kara ile arasındaki ilişki çerçevesinde yeni yeni işlevlere sahip olmuş ve bunlara bağlı olarak kentlerin gelişimine etki eden, kentle bütünleşerek ona yeni bir kimlik kazandıran en önemli parça olmuştur. Akarsular ve kıyıları dünyadaki karaları bir ağ gibi örtmüştür. Bu ağlar daha çok büyük medeniyetlerin kurulduğu ve geliştiği alanlarda görülmektedir. Suyun etkisi ile oluşan alanlar başlangıçta temizlik, sulama ve içme suyu temini için kullanılsa da zamanla estetik, turizm, rekreasyon, ulaşım, enerji üretimi, maden çıkarma, hayvan yetiştirme ve tarım gibi birçok alanda kullanılmıştır (Güneroğlu vd. 2014).

Akarsu kıyıları, hem Türkiye hem de dünyada zaman içerisinde farklı amaçlarla kullanılmaya başlamıştır. Özellikle enerji, ham madde, kaynak kullanımı ve kentleşme vb. amaçlarla birlikte çeşitli zararlar görmüş ve zamanla şekil olarak da değişikliğe uğramıştır. Bunun bir neticesi olarak belirli bir amaca yönelik kullanılmayan peyzajlar haline gelerek peyzaj kalitelerini kaybetmiş, mal ve can kayıplarına neden olmuşlardır. Konu ile ilgili son dönemlerde yapılan araştırmalarda bu alanlara gerekli hassasiyetin gösterilmediği ve çeşitli çalışmalar yapılarak kullanıma uygun hale getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Önen 2007). Bu çerçevede Türkiye'de de birçok rehabilitasyon çalışması yapılmış ve yapılmaktadır. Bu çalışmalarda özellikle kent merkezlerinde bulunan akarsu kıyıları görsel

peyzaj açısından daha kaliteli hale getirilmektedir. Bu anlamda su kıyıları yeşil alan oluşturulması ve rekreasyonel imkânlar hazırlanarak şehirlere kazandırılmışlardır (Özgüner vd. 2012; Sağlık vd. 2012).

Örneklere bakacak olursak; Dünya’da Boston, Budapeşte, Paris, San Antionia, Prag kentleri nehirleri ile Amsterdam, Viyana, Rotterdam kentleri ise kanalları ile kent içi akarsuların halkın kullanımına kazandırılan değerli kentler arasında yer aldığı bilinmektedir. Ülkemizde ise; Artvin, Antakya, Amasya, Adana, Bartın, Eskişehir ve Diyarbakır gibi pek çok kent, akarsuların bulunduğu kentler arasında yer almaktadır.

Günümüzde kent içindeki akarsuların birçoğu kentsel baskılar sonucu kimliğini büyük ölçüde kaybetmiş, kentin ihtiyaçları doğrultusunda fiziksel yapısı değişmiştir. Zamanla kentin zararlı atık sularının aktığı atık su deşarj alanı haline gelmiştir. Halbuki kent içi akarsular; estetik, kültürel, rekreasyonel, ekolojik vb. amaçlarla planlanıp tasarlanan yeşil ağ veya yol sisteminin bir parçası haline gelmelidir (Yıldırım ve ark., 2012; Ahern 1995). Son yıllarda bütün dünyada kent içi akarsuların kıyıları ile birlikte ele alınarak su kalitesinin iyileştirilmesi, su içi ve su kıyası ekosistemlerinin ekolojik onarımı ile ilgili projeler geliştirilmesi, kent halkını su ile buluşturacak rekreasyonel alanlar üretilmesi, ve uygulamalarının yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar kent içi akarsularının gelişmesi için ekolojik ve bütüncül yaklaşımla ele alınmalı ve farklı meslek disiplinindeki çok sayıda uzman tarafından yürütülmelidir (Özeren ve Hepcan, 2013).

Kentler zengin kültürel dokusu, mimari özellikleri gibi kimlik öğeleri ile anılmaktadır. Akarsular kentlere kimlik kazandıracak özgün peyzaj elemanları arasında yer almaktadır. Bu noktada akarsuların kent ile bütünleştirilmiş bir tasarım öğesi olarak kullanılması hem kentlere kimlik kazandıracak hem de sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik açıdan ve daha birçok alanda kentli yaşamına olumlu katkılar sağlayacaktır.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada; Artvin kent mücavir alan sınırları içerisinde geçen Çoruh Nehrinin;

- Kentin kendine özgü doğal çevresi; iklimi, topografik yapısı, bitki örtüsü, su öğesi, faunası ve bu faktörlerin ışığında kent kimliğine katkısı konusundaki etkilerinin araştırılıp, incelenmesi,

- Kent içi akarsu ve kıyılarının olumlu yönde gelişimine yön verecek şekilde sosyo-ekonomik, estetik, ekolojik ve rekreasyonel aktiviteler ve ulaşım ağı alanlarında daha etkin hale gelebilmesine katkıda bulunmak,
- Kentsel gelişim ve dönüşüm süreci içerisinde, çeşitli kullanımlar yönünden irdeleyip, ortaya çıkan sorunlara çözüm önerileri getirmek hedeflenmiştir.

Bu kapsamda,

- Çalışmanın ‘Giriş’ kısmında; konu ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmalara ve kavramlara, dünyadaki ve Türkiye’deki akarsu kentlerine ait tasarım yaklaşımlarına ve uygulamalarına yer verilmiştir.
- Çalışmanın ‘Materyal ve Yöntem’ kısmında; çalışma alanının neden seçildiğine, araştırma alanı ve yakın çevresinin fiziksel özelliklerine yer verilip kullanılacak yöntem belirlenmiştir.
- Çalışmanın ‘Bulgular’ kısmında araştırma alanına ait veriler değerlendirilmiş ve yapılan anket uygulamalarına ait sonuçlar açıklanmıştır.
- Çalışmanın son bölümünde ‘Sonuç ve Tartışma’ kısmından oluşmaktadır. Bu bölümde çalışmanın belirlenen amaç ve hedefleri çerçevesinde alan çalışmalarına ve anket çalışmalarının sonuçlarına göre alan kullanım değerlendirmeleri yapılmıştır.

2. KAVRAMSAL VE KURUMSAL TEMELLER

2.1. Akarsu Olgusu

Su kaynakları genel olarak

- Kıta içi sular (içsel sular), kıyı suları (denizsel sular) ve deniz, olmak üzere ikiye ayrılır.

Kıta içi suları ise;

- Yüzeysel sular ve Yeraltı suları

olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır (Önen, 2007). Akarsular; pınarlar, göller, baraj gölleri gibi yüzeysel sular kategorisine girmektedir (Erkek ve Ağırlioğlu, 2002). Başka bir gruplandırma ise; akarsuların uzunluk, akım miktarı, akım şekli ve akış süresi gibi çeşitli özelliklerine göre sınıflandırılmasıdır. (Hoşgören, 2004). Bir yatak içerisinde toplanarak akan ve denize ve ya göle dökülen sular akarsu olarak adlandırılmaktadır.

Çeşitli kollar ve bunlara bağlı birçok dereciğin birleşmesi akarsuyu meydana getirmektedir. Bu şekildeki akarsu yapısına “akarsu ağı” denilmektedir (İzbırak 1990). Bir akarsu sistemi akarsu koridoru taşkın alanları ve yamaçlardan oluşmaktadır (Şahin, 1996).

Akarsu havzası, bir akarsu tarafından suları boşaltılan alana ya da herhangi bir akarsuyun kollarıyla birlikte yayılmış olduğu alana verilen isimdir. Bu havza bünyesinde ana akarsu kollarına bağlı akarsu havzaları da oluşabilmektedir. Oluşan bu yeni havzalara ikincil akarsu havzaları denilmektedir (Hoşgören 2004).

2.1.1. Akarsu Kavramı

Türk Dil Kurumu'na göre akarsu; yer altında veya yeryüzünde eğim boyunca belli bir yatak dâhilinde, zaman zaman ya da sürekli akan sulardır (URL-1). Coğrafi olarak pek çok farklı kavramlar ile ifade edilen akarsular;

Erinç (1982)'e göre ise akarsu, yağış ve kaynak sularıyla ve buzul ve karların erimesiyle beslenen ve belli bir kaynak içerisinde eğim boyunca akan sulardır.

Erkek ve Ağırlioğlu (2002)'na göre ise karada bulunan yüzeydeki sular en büyük eğim yönünde yer çekiminin etkisiyle belirli güzergahta bir araya gelerek bir akım oluştururlar. Bu şekilde doğal olarak oluşan kanallar içerisinde hareket halindeki sulara akarsu denir

Hoşgören (1992)'e göre ise akarsular doğal bir yatak içerisinde akan su kütleleri olarak da tanımlanmaktadır. Bu anlatımdan yola çıkarak akarsu teriminin ülkemizde verilen ve doğal bir yatağa bağlı olarak akan ve ırmak, nehir, su, çay ve dere gibi adlarla anılan küçük, büyük her türlü su akıntılarını içerdiği söylenebilir.

Bir akarsu tek bir ana koldan ve buna karışan kollardan meydana gelmektedir. Akarsuların başlangıç noktaları genel olarak bir veya birden fazla kaynak olabilmektedir. Başlangıç noktaları buzul, göl veya yeraltı suyu da olabilir. Akarsuyun doğduğu yere akarsu kaynağı, döküldüğü yere akarsu ağzı denir. Bu akarsular iklim, topografik nedenlerle ya da göl ve denize ulaşımı ile yok olmaktadır.

2.1.2. Akarsu Tipleri

Erkek ve Ağırlioğlu (2002) akarsu tiplerini 5 sınıfta toplamıştır. Bunlar;

1. Büyüklüklerine göre;

- Dere; Suyun herhangi bir yol bulup kendiliğinden akıntı oluşturmasına verilen isimdir. En küçük akarsu çeşididir. 3 çeşit dere vardır. Bunlar; vahşi dere (sel deresi), dağ deresi, ova deresidir.
- Çay; Dereden büyük, nehirden küçük akarsulara verilen isimdir.
- Irmak (Nehir); büyük akarsulara, göllere veya denizlere dökülen ve özellikle taşıdığı su miktarı ve genişliği açısından büyük akarsular için kullanılan verilen genel bir isimdir. 3 çeşit nehir vardır. Bunlar; dağlık bölge, engebeli bölge, ova nehirleridir.

2. Akarsu boyunca akımın değişimine göre;

- Sulak akarsular, bozkır akarsular, karstik akarsulardır.

3.Topografik-Morfolojik özelliklerine göre;

Dağ akarsuları, plato akarsuları, ova akarsularıdır.4.Akarsu sürekliliğine göre;

- Sürekli akışlı akarsular, periyodik akışlı akarsular, sel vadileri, arktik akarsulardır.

4.Akımın rejimine göre;

- Yağmur rejimli akarsular, kar rejimli akarsular, buzul rejimli akarsular, karma rejimli akarsulardır.

5.Akarsu yatağının fiziksel özelliklerine göre;

- Yatak genişliğinin değişimine göre, yatağın adacıklarla kollara ayrılma durumuna göre, dolanma oranına göre, taşkın bölgesinde gölcükler oluşturma oranına göre, kıyı yüksekliğine göre, yatak kenarında doğal sedde formasyonlarına göre, taşkın yatağı durumuna göre, bitki örtüsüne göre şeklinde sınıflandırılmaktadır.

2.1.3. Akarsuların Önemi ve Kullanımı

Akarsular, toplumdaki her kesimin eğlenme dinlenme amacıyla kullandığı ve bu faaliyetler için açık tutulması gereken alanlardır. Akarsuların bu özelliği bireyin ve toplumun sağlıklı yaşam adına sürekli artan uygulamalarının ve yasal hakkının etkisiyle oluşmakta ve gelişmektedir. Artan şehirleşme ve sanayileşme çerçevesinde bireyin ve toplumun kıyılarına ve açık alanlara olan ihtiyacı ruhsal gelişimlerini korumaları açısından oldukça önemlidir. İnsanlar sayıları sürekli artan bir şekilde büyük şehirlerde ve özellikle kapalı mekânlarda yaşamakta ve çalışmaktadır. Bu gelişmeler çerçevesinde kıyı alanlarda yoğun olarak algılanan "açıklık" duygusu, özellikle büyük şehirlerdeki "kapalılık" duygusuna zıtlık oluşturmaktadır.

Bir başka ifadeyle kıyıları, kentlerin fiziksel imajına ve yapılaşması belirlenmiş arazi kullanma durumlarına birer alternatiflerdir. Bu sebeple kentler ve kıyıları toplumların ve bireylerin sağlıklı ve üretken bir yaşam sürdürmeleri için gereken çevreye yönelik gereksinimlerinin önemli bir bölümünü karşılamada birbirlerini tamamlamaktadırlar (Aybay, 2006).

Yatağı ve kıyısı ile birlikte akarsu mekânları bir bütün oluşturmaktadır. Kıyısız özellikleri açısından çeşitli etkinlikler için kullanılabilirlikle birlikte yatağında yer alan mevcut su kaynağı ile farklı birçok alan için de imkânlar sağlamaktadır.

Bu imkanlar arasında estetik açıdan faydalanma, rekreasyon olanağı sağlama, organik madde ve mineral taşınmasına katkı, ulaşım katkı, hidroelektrik gücü üretimine katkı, yiyecek kaynağı olma, sulama ve içme suyu kaynağı olma sayılabilir (Önen, 2017)

2.1.4. Baraj Gölleri

Baraj setinin arkasında suların birikmesiyle oluşan yapay göle baraj gölü denilmektedir. Akarsu, vadi suları belirli bir yere toplanarak birikinti meydana getirmektedir. Baraj gölleri de bu birikinti sonucu oluşmaktadır. Su kaynaklarından sanayi suyu, içme-kullanma, taşkın koruma, enerji üretimi ve sulama için oluşturulan tesisler olarak karşımıza çıkmaktadır (Hasan Çevlik, 2013).

Türkiye'nin en büyük baraj gölü, 817 km² ile Atatürk barajıdır.

2.2. Kent Olgusu

Akarsu kıyılarının kente kattığı kimlik için öncelikle kent kavramının, kent kimliğinin ve kentsel kimlik ile akarsu arasındaki ilişkinin tanımlanması gerekmektedir.

2.2.1. Kent Kavramı

En dar anlamıyla kent, tarımsal etkinliklerin olmadığı, nüfusunun önemli bir bölümü yönetim, sanayi veya ticaretle uğraşan yerleşim alanlarıdır (Türk Dil Kurumu, 2007). Kent, toplumsal ve ekonomik ölçütler, nüfus ve yönetsel örgüt birimlerine göre de tanımlanmaktadır. Kent kavramına yönelik tanımlamalarda belirleyici ölçüt nüfustur. Bu açıdan bir alanın kent olarak tanımlanabilmesi için öncelikle nüfus yoğunluğu dikkate alınmaktadır. Köy-kent ayrımı kapsamında sağlıklı bir ayrım yapabilmek ve nüfus yoğunluğu olmayan ve kırsal kesim dışında kalan alanları da kent kavramına dâhil edebilmek için nüfus dışında farklı ölçütlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu tanımlar toplum bilimsel ve ekonomik çerçevesinde yapılan kent tanımlamalarıdır. Ekonomik etmenler olarak nüfusun önemli bir bölümünün tarım dışı sektörlerde istihdam

edilmesi yer almaktadır. Sosyoloji ölçütleri açısından kent tanımlamaları farklılık göstermektedir. Yapılan tanımlar farklı olsa da belirli oranda nüfus sayısı, iş bölümü, yoğunluk, türdeş olmama ve uzmanlaşma gibi kavramlar ortak özellikler arasındadır (Keleş, 2002).

Kent, üretim ve tüketimin yoğun olarak gerçekleştiği bir mekan olarak değerlendirilen yaklaşımlarda insan hayatını çerçeveleyen ve yöneten, dolayısıyla insan hayatını belli bir düzene koyma adına oluşturulan en büyük fiziksel yapı olarak kabul edilmektedir (Cansever, 1996).

Kültürel, politik, ekonomik, teknik ve dinamik birçok faktörün etkisi altında şekillenen bir yerleşim alanı olan kent, bu özellikleri açısından farklı bilim dallarına göre farklı farklı tanımlanmaktadır. Yukarıda ifade edilen tanımlamaların dışında kent;

- başkent, il, ilçe merkezi gibi belli yönetsel sınır ölçütüne göre,
- bazı bilim adamlarınca mekânda bulunan ve kabul edilen insan gruplarının buradaki yoğunluk ölçütleri doğrultusunda,
- turistik kent, üniversite kenti, petrol veya maden kenti, rekreasyon ve turizm kenti, ticaret kenti, liman kenti, sanayi kenti vb. üretim ve işgücü kriterleri gibi ekonomik ölçütler doğrultusunda,
- nüfusun şehir organizasyonu açısından belirli bölgelere yerleştirilmesi ve bu alanların dengeli ilişkilerinin planlama ölçütüne ve yerleşimin belirli nüfuslara hizmet edecek donatım tesislerini kapsamalarına göre tanımlanabilmektedir (Özer, 1998).

2.2.2. Kent Kimliği

Kimlik, TDK (2010)'na göre “toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü” ve “herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü”dür. Kimlik kavramı pek çok farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Tüm tanımlamalarda kimliğin bireyleri diğerlerinden farklı kılan ruhsal, bilinçsel, özellikler olarak tanımlanmaktadır.

Hançerlioğlu'na (1995) göre 'kimlik' kavramı kişiyi bütün ötekilerden-diğerlerinden ayırmayı sağlayan, bilinçsel ve ruhsal özelliklerin tümüdür.

Ocakçı'ya (1993) göre ise kimlik, "doğadaki herhangi bir canlıyı veya objeyi başka canlı ve objelerden ayıran, öncelikle onun görsel, işitsel, vb. gibi duyularla algılanan, kendine özgü olma durumudur; kimlik eşitlik değil daha çok bireysellik, teklik, özgünlük anlamındadır" şeklinde tanımlamıştır.

Kimlik kavramı, Gündüz ve Taner' e (2002) göre nesnelere veya canlılar adına farklılık yaratan, ayırt edici özelliklerdir. Doğal olarak bu kavram benzerleriyle bir karşılaştırmayı gerektirmekte ve onlardan farklı olan yönleri ve özellikleri göstermektedir.

Kent kimliği; kent imajına etki eden; geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı, sürdürülebilir kent kavramını yaşatan ve sürekli gelişen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; biçimsel, tarihsel, sosyo-ekonomik, kültürel ve fiziksel unsurlarla şekillenen; her kentte farklı yorum ve ölçeklerle kendine özgü nitelikler taşıyan anlam yüklü bütünlüktür (Çöl, 1998).

Kentteki bir mekânın kimliği, bu mekânın bütün beşeri ve fiziki özelliklerini kapsamakta ve çevresel özellikler üzerinde ve yaşanan her toplumsal değişimde ekili olmaktadır. Kentsel kimlik böylece, yapısal biçimler ve insan davranışları ile yapma ve doğal çevre özellikleri arasındaki etkileşimler neticesinde meydana gelmektedir. Daha kısa bir ifadeyle uzun ve zorlu bir süreçte oluşmakta, değişmekte, gelişmekte ve devamlı bir şekilde yeniden ortaya konmaktadır (Birlik, 2006).

Montgomery (1998) başarılı bir kent ve kent kimliği yapılanması için uygulanması ve/veya dikkat edilmesi gereken unsurları 12 maddede sıralamıştır.

- Gelişim yoğunluğu: Yeterli miktarda açık alana yer verilmelidir.
- Karma kullanım: Kamusal binalar, ofisler, dükkânlar imar adaları arasında homojen dağıtılmalıdır.
- İş birliği: Küçük ve büyük yatırımcılar gelişim için iş birliği içinde olmalıdır.
- Adaptasyon: Yolların ve kamusal dış mekânların ömrü yapılarındakinden, yapıların ömürleri ise orijinal fonksiyonlarının ömründen uzundur. Bu nedenle yapısal uygulamalar esnek yapıda, değişen ihtiyaçlara adapte edilebilir olmalıdır.

- İnsan ölçeği: Yapı yüksekliklerinin cadde genişliklerine oranı, mekânlar arası uzaklık vb. ölçümlere dikkat edilerek kentler yapı baskısından korunmalı, insan ölçeğinde olması sağlanmalıdır.

- Kentsel yapılar ve geçirgenlik: Yapılar bir bütün olarak bitişik nizamda olmamalı, geçirgenliğe izin verilmelidir. Yürünebilir yollar oluşturularak, dükkânların algılanması sağlanmalı ve ticari faaliyetler teşvik edilmelidir.

- Sokaklar: Sokaklar, çok amaçlı mekânlar olup toplumsal iletişim, sosyal yaşam, gezinti, gözlem ve kültürel paylaşım gibi kent yaşamının bileşenleri burada gözlenmektedir.

- Kamusal kullanıma ayrılmış mekânlar: Yaya yolları, rekreasyon alanları, en çok sevilen buluşma mekânları vb. alanlar sadece kalite ve standartların sağlanması açısından değil aynı zamanda bu mekânların yaşatılması, psikolojik ve sembolik etkileri açısından da önem taşımaktadır.

- Ulaşım: Kalite ve farklı alternatifler sunan ulaşım ağı olmalıdır.

- Yeşil alanlar ve su yüzeyleri: Kentsel yaşamda rekreasyona ulaşmak için önem taşıyan aktif ve pasif rekreasyon alanları, kent gürültüsü, ışığını ve havasını filtre etmekte, kent imajını etkilemektedir.

- Odak noktaları, dikkat çekici ve etkileyici detaylar: Açık alanlarda, su yüzeylerinde, taşıt ve yaya yollarında okunabilir ve kullanıcının dikkatini çekecek tasarımlar oluşturulmalı, donatı elemanlarının seçimine özen gösterilmelidir.

- Mimari tarz: Kentlerde mimari stil, yerleşim bölgesine anlam kazandırdığı gibi kimlik üzerinde de etkili olmaktadır. Başarılı kentler belirli bir karaktere sahip olmalı ya da güçlü kültür, teknoloji, teknikler, medeniyet ve kozmopolit öğeleri içermelidir (Turan, 2010).

2.2.3. Kent Kimliğini Belirleyen Faktörler

Kent kimliği, bir kenti diğer kentlerden farklı kılan, ona özgü nitelikler oluşturan, bu niteliklerin oluşum ve gelişimine etki eden, kenti tekilleştiren çeşitli etmenlere bağlıdır. Bu açıdan kent kimliği çevresinde yer alan yapay ve doğal unsurlarla da tanımlanabilmektedir.

Sosyo-kültürel öğeler, yapay ve doğal çevrenin meydana getirdiği ortak etkiler çerçevesinde toplumda ortaya çıkan psikolojik etkilerle oluşmaktadır. Her bir toplumsal yapının yaşam biçimleri ve sahip oldukları değerler, çevresel unsurlara bağlı olarak

farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda kimliği oluşturan öğeler de bölgenin yapısına göre farklı olabilmektedir (İlgar, 2008).

Doxiadis çevre sınıflandırmasında, kimliği etkileyen yapay ve doğal unsurların yanı sıra, bireylerin ve toplumların yerleşim ve yaşama biçimleri üzerindeki psikolojik gereksinmelerin ve sosyo-kültürel özelliklerin önemli olduğunu belirtmektedir. Toplumların bazı dönemlerindeki özellikle dinsel, askeri, ekonomik ve siyasal yapılanmaları dönemin siyasi kimliğini oluştururken kenti ve kent kimliğini etkilemektedir (Uçkaç, 2006).

İçinde yaşanan çevre kent insanı açısından yalnızca hayatı sürdürme adına gerekli kazancın sağlandığı ve bazı etkinliklerin yapıldığı alanlar ise ve bu şekilde bir araç konumunda ise bir kent kimliğinden bahsetmek mümkün değildir. Çünkü insanlar yaşadıkları yere bir değer yüklediklerinde, bu değerler adına bazı fedakârlıklarda bulduklarında, kısacası yaşadıkları kente sahip çıkıp ona bağlanmaya başladıklarında bir kent kimliği oluşmaktadır.

Bu nedenle, kentsel kimlikten ancak içinde bulunulan yaşam biçimi ile fiziki çevre bir bütünlük oluşturduğunda söz edilebilmektedir (Birlik, 2006; Tekeli, 1991).

2.2.3.1. Sosyo-Kültürel Yapı

İnsan ve toplum öğeleri beşeri çevreyi oluştururken, kent kimliği kişinin içinde bulunduğu ortamı ve çevreyi algılaması, yoruma tabi tutması ve tanımlamasıyla oluşmaktadır. Ancak kent kimliğinin kent gibi bütünsel ve kapsamlı bir yapı içerisinde oluşabilmesi için bireyin yalnız başına oluşturduğu algısal yaklaşımlardan öte toplum tarafından oluşturan ortak algılara gereksinimin vardır (Uçkaç, 2006).

İnsanoğlunun oluşturduğu çevresel unsurlardan kaynaklanan kimlik öğeleri; yapma çevresel unsurlar, kentlerde devam eden insani ihtiyaçlardan kaynaklanan eylem alanları ve bu alanların karşılıklı ilişkileri ile şekillenen ve insan eliyle oluşturulmuş nesnelere meydana gelmektedir. Bu objenin strüktürü, formu, kullanılan malzemesi, simgesel durumu, dokusu ve oranları çerçevesinde oluşan özgün yapı görüntüyü oluşturur (Önem ve Kılıçaslan 2005).

İnsanın kendisi ve diğeri arasındaki sınırları yönetme biçimi mekânı temsil eder ve cemaat veya toplulukların yaşamıyla veya topluluklar arası ilişkilerle ilişkilendirilir. İnsanın mekânla ilişkilerini devingen hali, mekânın bölgelerini ya da farklı noktalarını birbirinden ayırmaya dayanmaktadır. Yerin kimliği kavramı, kent, köy, mahalle, sokak, ev gibi kişilerin mekânsal yaşam çerçevelerinin ayırt edici özelliklerini göstermektedir. Söz konusu bu özellikler, bir bölgenin nesnel niteliklerinden ziyade, bireylerin algıladıkları niteliklerle doğrudan bağlantılıdır. Buna göre bir mekânın kimliği, o yeri diğerlerinden ayırt eden ve içinde yaşayan bireyler tarafından yüklenen anlam ve özellikler bütünüdür (Bilgin, 2007).

Kent kimliğinin yeniden tanımlanmasında yaşam biçimi, çevre ve toplumsal ilişkiler bir bütünü oluşturmakta ve toplumsal anlamda tekrardan üretilip devamlı bir gelişim ve değişim içerisinde bulunmaktadır. Toplumun sosyokültürel yapısı davranışlar, inanışlar, görüşler, deneyimler ve toplum nezdindeki her şeyden oluşmaktadır. Bu öğeler bireyin toplum bünyesindeki davranışlarını yönlendirmekte ve kentsel kimliğin oluşmasına önemli ölçüde etki etmektedir. Bu açıdan kent kimliği, geçmiş öğelerin yeniden yorumlandığı ya da tamamen yeni bir kültürel olgu şeklinde de tanımlanabilmektedir. Bu nedenle kenti, geçmiş ile gelecek arasında süreklilik arz eden bir oldu olarak algılamak gerekmektedir (Güvenç, 1991).

Bireyin kimliği, içinde bulunduğu toplumun kimliğinin oluşmasında belirleyici bir roledir ve aynı zamanda bireyin kimliğinin oluşmasında toplumun kimliği doğrudan etkilidir. Beşeri çevreden kaynaklı kentsel kimlik unsurları bu sebeple bireysel ve toplumsal unsurların kültürel, kurumsal ve demografik çerçevedeki alt unsurlarından meydana gelmektedir (Ocakçı, 1993).

Kültürel kimlik, sahip oldukları kültürel değerleri benimseyen ve bu değerleri geliştirerek sonraki kuşaklara aktaran toplumlarda oluşmaktadır. Kültürel kimliğin kuşaklar arası sağlıklı geçiş yapabilmesi için özünün kaybedilmemesi ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu süreklilik de ancak toplumların mevcut değerlerini yaşatabilmelerine bağlıdır (Tezcan 1999). Bununla birlikte kültürel değerlerin sürekliliğinin sağlanması ve yeni kuşakların özlerini bilip kaybetmemeleri açısından kültür gelecek nesillere aktarılan önemli bir mirastır (Bayart, 1999).

Kültür, kentsel kimlik çerçevesi içerisinde yapay çevreden kaynaklanmaktadır ve kentteki yaşam şeklini, kentli olma durumunu, kentleşmeyi, kültürel değerleri ve kentsel yaşam kalitesini belirlemektedir. Bu nedenle kültür, kentlerin geçmiş ve gelecek kuşakları arasında bir köprü vazifesi görmektedir (Güley, 2001).

2.2.3.2. Sosyo-Ekonomik Yapı

Teknolojideki hızlı değişim gelişime paralel olarak kentler de değişmekte ve gelişmektedir. Bu değişim ve gelişim kentlilerin yaşama şekillerini, kentlerin gelişmişlik düzeyleri ve ekonomik yapılarını doğrudan etkilemektedir (İlgar, 2008). Teknolojideki bu gelişimle birlikte sürekli kendisini yenileyen sanayileşme, toplumdaki büyük çaplı değişimlerin öncelikli sebebi olmuştur. Kırsal kesimin en önemli geçim kaynağı olan tarım sektöründe makineleşmenin artmasıyla birlikte istihdam ihtiyacı azalmış, bu da kentlere göçü ve kentleşmeyi hızlandırmıştır. Sanayileşme ile birlikte aile yapısının yanı sıra gelenek ve göreneklerde de değişimler yaşanmıştır (Tezcan, 1984).

Bu değişimlere paralel bir şekilde sanayi, ziraat ve ticaretle ilgili faaliyetler ekonominin merkezi haline gelmiştir. Bu ekonomik faaliyetler kentlerin de yeni özellikler kazanmalarına ve gelişmelerine etki etmektedir. Ticari faaliyetlerin yoğun olduğu ve bu yönüyle ön plana çıkan bir kentte, diğer kentlerle olan ilişki ya da merkezde ulaşımın ön plana çıkması bu kenti bir ticaret merkezi haline getirebilmektedir. Böylelikle kent çevresinde küçük üretim yerleşkelerinin oluşması olağan kabul edilmekte ve tarım kentlerinde üreticilerin yoğun olduğu bir toplumla karşılaşılmaktadır. Sanayileşmiş kentler ise madencilik ve üretim gibi farklı sahalarda gelişebilmektedirler. Özellikle madencilikte çıkarılan kaynaklar yakınında bu üretime bağlı olarak yeni ya da yan sanayi dalları ile buna bağlı hizmet sınıfının gelişmesi bunun sonucudur (İşbir ve Açma, 2005).

İçinde bulunduğu coğrafyaya göre her kentin farklı potansiyelleri olmaktadır. Bu yönüyle kentler birbirlerinden farklı alanlarda gelişmektedirler. Faaliyetlerdeki bu farklılık kentleri ekonomik anlamda da etkilemekte ve buna bağlı olarak da farklı özellikler göstermelerine sebep olmaktadır. Kentler ekonomik alanlardaki gelişimlerine göre değişim sürecine girmekte ve neticede farklı bir kimlik yapısına bürünmektedir (İlgar,2008).

2.2.3.3. Fiziki Çevre

Fiziksel çevre, bireyin içinde bulunduğu, niteliğini, özelliğini ve varlığını fiziksel olarak algılayabildiği ortamlardır. (Güley, 2001). Fiziki çevre kapsamlı bir ilişkiler ağından oluşmakla birlikte bu ilişkiler ağı, birbirinden kesin çizgilerle ayrılamayan doğal ve yapay ortamlar, insan eylemleri ve zaman içerisinde oluşan karşılıklı iletişimlerle oluşmaktadır (Erton, 1995).

Doğanın bir parçası olmakla birlikte doğal çevrenin oluşumunda insani unsurların herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. İnsanın herhangi bir etkisi olmasa bile, insanın doğayla karşılıklı bir etkileşimi vardır ve sürekli doğayı kontrol altında tutma gibi bir eğilimi vardır. İnsan eliyle yapılandırılmamış olmasına rağmen, kent bünyesinde doğal bir çevre oluşturmak için gerçekleştirilen bazı fiziki çalışmalar, daha çok insanoğlunun doğal çevreyi kendi istediği gibi şekillendirme ve kontrol altına alma isteğine bağlı faaliyetlerdir (İlgar, 2008).

Doğal çevreden kaynaklanan kimlik öğeleri kentin doğal çevre verileri ile ilgilidir. Doğal çevre verileri genel konum, su ögesi, bitki örtüsü, jeolojik durum, iklim koşulları ve topografik durum oluşturmaktadır. Bu unsurlar arasındaki farklılık kentleri birbirlerinden ayırmakta, tanımlamakta, özgün kılmakta ve kente bir kimlik kazandırmaktadır (Önem ve Kılıçaslan, 2005).

Doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanlarında bazı benzerlikler olduğunda ise, kentleri sınıflamak veya belirli bir tipoloji anlayışı içinde benimsemek, doğayla ve kent kimliği kapsamında çelişen bir durum olmaktadır (Ocakçı, 1993).

Kentler üzerine konmuş oldukları toprak parçasının topografik özelliklerinden etkilenirler. Kentlerin biçimsel özellikleri etkinlikleri bu topografik özellikler doğrultusunda oluşmaktadır. Örneğin bir yamaç yerleşim alanı olan Mardin ve Muğla gibi kentler ile Karadeniz bölgesi sahil yerleşim alanlarında topografyanın etkisi bariz bir şekilde görülmektedir.

Yüzeydeki farklılaşmaların tümü her kent için farklı formlar oluşmasını sağlar. Doğal olarak kentlerin iç bölgelerinde yer alan tepeler, sahiller, dereler ve nehirler aynı zamanda kentin almış olduğu formu da şekillendirmektedirler. Yüzey verileri ile kent birbirleriyle ne

kadar denge içerisinde olurlarsa, insanların doğayı algılaması ve kentle bütünleşmesi kolaylaşmakta ve kent kimlikleri de o kadar kalıcı ve özgün olmaktadır (Can, 1999).

İklim ya da atmosferik etkiler de (yağış, ısı, nem ve rüzgâr) fiziki çevrenin oluşumunda etkindir. Farklı yağış alan bölgeler, farklı bitki örtüsüne sahip olacakları gibi, ısı farklılığı da bitki ve canlı varlıkların farklılaşmasına neden olmaktadır. İklimde ki çeşitlenmeler kentin fiziki yapısı üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Kentlerdeki iklimlerden kaynaklanan farklılıklar her kentin farklı yapıda algılanmalarına neden olmaktadır. Sert iklime sahip bir yerleşim yeri ile daha ılıman bir iklime sahip olan yerleşim yeri arasında, malzeme seçimi, yapı rengi, mimari tasarım ve yapıların farklı şekillerde konumlanmasından oluşan kent dokularında farklılıklar meydana gelmektedir. Bu farklılıklar kentteki kimliğin farklılaşmasında önemli etkenlerdir. Tipolojideki farklılaşmalar yerine ülkenin her yerinde farklı dönemlerde uygulanan tip projeler bu kimliği olumsuz yönde etkilese de egemen dokunun oluşmasını engellemez. Bu yüzden atmosferik etkiler ya da iklimsel veriler, kentsel dokuların görünüşlerinin farklı algılanmalarına neden olmaktadır. Kentsel mekânlar, soğuk ve sıcak iklimin etkili olduğu bölgelerde yoğun ve içine kapalı, bir yapı ortaya koyarken; iklimleri daha ılıman olan bölgelerde, açık, az yoğun bir yapılaşma meydana gelir. İklim özellikleri nedeni açısından kentler farklı çözümlenmelerden, farklı yapısal elemanlardan, yapı biçimlerinden ve malzemelerden oluşmaktadır (Can, 1999).

Kentsel yerleşimler, buldukları coğrafi konum itibariyle farklı jeolojik özelliklerin yer aldığı bölgelerde konumlandıkları durumlarda da farklı bir yerleşim yapısı göstermektedirler. Bu tür bir bölgede farklı imar yönetmelikleri uygulanarak gabarilere sınırlamalar getirilebilir (Gülay, 2001).

Kentin kimliğini etkileyen doğal bileşenlerden bir başkası da yerleşimin sahip olduğu yer üstü ve yeraltı su kaynaklarıdır. Bu kaynaklar kentin gelişimini etkilemekte, kentte özgü yapılaşmaların oluşmasına neden olmakta ve kente bir işlev vermektedir (İlgar, 2008)

Yapay çevre ise, kentte yaşamlarını sürdüren insanların gereksinimlerinden ortaya çıkan eylem alanları ve bu eylem alanlarının karşılıklı ilişkileriyle biçimlenen, insanlar tarafından oluşturulmuş öğelerden oluşur. Yapay bileşenler olarak yapılaşmış çevrenin kent dokusu içinde kimlik öğeleri olarak değerlendirilmesinde görüntü, konum ve anlam ön plana çıkmaktadır (Ertürk, 1996).

Yapay çevre, kırsal veya kentsel olma durumuna bakılmadan tüm yerleşim alanlarını içermektedir ve oluşturulduğu zaman dilimindeki toplumların ortak kültürünü, toplumsal değerlerini, teknolojik özelliklerini ve bilgi durumlarını yansıtmaktadır. Kentte yapay yolla oluşturulmuş yol, konut, anıt vb. her şey toplum kültürünün ve yapay çevrenin bir parçasıdır (Keleş ve Harmancı, 1993).

Yapılar, içinde buldukları toplumun çeşitli gereksinimlerine cevap verme amaçlı, yapıldığı dönemin inşaat tekniğine dayalı malzemelerle bir fiziksel mekânın etrafını çeviren kütlelerdir (Özer, 1998).

Kent kimliğini oluşturan insan yapısı çevresel öğeler, kentleri oluşturan sokak dokusu, Vista noktaları ve anıtsal yapılarıdır.

Özellikle binlerce yıllık geçmişi olan kadim Anadolu kentlerindeki yapısal öğeler, kentlere kimlik kazandıran ve kentin kültür mirasını oluşturan mimari öğelerdir. Kentlerde yoğunlaşan, kültürel ve sanatsal eylemler, kentsel dokunun oluşmasında önemli bir etkidir. Kentlerin anıtsal ve sivil yapılarında, çevresel değerlerinde kültürel ve sanatsal özellikler görülebilir. Mimari ve sanatsal nitelikler kentsel mekânlarda gerçekleştirilen düzenlemelerde ön planda tutulmaktadır (Tuncer, 2007).

2.3. Kent Kimliği ve Çevre İmajı

Kelime anlamı olarak imaj kavramı (imge), duyuyla algılanan, bir uyarıcı olmadan bilinçte var olan nesne ve olayları ifade ederken, (Türk dil kurumu) imaj kavramının görünüş ve şekille birleşerek algısal ve görsel bir özellik kazanması kentsel imaj kavramını oluşturmaktadır (Erton, 1995).

Savaşlardan sonra mecburi olarak kentlerde yeniden yapılanma ve kentsel planlama kararları vermek gereklilik haline gelmiştir. Bu planlamaların bazılarında kentin mimarisini korumak amaçlanmıştır. Bu şekilde kentsel tasarım planlamalarında önde gelen kent kuramcılarının çalışmaları öncülüğünde yeni planlamalar ile kentlerin imajı oluşturulmuştur.

Bu ve benzeri tüm çalışmaların dışında, çevresel imgelerin anlaşılabilmesine ilişkin en önemli çalışmanın Kevin Lynch tarafından gerçekleştirildiği kabul edilmektedir. Lynch (1960), bir çevrenin imgesini kimlik, yapı ve anlam olarak üç bileşene ayırmaktadır:

işlevsel bir imge, öncelikle bir nesnenin ne olduğunun tespitini gerektirmektedir. Bu da o nesnenin bağımsız bir bütün olarak tanınması ve diğer nesnelere ayırt edilmesi anlamına gelmektedir. Buna benzersiz veya bireysel olma anlamında kimlik denir. İkincisi ise, imge, nesnenin başka nesnelere ve gözlemciyle olan biçimsel ya da uzamsal bağlantısını içerir. Duygu ve düşünce bakımından gözleyen için mevcut objenin ne anlama geldiği ise “anlam”dır.

Lynch'in (1960) çevresel imgenin üçlemesi olarak nitelediği kimlik, yapı ve anlam, Wiberg (1993) tarafından kentlerin karakterini tanımlayan kimlik, profil ve imaj kavramına dönüştürülür. Bir kenti karakterize eden bu kavramlardan kimlik, uzun bir zaman dilimi içinde şekillenirken kentin coğrafi şartları, kültürel değerleri, mimarisi, yöresel gelenekler ve yaşam biçimi harmanlanmış özgül bir nitelik oluşturur. Kentin sosyal ve ekonomik yapısı ise, kentin profilini şekillendirmektedir. Kentin imajı da kimlik ve profil elemanlarının karışımlarının kentteki yansımasıdır ve kentin çekiciliği özellikle kentin imajına bağlıdır. Lynch, kent imgesi konusunda yaptığı çalışmada kent imgesinin içeriğini yollar, kenarlar, bölgeler, sınırlar ve referans noktaları olan beş öge ile tanımlamıştır (İlgar,2008).

Bunlar;

- Ulaşım ağı (yollar): Taşıt ve yayalar için oluşturulmuş sirkülasyon sistemidir. Pek çok insan için yollar kent imajının en baskın elemanlarıdır.
- Sınırlar: Kent silüetini ya da bölgeler arası geçişi belirginleştiren, netleştirilen hatlardır. Bölgeleri birbirinde ayıran yollar, su kıyıları, tren yolları, topografya, duvarlar, gelişme alanlarının sınırlarıdır.
- Bölgeler: Kentin benzer fiziksel özellikler sergileyen orta veya büyük bölümleridir (sanayi, konut, ticari, yüksek / düşük gelir gruplarının yaşadığı bölgeler vb.).
- Odak noktaları: Dikkat çekici, yönlendirici, imgelemde yer eden obje ya da mekânlardır. Plastik öğeler, anıt ağaçlar, yapılar, dağ (tepe) vb. röper ya da vurgu alanlarıdır.
- Düğüm noktaları: Pek çok kullanımın başlangıç veya bitiş noktası olan, çoğu kez yoğun kalabalıklar tarafından kullanılan mekânlardır. Meydanlar, kavşaklar gibi yoğun etkinlik merkezleridir.

Porteous'un (1977), Altman (1983) ve Rapoport (1980), insan çevre ilişkisi ve insan davranışlarının mekânsal boyutları üzerine yaptıkları çalışmaları mekâna ilişkin değerler ve anlamlarda önemli dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Yapılaşmış çevrelerin geleneksel yaklaşımlarda olduğu gibi sadece kullanım değeri ve değişim değeri üzerine kurgulanamayacağı, bunun yanında "algısal bir değerden" de söz etmek gerekliliği ortaya konmuştur. Çevrenin bilinen gerçek özelliklerinden öte bireylerin algılamalarındaki özellik ve ölçütlerin insan psikolojisini ve kültürünü etkilediğini iddia eden değer "algısal değer" olarak ifade edilmektedir. Bu değer aynı zamanda "çevresel algılama yaklaşımlarının" da temelini oluşturmaktadır (Goncagül, 2007).

Çevresel imge, gerçek mekânın insan zihnindeki temsili, kavramına ilişkin başlangıç araştırmaları, Norberg-Schulz'un (1971, 1974) "sembolizm" ve "anlam" çalışmalarıyla başlamaktadır. Yukarıda kısaca tarif edildiği gibi, çevre zihinsel bir kurgu olarak düşünülürse, "çevresel imge" bireyle çevre arasındaki karşılıklı etkileşimle ortaya çıkan ve her birey tarafından zihinde oluşturulan, bir değerdir. Çevre bireylere çeşitli bağıntılar ve birtakım farklılıklar ortaya koyarken, gözlemci de bunları kendi amaçları doğrultusunda seçer, düzenler ve anlamlar yükler (Goncagül, 2007).

Her mekân kimliğe ve imgeye sahip olup, bunlar farklı anlamlar içermektedir. Lynch (1960)'e göre kent ortamında daima kulağın duyabileceğinden, gözün görebileceğinden fazla unsurlar vardır. Bu açıdan kentlerde keşfedilmeye hazır bir manzara ve bir dekor her zaman vardır. Yaşanılan veya karşılaşılan unsurların tamamı rastgele algılanmaz. Geçmiş yaşantıların anısıyla, kendisini doğuran olaylar zinciriyle ve çevresiyle bağlantılı olarak algılanmaktadır. Yaşadığı kentin farklı noktaları ile her bir vatandaşın uzun boyutlu ve anlamlı ilişkileri vardır. Bireyin kente yönelik imgesel yaklaşımı çeşitli anlamlarla ve anılarla doludur. Kent yalnızca farklı kültürlerden, farklı sınıflardan gelen farklı kişiliklere sahip bireylerin algılamış olduğu bir obje değildir. Kent bunun yanında kendi anlamlı gerekçeleri ile kente gelen ve yapısında değişiklikler oluşturan inşaatçıların da bir ürünüdür. Genel özellikleri açısından kentlerde bir değişiklik gözlenirse de ayrıntılarda sürekli olan bir değişim söz konusudur (İlgar, 2008).

2.4. Akarsularda Kültür ve Kimlik

Akarsuların kent yaşamı üzerinde ki oldukça fazladır. Günlük yaşamın, tarımın, ulaşımın, rekreasyonun vb. yaşamın her noktasının su kaynağı ile ilişkisi yapılan çalışmalar ile ortaya konulmuştur.

2.4.1. Kültürel Bağlamda Akarsu ve Kentlinin İlişkisi

2.4.1.1. Kent ve Kültür

Kültür kavramının birçok tanımı yapılmaktadır. Anlamsallığı bakımından kültür gelenekler birliği ve sosyal mirastır. Kültürel varlığın temelini oluşturan ve sosyal süreçler içerisinde öğrenilen inanç ve uygulamalar ile maddi-manevi unsurlar birliğidir (Güvenç, 1991). En kısa tanımıyla kültür, bir toplumun bütün yaşam biçimidir. Değer, davranış ve idealler açısından ise sosyal-kültürel evrendeki açık seçik araç ve eylemlerin nesnelleştirdiği ve ortaya koyduğu kural, değer ve anlamlar ile bunların ilişki ve etkileşimleriyle bütünleşen gruplardır. Oluşumu ve kökeni yönünden; kültür yaşam çevremizin insan yapısı olan kesimidir” gibi tanımları yapılarak kültür kavramı sınırlandırılmıştır (Aydın ve Özbudun, 2003).

“Her canlı türü varlığını sürdürebilmek için doğal ve toplumsal çevresine uyum sağlamak, çevrede oluşabilecek değişimlere kendini uyarlamak zorundadır. İnsan türü için ise uyum sağlamanın temel aracı kültürdür”.

Kurt’a (2011) göre ise kent ve kültürü birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Kültür, insanın var olduğu çevrede oluşmaktadır. Kentler de medeniyet, kültür ve tarihin ortaya çıktığı mekanlardır. Bu yönüyle geçmişten derin izler taşımaktadırlar. İnsanoğlunun doğaya hakim olma sürecinde kentler medeniyetlere beşiklik etmiş, geleceğin dünyasının temelini oluşturmuşlardır. Günümüz toplumunda kentlere mimari, kültürel, yönetsel, siyasi, ekonomik ve sosyolojik yönleri açısından farklı bilim dallarına göre farklı farklı anlamlar yüklenmiştir. Bu farklı tanımlamaların temelinde kentin etkilediği ve etkilendiği maddi-manevi değerlerin önemli bir etkisi vardır. Kentsel kimliğin oluşumunda coğrafi koşullar, insani hareketlilik, bahçeler, parklar, doğal varlıklar ve meydan gibi unsurlar oldukça etkilidir. Ayrıca kent kimliğini belirleyen unsurlar arasında coğrafya ve tarihin yanı sıra kentin sosyal ve kültürel etkinlikler açısından hangi konumda olduğu da önemli bir etkidir (Soygüzel, 2010).

2.4.1.2. Kentsel Kimlik ve Akarsular

Her bir kent için farklı özelliklerde ortaya çıkan ve kentin imajına etki eden değişkenler, kültürel ve sosyoekonomik farklılıklar, yorum ve ölçek gibi unsurlar nedeniyle her bir kent için farklı ve değişik önemde tanımlar ortaya çıkmaktadır: Kentsel kimlik (Yeniçare,2011).

Çöl(2008)'de bu bağların kurulabilmesi için olmazsa olmazları şöyle anlatmaktadır; Korunmuş kültürel ve tarihi miras, doğayla bütünleşmiş bir çevre ve iyi tasarlanmış bir mekândır.

Jacops (1985)'e göre;

“Kentlere sokulmuş, doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanlarından olan kentsel akarsular, tarih içinde şehre zaman zaman hâkim olan, zaman zaman şehrin hâkimiyetine giren yapılarıyla geçtikleri kentin kimliğine şekil vermiş veya kimliğiyle şekillenmişlerdir. Kent kimliği; sosyal, insan yapımı ve doğal elemanlardan oluşmaktadır. Bunlar arasındaki doğal elemanlardan olan nehir veya su kaynakları bir şehrin ilk kuruluşunu etkileyen faktörler arasında olabilir” (Özdemir, 2013)

Aynı şekilde Önen (2007)'de kent kimliği ile su elemanlarının bağına vurgulamaktadır. Kimlik ile bu su elemanlarının etkileşimini ise şöyle açıklamaktadır.

Kentlerin kuruluşuyla;

- Su kent kimliğine şekil verir, su elemanı o kadar kentte hakimdir ki, kent bu özelliğiyle tanımlanır. Amsterdam, Paris, Rotterdam, Londra, Venedik, İstanbul, Amasya, Antakya kuruluşlarıyla suyun kent kimliğine şekil verdiği kentlerdendir.

- Su kentlere kimlik kazandırır ama tarih içinde değişen yaşam şartları (sanayileşme, ihtiyaçların değişmesi, göç, nüfus artışı, vb.) ile zamanla kent, yapay ve beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları ile suya şekil vermeye baslar. Haliç, Kâğıthane Deresi, Göksu Deresi, Kurbağalı dere, Çark deresi, Porsuk Çayı kuruluşta kente kimlik kazandırmış, gerek mesire gerek yerleşim alanı olmuş ama zamanla kimliksizleşmiş alanlardır.

Kentlerin kuruluşundan sonra;

- Zamanında kentsel kimliği etkilemeyen su alanları belki de zaman içinde kent için önemli olmadıklarından dolayı kent kimliği ile şekillenir, daha fazla yok edilmeye açık olurlar. Zamanında doğal olan bu elemanlar artık yapay çevreden kaynaklanan kimlik elemanlarıdır. Bu da sanayileşme ile oluşan kent kimliğinin artık alanlarına çevirir bu alanları. Bu alanlara örnek olarak kentsel mekânlarda ön plana çıkmayan dere yatakları verilebilir. Kente olumlu etkilerinin zamanında belirgin olmaması veya anlaşılmaması ve zamanla yararlanma potansiyellerinin azalmasıyla bu dereler kirlenmiş ve çoğu zaman üzerleri kapatılmıştır. Ankara çayı örneğinde bunu oldukça açık görmekteyiz.

- Bazense kentteki su alanlarının yokluğu ve kentsel kimliğin su ihtiyacı nedeniyle doğal elemanları taklide gidilir ve yapay kimlik üreten, yapay su mekânları oluşturulur. Bunlara yapay çevreden kaynaklanan kimlik elemanları olan kanal, kanalet ve göletler örnek verilebilir”

Sonuç olarak, kültür varlığı bir kentin kimliğini oluşturmaktadır. Bu kent kimliği aynı zamanda kent kültürüne katkıda bulunmaktadır. Bu iki kavram arasında önemli bir etkinin olduğu bilinmektedir. Bu açıdan en dar anlamıyla kent kültürü, belediyelerdeki folklor gösterileri, kitap fuarları, sergiler, tiyatro temsilleri vb. kültürel ve sanatsal etkinlikler şeklinde algılanması ve bununla yetinilmesi eksik ve yanlış olan bir kent kültürü yaklaşımıdır. Bu noktada olması beklenen temel kriter, kalıcılık oluşturan kültürel öğelerin korunması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesidir (Keleş, 2005).

Kültür faktörünün kent kimliği üzerindeki etkisi ise şöyle açıklanabilir; Kent kimliği, kültürel bir olgudur ve geçmişteki veya yeni ortaya çıkan öğeler yeniden yorumlanmakta, toplum kadar tasarımcıyı da etkilemektedir. Geçmişin korunmasının yanı sıra bugünkü değerlerinde korunmasına bağlıdır. Bu bağlamda kentsel kültür, kentin farklı zaman dilimlerindeki değişik kültürel katmanlarında üst üste biriken değerlerle oluşmakta ve korunmaktadır (Çöl,1998).

Bu sebeple içinden akarsu geçen kentlerde geçmişten günümüze olagelmış bu su kenti kimliğini ve o kentte oluşturduğu kültürünü kaybetmemesi için, akarsu ve çevresinin kent ve kentli ile bütünleşik bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Bu sebeple o kentin geçmişten günümüze kadar su ile olan ilişkisi dikkate alınarak yapılan planlama ve kentsel tasarım akarsu kentlerinin cazibesini artıracak kimlikli kent olma özelliğini koruyacaktır (Özdemir, 2013)

2.4.1.3. Akarsu ve Kent İlişkisi

Birçok akarsu, kentin içinden ya da dışından geçerek kente biçim ve kimlik kazandırmıştır.

Yakın tarihe bakıldığında akarsu kıyıları kent kimliğinde birçok şehrin kuruluş etmeni olmuşlardır. O dönemlerde akarsu kıyılarının kentsel yerleşim mekânı olarak seçilmesinin en önemli noktası akarsuların insan hayatına sağladığı birçok cazip nedene sahip olmalarıdır. Bu nedenler ise; o zamanlar; tarım alanlarının sulanmasında kullanılarak yiyecek-içecek sağlaması ve savunma gibi insanların yaşamlarını sürdürmelerinde hayati önem taşıyan nedenlerdir. Fakat zaman içinde koşullar değişerek kentler büyüyüp, sanayileşme ortaya çıktıkça nedenlerin yanında bir de ekonomik, turizm, sosyo-kültürel, ulaşım, ticaret gibi kentin cazibesini artırıcı diğer unsurlar katıldı. İnsanlar zamanla bu nedenlere, hayati olmasa da manevi ihtiyaçlarını karşılamak için rekreasyonel kullanımlar gibi daha değişik kullanımlar da eklediler ki bununla birlikte kent içindeki suya yüklenen anlamlara yenileri eklendi. Gelişen teknolojiyle ortaya çıkan hızlı yaşamın psikolojik etkilerini azaltıcı ferahlatan ekolojik mekanlar tasarlandı. Akarsuyun kimi dönemlerde ticari, kimi dönemlerde ulaşım, kimi dönemlerde ise rekreasyonel kullanımı öne çıktı (Özdemir, 2013)

Fakat günümüze yaklaştıkça, zamanın akarsuların aleyhine çalıştığı, ülkemiz akarsularına bakıldığında gözler önüne serilmektedir. İlk tarihlerde şehirlerin verimli kıyıları olarak bilinen akarsular kentlerin büyümesi ve genişlemesiyle; kentlerin içinde kalan, kent atıklarının boşaltım alanları olarak görülen, duvarlarla çevrenip kentliden uzaklaştırılan böylelikle de kenti iki yakaya ayıran, çeşitli tip ve genişlikteki akan su alanlarına dönüştüler (Özdemir, 2013)

Kentler için bir anlamda kentlerin can suyu konumundaki akarsuların kuruması, yok edilmesi büyük bir kayıptır. Bir kentin tarihi şekillendiren, kültür kenti olarak algılanmasında, kuruluşunda ve gelişiminde büyük katkıları olan akarsular yokmuş gibi kabul edilmektedir (Kılıçaslan ve Özkan, 2005).

Oysaki pek çok kentin sahip olmadığı cazibe mekânları yaratan su öğelerini, kentler değerlendirerek hem kullanıcılar için hem sağlıklı ve canlı bir doğal çevre için gün yüzüne çıkarmalı, gerekli düzenlemelerle akarsular kente katılmalıdır (Özdemir, 2013).

2.5. Akarsu Peyzajı

Akarsu peyzajları, yukarı havzadaki kaynaktan başlayarak aşağı havzada döküldükleri yere kadar çok çeşitli alanlardan geçerler. Çizgisel özellikleri dolayısıyla ekosistem parçalanmasına karşı duyarlıdırlar. Öte yandan aşağı havzadaki bozulmuş akarsu kıyıları yukarı havzadan beslenerek kendi kendini onarabilme yeteneğine sahiptir. Aynı zamanda akarsu kıyısı ve vadi tabanı düzlüğü birçok kullanım için uygun olanaklar sağlamaktadır (Şahin vd., 2014).

Akarsu peyzajları koruma ve kullanım kriterleri esas alınarak; iklimsel açıdan, yerleşimler açısından, rekreasyonel açıdan ve açık ve yeşil alanlar açısından önemlidir.(Öztan vd., 2001).

I. İklimsel açıdan akarsu peyzajları:

Akarsu vadileri morfolojik yapıya bağlı olarak sıcaklık, nem, bakı, sis oluşumu ve güneşlenme gibi birçok iklimsel olaylar açısından çevrelerine oranla farklı özelliğe sahiptir. Akarsu vadi yamaçları günlük ısınma ve soğuma bakımından birbirlerine oranla farklı özellikler göstermektedirler. Günün daha erken karardığı ve daha geç aydınlandığı kuzey-güney yönündeki akarsu vadi tabanlarında, doğu-batı yönündeki vadilere oranla don riski ve süresi daha fazladır.

II. Yerleşimler açısından akarsu peyzajları:

Akarsu kıyıları toprağın verimliliği ve suya olan ihtiyacın daha rahat karşılanabilmesi sebebiyle yer seçiminde insanların birinci seçeneği olmuştur. Rüzgâr ve su için doğal drenaj kanallarıdır özellikle tarımsal üretim ile bitkisel yaşam için doğal koşullar (nem, toprak vb.) daha kolaydır. Arazi morfolojisinde kent formlarında olan vadiler ve çizgisel biçimde sürekliliği olan yarıntılar diğer yeryüzü şekilleriyle karşılaştırıldıklarında çeşitli özellikleri ile ayrılmaktadırlar. Bunlar;

- Ulaşım ve altyapı kolaylığı sağlamaktadırlar.
- Müdahale ile su toplama, depolama, akış kontrolünün yapılabildiği alanlar olma özelliğine sahiptirler.
- Görsel açıdan düzlükler ve yükseklikler ile karşılaştırıldığında, diğer yeryüzü şekillerinden daha fazla sayıda ve çeşitte doğal oluşuma sahiplerdir.

Tüm bu olumlu özellikleri sonucu akarsu vadileri, çeşitli alan kullanımı için en kolay ve en ekonomik yerleşim olanağı sağlayan yeryüzü şekli niteliğindedir. Su varlığı, depolanabilme olanağı, su gücünden yararlanma olanakları, atıkların kolay drene edilebilmesi özelliğine sahip olduklarından endüstri alanları için de ilgi çekici olmuştur. Fakat buna karşın hassas ekolojik yapıları hatalı uygulamalar sonucunda kolaylıkla bozulabilmekte; bunun sonucunda gerek vadilerde gerekse vadi sistemleri ile ilişkili alanlarda çeşitli çevre sorunları meydana gelmektedir.

III. Rekreatiyonel açıdan akarsu peyzajları:

Vadiler, sahip oldukları doğal elemanlardaki çeşitlilik (su, değişik vista, su aynası, ses hareketli topografya, zengin bitki topluluğu vb. gibi) ve verdikleri güçlü mekan duygusu nedeni ile rekreatiyonel kullanımlar açısından en uygun doğal ortamları oluşturmaktadırlar. Yerleşim alanlarının su yolları ve kanallar ile bağlantılı olması, kentin rekreatiyon özellikleri için ideal peyzaj elemanlarıdır. Marinalar, su yollarına inen teraslar, hayvanat ve botanik bahçeleri ile diğer kamusal parklar ve bahçeler, amfiler, doğal yürüyüş yolları, binicilik ve bisiklet yolları bu mekânların çeşitli örnekleridir.

IV. Açık ve yeşil alanlar açısından akarsu peyzajları:

Günümüz batı ülkeleri kentlerinde çevre kalitesini yükseltmek ve açık hava rekreatiyonu için alternatifler sunabilmek amacıyla akarsu vadileri çizgisel koridor olarak yeşil yol ve yeşil kuşak planlamasında önemli bir yer tutmaktadır. Akarsu vadilerinin oluşturduğu yeşil kanallar ya da koridorlar kent merkezine kadar sokularak, kentsel açık ve yeşil alan sistemi ile kırsal çevre arasında organik bir bütünlük sağlamaktadırlar.

3. AVRURUPA BİRLİĞİ

3.1. Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi

SÇD'nin gelişim süreci Avrupa Birliği'nde 10 yıldan fazla süredir devam etmektedir. Şubat 1996 yılında, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu ve üye ülkelerce, AB su politikasıyla alakalı görüş birliğine varılmış ve su kaynakları idaresinde entegre bir bakış açısının geliştirilmesi noktasında uzlaşa sağlanmıştır. Bu kapsam doğrultusunda AB'deki su hakkında verilen tüm direktifler birleştirilerek tek yönetmelikte toplanmıştır. Bu şekilde SÇD meydana gelmiştir. SÇD, Avrupa'ya göre entegre su yönetimiyle ilgili olarak bir kapsam belirlemek maksadıyla 22 Kasım 2000'de yürürlüğe girmiştir. Mevcut olan öteki direktiflerin bir araya getirilmesiyle beraber SÇD, su yönetimiyle ilgili yeni unsurları da dahil etmiştir. Akarsu havzası yönetimi konusu, önem derecesi fazla yeni unsur yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre, akarsu havzası yönetiminde ve akarsu alt havzalarıyla ilgili konularda ihtiyaç duyulan tedbirleri kapsayan aşama aşama ilerlemesi gereken bir yöntem bilim bulunmaktadır. Söz konusu yaklaşımın içerdiği metodolojiyle asıl elde edilmek istenen, akarsu havzası için belirlenen sınırların çoğunlukla idari sınırlarla aynı olmaması ve havza yönetimi konusunda değişik bölge, il ve ülkelerle işbirliği sağlanmasıdır. Aslında SÇD, havza yönetiminde rehberlik özelliği göstermekte ve uygulama sürecinde yerel durumların göz önünde bulundurulmasının altını çizmektedir. SÇD' de akarsu havzalarında bulunan yüzeysel sular, yeraltı sularıyla koruma alanlarına yönelik çevresel hedefler oluşturulmuştur (Dalkılıç ve Harmancıoğlu, 2008).

2003 yılında AB Su Çerçeve Direktifi uygulamasında ulusal platform tarafından ülkemizin 26 ana akarsu havzasına ayrıldığı kabul edilmiştir. Daha önceki yıllarda DSİ tarafından bu akarsu havzaları içerisinde yapılan çalışmalar birbirinden bağımsız ve havza içerisindeki iller düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Farklı illerde yapılan planlama çalışmalarının birbiriyle bağımsız yürütülmesi, illeri birbirine bağlayan bir ekolojik sistem olan akarsular üzerinde çoğunlukla olumsuz etkilerin gerçekleşmesine neden olmaktadır (Yenil, 2009).

3.2. Türkiye’de Su Kaynakları Yönetimi

Ülkemizde bulunan su kaynaklarının tasarrufu devletin kontrolündedir. Su kaynaklarının turizm, su ürünleri üretimi, enerji üretimi, endüstri, tarım, içme-kullanma ve rekreasyon çalışmaları maksadıyla kullanıcıların tamamının hizmetine sunulması ve muhafazasının sağlanması devletin görevleri arasında önemli bir yer tutmaktadır ve bu hizmet, kamu hizmeti şeklinde nitelendirilmektedir.

Hukuki anlamda kamu hizmetleri bir ihtiyacın karşılanması için yapılan, kolektif ve genel özellikler gösteren, düzenli sürekli ve bir şekilde tatmin edilmesi gereken ve belli bir mekân ve zamanda ortaya çıkan faaliyetlerdir. Buna göre suyun korunmasına ve temin edilmesine kadar birçok faaliyet, çeşitli kamusal kurum ve kuruluş aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Anonim 2006a).

Su kaynaklarının yönetilmesinde kurumsal yetkiler; içme suyu, tarım ve orman gibi arazi kullanımları ve il, ilçe, köy, belediye vb. idari sınırlar kanunlar doğrultusunda belirlenmektedir. Tüm bu işlemlerin daha kolay olması adına yönetim birden fazla olan bu kurumlar arasında paylaşırılmakta ve parçalı bir yapı arz etmektedir.

Çevre kirliliğini önleme ve su kaynaklarını koruma adına 1920’lerden itibaren yetkili kurum ve kuruluşların yanı sıra özellikle TBMM tarafından birçok kanun hazırlanmış ve yürürlüğe sokulmuştur. Hazırlanan bu mevzuatlar çeşitli kurumların yönetimi ile ilgili yönerge, yönetmelik ve kanunların yanı sıra sağlığın korunması, doğal kaynakların korunması ve anayasal hak ve sorumluluklardan meydana gelmektedir (Anonim, 1997).

Su ekosistemleri ile su kaynaklarının korunabilmesi, geliştirilebilmesi ve sürdürülebilirliği adına Türkiye’de 70’in üzerinde yönerge, yönetmelik ve kanun yer almaktadır. Çıkarılan bu kanunlardan 5 tanesi, su kaynakları yönetiminin temelini oluşturmaktadır. Bu kanunlar geçmişten günümüze şu şekildedir:

Köy, kasaba ve şehirlerde içme ve kullanma sularının temini ve idaresi ile ilgili bilgilerin yer aldığı “Sular Hakkında Kanun” (Anonim 1926); yeraltı suları ile ilgili araştırma, kullanma, koruma ve tescilini sağlama ile ilgili hükümlerin yer aldığı “Yeraltı Suları Hakkında Kanun” (Anonim 1960); su ürünleri ile ilgili koruma, üretme ve kontrol konularında hükümlerin yer aldığı “Su Ürünleri Kanunu” (Anonim 1971); su kaynaklarını koruma, kirliliği önleme, atıkların kontrolü ve gereken tedbirlerin alınması ile ilgili

hükümlerin yer aldığı “Çevre Kanunu” (Anonim 1983); akarsu, göl ve deniz kıyıları ile bu yerlerin devamı niteliğinde olan ve etkisinde bulunan sahil şeritlerinin kültürel ve doğal özelliklerini göz önünde bulundurarak koruması ve kullanılması ile ilgili hükümlerin yer aldığı “Kıyı Kanunu” (Anonim 1990).

Çıkarılan tüm bu yönerge, yönetmelik ve özellikle kanunlar yalnızca su ekosistemleri ve su kaynakları ile ilgili değildir. Aynı zamanda bu kaynakların korunması ve sürdürülebilirliklerine yönelik yaptırım, ceza, denetleme ve korumalarla da ilgilidir. Bu alan yönelik ilk kanun 1926 yılında çıkarılan 831 sayılı “Sular Hakkında Kanun”dur. Bu kanunda bulunmayan hususlar şunlardır:

Yer altı suyu kullanımı, Hidroelektrik enerji üretimi, Sanayinin su ihtiyacı, Baraj ve yapay gölet dâhil olmak üzere su yapıları, mevcut su mevzuatındaki yetki ve sorumluluk karmaşası, doğal hayatı koruma kavramı, su özel sektörü, alıcı ortam kirlenmesi, atık su yönetimi, sulama tesisi (sınırlı), AB Su Çerçeve Direktifi ile uyum ihtiyacı, sorumlu ve yetkili kurum ve kuruluşların birbiriyle koordinasyonu, suyun yalnızca miktarının değil kalitesinin de dikkate alınması gerektiği, su ile ilgili mevzuattaki boşlukların doldurulması gibi dahil olması gereken konular bulunmaktadır.

Su Kaynaklarının Korunması;

- Yetkili idareler, su ürünleri istihsalı ile su kaynaklarının kalite ve miktarı da göz önünde bulundurulacak çevrenin ekolojik açıdan korunması için çevresel hedeflerin gerektirdiği tedbirleri almak ya da aldırarak yükümlüdür.
- Suların kirlenmesinin önlenmesi için kirliliğe sebep olan kirleticileri üreten faaliyet sahipleri, öngörülen izinleri ve gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.
- Su kaynakları içerisinde içme ve kullanma suyu için ayarlanan kaynakların korunması ve uzun süre kullanımı için kaynağın yer aldığı havza ve bölgenin yapısı da göz önünde bulundurulacak ilgili idare tarafından hazırlanan ya da hazırlatılan içme ve kullanma suyu havzası koruma planları doğrultusunda bu kaynaklara yönelik alınacak tedbirler ve koruma esasları belirlenir.

- Su kaynaklarına yönelik tabii hayatın korunması ve devamlılığı için gerçekleştirilecek olan her çeşit, fiziki düzenleme ve su kullanımı ile ilgili gereken tedbirler yetkili idareler tarafından alınır.

Su kaynaklarının tahsisi;

Kullanım amaçları düşünüldüğünde su tahsisi; yeraltı ve yerüstü suları ortak bir şekilde ele alınarak gereksinimler doğrultusunda ve su kullanım önceliklerine göre bakılmak şartıyla yönetim planları çerçevesinde havza ya da alt havza esasında yapılmaktadır. Kullanım amaçları dikkate alınarak yapılan su tahsislerinde, gereken değişiklikler, Havza Yönetim Kurulu'ndan gelen teklife göre Su Yönetimi Yüksek Kurulu kararıyla yapılmaktadır. Ülkemizdeki yasalara göre oluşturulmuş tüzel kişiler ve vatandaşlar için gerçekleştirilecek olan su dağıtımı, havza ölçeğinde tespit edilen sektörel anlamındaki su tahsisleri doğrultusunda Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne yapılır. Tahsisi gerçekleştirilen su kaynaklarına yönelik ölçüm sistemi kurulmakta ya da kurdurulmaktadır. Tahsisi yapılan su kaynakları ve doğal mineral içeren sular için su tahsisiyle ilgili belge sağlanır, kullanılacak olan suyun tahsis belgesine göre kullanılması gerekmektedir. Münferit olarak su tahsisi en çok yirmi dokuz yıl süreyle gerçekleşebilir. Su tahsis belgelerinin herhangi bir şarta bağlı olarak devredilmesi söz konusu değildir. Fakat mirasla alakalı hükümler saklı tutulmak suretiyle su tahsis belgesinde yenileme yapılabilir. Su kaynaklarının ve doğal mineral içeren suların tahsis amaçları ve koşulları haricinde kullanılması ya da zorunlu nedenler olmaksızın bir yıl boyunca kullanılmaması durumunda sağlanan su tahsis belgesinin iptali gerçekleşir.

3.2.1. Akarsu Kıyısının Kullanımına Dair Yasa ve Yönetmelikler

Birçok kanun ve yasal düzenleme de kıyıların yasal kullanımlarından bahsedilmektedir. Akarsular için yasalarda dolaylı olarak bahsedilmiş olup çok genel anlamda ifadeler kullanılmıştır. Bu bölümde akarsu ile ilgili yasalar incelenecektir.

3621 sayılı kıyı kanununun akarsular bağlamında incelenmesi;

Deniz, doğal ve yapay göl ve akarsu kıyılarıyla bu yerlerin etkilediği ve bu yerlerin devamı özelliğinde olan sahil kenarlarının doğal ve kültürel nitelikleri dikkate alınarak koruma ve toplum faydasına açık duruma getirilmesi, kamu faydasına olacak şekilde kullanma

esaslarını belirlemek maksadıyla düzenlenen kıyı kanununun 2. Maddesi gereğince deniz, doğal ve yapay göller ve akarsu kıyılarıyla deniz ve göl kenarlarını çevreleyen sahil kıyılarına ait düzenlemelerle ilgili ve bu yerlerden kamu faydasına olması için olanak ve koşulların sağlanması hükme bağlanmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetlerine ait ülke güvenliği ile doğrudan ilgili, savunma ve harekât amaçlı alanlarda (sosyal tesisler ve konutlar hariç), güvenlik bölgelerinde ya da askeri yasak bölgelerde özel kanun hükümlerine, diğer özel kanunlar doğrultusunda belirlenmiş ya da belirlenecek yerlerde ise özel kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine uyulur denilerek uygulamada bazı istisnalar getirilmiştir (Anonim, 1990).

Kıyı kanununda belirlenmiş maddeler deniz, tabii ve suni göl ve akarsu kıyılarının üçünü birbirinden ayırmadan hazırlanmıştır. Bu sebeple her madde yönetmelikte tanımlanmış akarsu kıyılarını da kapsamaktadır. Kanun maddeleri koruma, kullanma ve planlama kavramları adı altında üç başlıkta incelenerek aşağıdaki matris oluşturulmuştur.

Koruma;

- Kıyılara moloz, toprak, cüruf, çöp gibi kirletici etkisi olan atık ve artıklar dökülemez (6.madde).
- Kıyılarda, kıyıyı değiştirecek boyutta kazı yapılamaz; kum, çakıl vesaire alınamaz veya çekilemez (6.madde).

Kıyı Yaklaşma Sınırı;

- Sahil şeritlerinde yapılacak yapılar kıyı kenar çizgisine en fazla 50 metre yaklaşabilir (5.madde).
- Uygulama imar planı bulunmayan alanlardaki sahil şeritlerinde, 4 üncü maddede belirtilen mesafeler içinde (kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak 100 metre) hiç bir yapı ve tesis yapılamayacağı belirtilmiştir.

Planlama ile ilgili Yapıtları;

- Sahil şeritlerinde yapılacak yapılar kıyı kenar çizgisine en fazla 50 metre yaklaşabilir (5.madde).

- Uygulama imar planı bulunmayan alanlardaki sahil şeritlerinde, 4üncü maddede belirtilen mesafeler içinde (kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak 100 metre) hiçbir yapı ve tesis yapılmayacağı belirtilmiştir.
- Yaklaşma mesafesi ve kıyı kenar çizgisi arasında kalan alanlar, ancak yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreatif amaçla kullanılmak üzere düzenlenebilir (5. Madde).
- Taşıt yolları, sahil şeridinin kara yönünde yapı yaklaşma sınırı gerisinde kalan alanda düzenlenebilir.
- Kıyıların kamu yararının gerektirdiği hallerde uygulama imar planı kararı ile deniz, göl ve akarsularda ekolojik özellikler dikkate alınarak doldurma ve kurutma suretiyle arazi elde edilebileceği ve bu arazilerin devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunacağı özel mülkiyete konu edilemeyeceği belirtilmiştir.
- Uygulama imar planı kararı ile kıyının kamu yararına kullanımı ve kıyıyı korumak amacıyla yönelik alt yapı ve tesisler ile buna benzer zorunlu turizm, ulaştırma, spor vs. gibi hizmet alanlarına yönelik yapılaşmalar yapılabileceği ancak yapılan bu yapı ve tesislerin yapım amaçları dışında kullanılamayacağı kanunda belirtilmektedir (6. Madde).

Kıyı kanununun uygulanmasına dair yönetmelik;

3621 sayılı Kıyı Kanunu; 17 Nisan 1990 tarih ve 20495 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, 3830 sayılı kanunla değişik 3621 sayılı Kıyı kanunu, akarsu, suni ve tabii göl ve deniz kıyıları ile bu alanların etkisinde ve devamı niteliğinde olan sahil şeritlerinin kültürel ve doğal güzellikleri gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanma esaslarını tespit etmek amacıyla düzenlenmiş ve bu yerlerden kamu yararına yararlanma imkân ve şartlarına ait esasları kapsar.

Kıyı kanununun 5. maddesi uyarınca kıyıları ile ilgili genel esaslar aşağıda belirtilmiştir:

- Kıyıları, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Kıyıları, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır,
- Kıyı ve sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

- Kıyıda ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapılabilmesi için kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.
- Kıyı kenar çizgisinin tespit edilmediği bölgelerde talep vukuunda, talep tarihini takip eden üç ay içinde kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur,
- (Ek: 1/7/1992 - 3830/2 md.) Sahil şeritlerinde yapılacak yapılar kıyı kenar çizgisine en fazla 50 metre yaklaşabilir.
- (Ek: 1/7/1992 - 3830/2 md.) Yaklaşma mesafesi ve kıyı kenar çizgisi arasında kalan alanlar, ancak yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreatif amaçla kullanılmak üzere düzenlenebilir.
- (Ek: 1/7/1992 - 3830/2 md.) Sahil şeritlerinin derinliği, 4 üncü maddede belirtilen mesafeden (100 m.) az olmamak üzere, sahil şeridindeki ve sahil şeridi gerisindeki kullanımlar ve doğal esikler de dikkate alınarak belirlenir.
- (Ek: 1/7/1992 - 3830/2 md.) Taşıt yolları, sahil şeridinin kara yönünde yapı yaklaşma sınırı gerisinde kalan alanda düzenlenebilir.
- (Ek: 1/7/1992 - 3830/2 md.) Sahil şeridinde yapılacak yapıların kullanım amacına bağlı olarak yapım koşulları yönetmelikte belirlenir, ifadeleri yer almaktadır (URL-3).

KAY yönetmelik;

Ülkemizin en değerli doğal kaynaklarından olan kıyı alanlarının dengeli, uzun, verimli ve etkin bir biçimde ve kaynağı yok etmeyen düzeyde kullanılmasına, bu alanlarımızın doğal özelliklerinin korunmasına katkıda bulunmak üzere kurulmuştur. Ülkemizin kıyı alanlarından, çeşitli kullanımlar arasında denge sağlanarak yararlanılması ve korunması çalışmalarını desteklemektir.

2872 sayılı Çevre Kanunu;

Bu kanun 1983 yılında çıkartılmıştır. Amacı kırsal ve kentsel alanda doğal kaynakların ve arazinin en uygun şekilde kullanılması, tüm vatandaşların ortak alanı olan çevrenin korunması ve daha iyi hale getirilmesidir. Ayrıca sosyal ve ekonomik kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belli teknik ve hukuki esasların düzenlenmesi; ülkenin

tarihsel ve doğal zenginlikleri ile mevcut hayvan ve bitki durumunun korunarak, hem bugünkü hem de gelecek kuşakların yaşam koşulları, uygarlık ve sağlık düzeylerinin geliştirilmesi; hava, toprak ve su kirliliğinin önlenmesi de amaçlar arasında yer almaktadır.

Bu kanunun 9. maddesi uyarınca; ekolojik anlamda dünya ve ülke ölçeğinde önemli olan doğal güzelliklerin ve çevre bozulmaları ve kirlenmelerine duyarlı alanların gelecek nesillere aktarımını sağlama amacıyla Bakanlar Kuruluna "Özel Çevre Koruma Bölgesi" belirleme yetkisi verilmiştir (Musayev, 2003).

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu;

Bu kanunun amacı; öncelikli olarak turizm sektöründe düzenleme geliştirme sağlayacak olan dinamik bir sistem ve işleyiş oluşturma adına gereken tedbirlerin alınması ve düzenlemelerin yapılmasıdır. Turizm Bakanlığı'na bu kanunla kıyı şeridinde turistik amaçlar için belli arazileri ayırma ve yönetme yetkisi verilmektedir. Ayrıca ilgili alanlara özel teşebbüsler tarafından turistik tesis kurulması adına gerekli finansal desteğin sağlanması hüküm altına alınmıştır. Böylelikle Turizm Bakanlığı tarafından kıyı şeridinde yer alan geniş bir bölge turizm merkezi ve turizm bölgesi olarak ilan etmiştir. Bu kanunla akarsu, göl ve deniz kıyıların yıpratıcı ve özelliklerini bozucu şekilde kullanılmayacağı hüküm altına alınmıştır (Musayev, 2003).

3194 sayılı İmar Kanunu;

Yerleşim alanları ve buralardaki yapılaşmaların; çevresel şartlara, fen sağlık ve planlamalara uygun bir şekilde oluşturulması amacıyla düzenlenen bu kanun, özel ve resmi tüm yapılarla ilgili düzenlemeler getirmektedir. Bu kanunla mücavir alan ve belediye alanı içerisindeki imar planlama yetkisi belediyelere verilmiştir. Ayrıca ruhsatsız yapılara ceza uygulanması, yapısal denetim ve ruhsat verilmesi konularında ilgili kuruluşlara ve belediyelere geniş yetkiler verilmiştir (Berberoğlu, 2004, Balcı, 2002).

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu;

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, su ürünlerinin korunması, istihsalı ve kontrolüne dair hususları kapsar. Kanunla iç sular ve denizlerde su ürünleri istihsal yerleri belirlenerek sulara zararlı maddeler dökülmesi veya dökülecek şekilde tesis yapılması yasaklanmıştır (Balcı, 2002).

4. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE AKARSU PEYZAJI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

4.1. Dünya'da Akarsu Peyzajı İle İlgili Bazı Örnekler

Dünyanın birçok yerinde akarsuların kent ile özdeşleştiği görülmektedir. Aşağıda akarsu ile ilgili örnek çalışmalara yer verilmiştir.

4.1.1. Cheonggye Deresi Restorasyon ve İyileştirme Projesi, Seul, Kore

Cheonggyecheon adıyla da bilinen Cheonggye deresi Seul kent merkezinden geçer ve Han nehrine dökülür. 1970'li yıllarda derenin üzeri kapatılmış ve kanalizasyon dereye bağlanmıştır. Sonraki yıllarda derenin gün yüzüne çıkarılması için yol aksı yeniden planlanmış ve kıyı tasarımları ile dere kente kazandırılmıştır (Önen, 2007)(Şekil 1).

Şekil 1 Cheonggyecheon deresi eski ve yeni görüntüsü (Önen, 2007)

Proje derenin 5.84 km'lik bölümünü içine almakta olup, üç ayrı bölüme ayrılmıştır. Her biri yaklaşık 2 km olan bölümler de inşaat mühendisleri, peyzaj mimarları ve diğer mesleklerden oluşan üçer grup tasarım takımı çalışmıştır (Önen, 2007) (Şekil 2, Şekil 3).

Şekil 2. Cheonggyecheon deresi tasarım aşaması (Önen, 2007)

Şekil 3. Cheonggyecheon deresi rehabilitasyon sürecinden bir görüntü (Önen, 2007)

Geleneksel sekiz peyzaj tasarımı anlayışı ile Cheonggyecheon manzarası” Cheonggyecheon plaza başlangıç noktası, söğüt alanı ise projenin bitiş noktasını oluşturmuştur. İki farklı kotun kullanıldığı tasarımda araç ve yaya trafiği üst kotta suya dayalı etkinlik alanları alt kotta yer almıştır (Önen, 2007) (Şekil 4).

Şekil 4. Cheonggyecheon deresi restorasyon ve iyileştirme projesinden bir görüntü (Önen, 2007)

Dere üstünde 22 adet köprü yer almaktadır. Bunların 15 yürüyüş yoluna sahip araçlar için kullanılan, 7'si de yalnızca yayalar tarafından kullanılan köprülerdir (Önen, 2007) (Şekil 5).

Şekil 5. Cheonggyecheon deresi projesi ve alan görüntüsü (Önen, 2007)

Tasarım kararları incelendiğinde; 5.8 km dere yatağı boyunca yeşil alanların artırıldığı, kent içerisinde doğal su alanları oluşturulduğu görülmektedir. Tasarımda gece kullanımları ön plana çıkarılmıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Cheonggyecheon deresi projesi gündüz ve gece görselleri (Önen, 2007)

Yapısal öğelerin yanı sıra ekolojik çevre oluşturulmaya çalışılan alanda yürüme yolları boyunca bambu, elma ve söğüt ağaçları kullanılmıştır (Şekil 7).

Şekil 7. Cheonggyecheon deresi projesi ekolojik çevre görünümü (Önen, 2007)

Tarihi kalıntı restorasyonu da, dere üzerindeki kentin 600 yıllık tarihini üstünde barındıran ‘Gwanggyo’ adındaki köprü restore edilerek yaya kullanımına açılmıştır (Önen, 2007) (Şekil 8)

Şekil 8. Cheonggyecheon deresinde restore edilen tarihi bir köprü (Önen, 2007)

Şekil 9’da görüldüğü gibi restorasyon sonrası halkın boş zamanlarını değerlendirdiği, görsel ve işlevsel olarak çok zengin bir tasarıma sahip, ekolojik çevreninde korunup geliştirildiği ulusal bir yenilenme sembolü durumuna gelmiştir (Önen, 2007).

Şekil 9. Cheonggyecheon deresinin yeni halinden görünüm (Önen, 2007)

4.1.2. San Antonio Nehri

1921'de 50 kişiyi öldüren yıkıcı bir sel sonrasında San Antonio Nehri'ni kontrol etmek için mühendisler ve peyzaj mimarları bir arada çalışarak nehri kente kazandırdılar.

Şekil 10. San Antonia Nehrinden görünüm (URL-7)

Beş mil uzunluğundaki River Walk, cadde seviyesinin 20 metre altında kurgulanmıştır. Nehrinin her iki tarafında taş döşemeli kaldırımlar, rustik taş istinat duvarları, yirmi pitoresk köprü, tekne inişi ve merdivenlerden oluşan yaya yolu mevcuttur. Yürüme yolu boyunca selvi başta olmak üzere gölge yapan ağaçlar kullanılmıştır. Yapılan tasarımla doğal bir çevre kente kazandırılmıştır (Şekil 10), (URL-7).

4.1.3. Trinity Nehri Koridoru

ABD'de Texas eyaletinin Dallas kentindeki Trinitiy Nehri Koridoru Projesi taşkın koruma amaçlı oluşturulmuştur. Kent sınırları içerisinde büyük göl ve orman alanları ile kente yeni bir gelecek sunma hayali ile geliştirilmektedir (URL-2). Nehir kıyısı boyunca yürüyüş alanları, futbol alanı, yeşil kuşaklar, yeraltı drenajı iyileştirmesi, sedde, ıslak alanlar, rekreasyonel alanlar oluşturulmuştur. Orman alanı kent için önemli bir yeşil kuşak özelliği taşımaktadır (Şekil 11, Şekil 12, Şekil 13).

Şekil 11. Trinity Nehrinden bir görünüm (URL-2)

Şekil 12. Trinity Nehrinden bir görünüm (URL-2)

Şekil 13. Trinity Nehrinden bir görünüm (URL-2)

4.2. Türkiye’de Akarsu Peyzajı İle İlgili Bazı Örnekler

4.2.1. Porsuk Çayı

Porsuk Çayı planlaması Eskişehir Kenti ile özdeşleşmiş örnek çalışmalardan birisidir. Memluk tarafından tasarlanmış olan çayın peyzaj planlama ve peyzaj onarım çalışmaları için güzel bir uygulama örneğidir. Çay 10 km uzunluğundadır. Öncelikle ıslah çalışmaları yapılmış daha sonra da tasarım çalışmaları ile Porsuk Çayı kente önemli bir kimlik kazandırmıştır. Etrafında yeşil alanlar, gezinti yollar ve etkinlik alanları oluşturulmuştur. Kentsel baskıların azaltılması, sulak alanın işlevselliğini kazanması ana amacı ile alanda Porsuk Çayı planlamasında ekolojik koridor oluşturulmuştur (Cengiz, 2007)(Şekil 14).

Şekil 14. Porsuk çayının görünümü (URL-8)

4.2.2. Yeşilirmak Nehri

Amasya Kenti ile özdeşleşen Yeşil Irmak nehri ve etrafında yapılan peyzaj tasarım çalışmaları kent-akarsu ikilisi için örnek çalışmalardan birisidir (Şekil 15). Kentin tarihi dokusu ve topoğrafyası ile uyum içerisinde tasarlanan alanda rekreasyon alanları Yalıboyu promenantı dikkat çeken tasarımlar arasındadır (Şekil 16, Şekil 17).

Şekil 15. Yeşilırmak Nehrinden bir görünüm (URL-9)

Şekil 16. Yeşilırmak Nehrinin akşam görünümü (URL-10)

Şekil 17. Yeşilırmak Nehri boyunca bulunan çeşitli heykeller (URL-11)

4.2.3. Bartın Çayı

Bartın kenti ekolojik, tarihsel ve kültürel olarak çok zengin değerlere sahiptir. Irmak kentin merkezi olup, kentsel tasarımın nirengi noktasını oluşturmaktadır (Şekil 18, Şekil 19)

Şekil 18. Bartın çayı genel görünümü (URL-12)

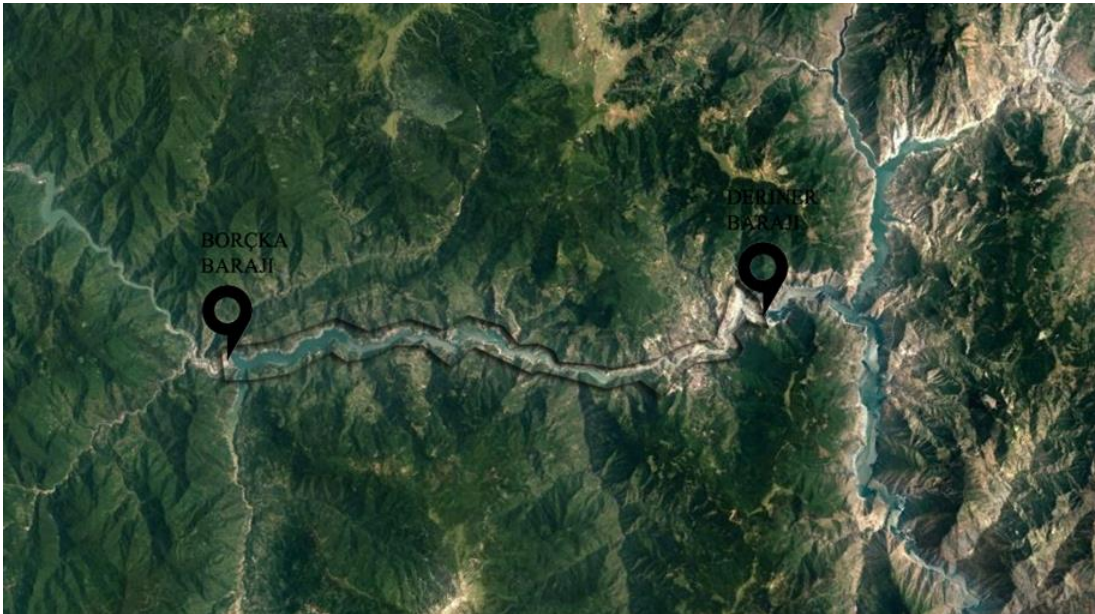
Şekil 19. Bartın çayından bir görünüm (URL-13)

5. MATERYAL VE YÖNTEM

5.1. Materyal

5.1.1. Çalışma Alanı

Çoruh Nehri kıyısının kent kimliğine katkısının araştırıldığı bu çalışmada Artvin mücavir il sınırları içerisinde bulunan Çoruh Nehri üzerinde yer alan Deriner Barajı ile başlayan Borçka İlçesine kadar olan 31 km’lik mesafede Çoruh kıyıları değerlendirilmeye alınmıştır. Hidroelektrik enerji sağlama amacı ile inşa edilen barajlar kentin çehresini kısa süre içerisinde değiştirmiştir. Alan V tipi vadi özelliği göstermektedir. Oldukça kıvrımlı yatağı olan Çoruh Nehrinin hemen kenarından Erzurum-Batum karayolu geçmektedir. Artvin – Borçka karayolu bünyesinde 3783 m uzunluğunda 11 adet tünel ile Artvin – Borçka karayolu bünyesinde 870 m uzunluğunda 4 adet viyadük 83 viraj yer almaktadır. Çoruh nehri kotunda akmakta Karayolu güzergâhı ise ortalama 350 – 400 kotundadır. Çalışma alanı sınırları Çoruh Nehri dikkate alınarak her iki yaka için 200-250 metre mesafede sınırlandırma yapılmıştır (Şekil 20). Alan yer yer yüksek şevlerden oluşmaktadır (Şekil 21).

Şekil 20. Çalışma alanı sınırları

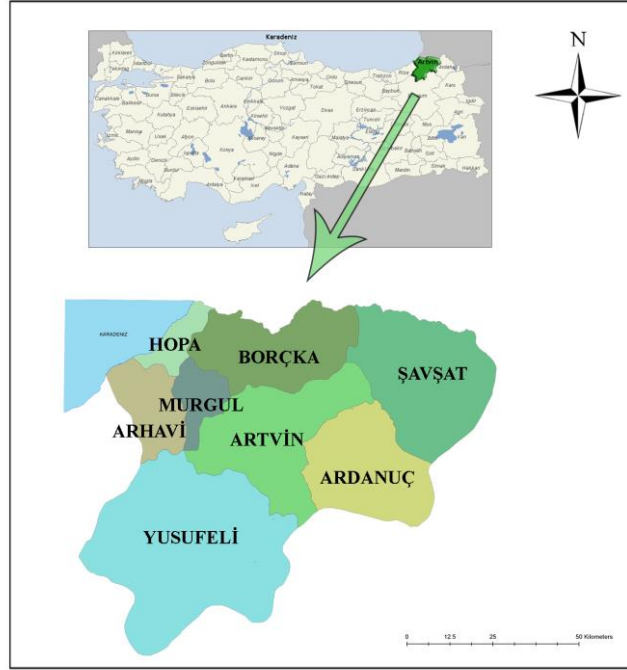

Şekil 21. Çalışma alanı 3b google earth görüntüsü

Çoruh Nehri, Bayburt ili sınırları içerisinde yer alan Mescit dağlarından doğmaktadır. Türkiye'nin en hızlı akan nehri olan Çoruh, Gürcistan'ın Batum ilinden Karadeniz'e dökülmektedir. Nehrin 410 km'si Türkiye, 21 km'si ise Gürcistan sınırları içerisinde. Yıllık ortalama 5,8 milyon m³ su taşıyan Çoruh nehrinin toplam uzunluğu 431 km, akış hacmi ise yıllık ortalama 6,3 milyar m³'tür. Ülkemizde en fazla erozyona uğrayan havzaların başında Çoruh havzası gelmektedir (DSİ, 2005). Nehrin Artvin'den geçen güzergâhında il merkezinin yanı sıra Borçka ve Yusufeli ilçeleri ile bu ilçelere bağlı çok sayıda mezra ve köy bulunmaktadır. Çoruh Vadisi'nin arazi yapısı yüksek eğimli ve oldukça engebelidir. Bu nedenle yerleşim düzensiz bir şekilde oluşmuştur. Havza çok yüksek yerlerde Doğu Anadolu, Artvin yakınlarından İspir yakınlarına kadar Akdeniz ve denizden Artvin'e kadar Karadeniz iklim özellikleri göstermektedir (DSİ, 2007).

Araştırmanın yardımcı materyallerini Çoruh Nehri'nde yer alan yerleşim, tarım, sanayi, kuruluşlar, rekreasyon alanları ve diğer kullanımlara ilişkin veriler oluşturmaktadır. Ayrıca, Çoruh Nehri'ne ait çeşitli veriler, ilgili kurumlarca hazırlanan raporlar, alanda yapılan anket ve çekilen fotoğraflar ve konuyla ilgili olarak incelenen literatürler oluşturmaktadır.

Artvin ili Doğu Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. Kuzeyinde Gürcistan, doğusunda Ardahan, güneyinde Erzurum ve batısında Rize ili bulunan Artvin'in kuzeybatısında 34 km'lik Karadeniz kıyısı bulunmaktadır (Şekil 22).

Şekil 22. Artvin ili tanıtım haritası

Kış ayları ılık yaz ayları sıcak olan Artvin kent merkezi Akdeniz iklimi ile Karadeniz'in tipik nemli yağışlı iklim özelliğini bir arada geçiş özelliği göstermektedir. Kent rakımı çok kısa mesafelerde büyük değişiklikler göstermektedir.

Artvin kent merkezinde kısa mesafelerde büyük kot farklılıkları görülmektedir. Artvin kent girişi olan Çoruh Nehri kıyısında rakım 175 metre iken kent merkezinin en üst noktasında olan Yeni Mahalle'de rakım 780 metredir (Turgut ve Özalp, 2012.)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2015 yılında yaptığı çalışma ile Artvin nüfusu önceki yıllara göre yükselişe geçmiş ve 168.370'e çıkmıştır.

5.1.1.1. Sosyo-Ekonomik Yapısı

Sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından Türkiye genelindeki 872 ilçe içerisinde Artvin merkez ilçesi, 90. sırada yer almaktadır. İlin kendi ilçeleri içerisinde ise ilk sıradadır (Artvin İl Gelişme Planı, 2017).

Bölgenin en önemli kaynakları su ve orman varlığıdır. Bölgenin coğrafi konumu, iklimi ve arazi yapısı uluslararası platformda büyük önem taşıyan bir akademik bitki tür ve zenginliği yaratmıştır. Bölgenin tarihi ve kültürel mirası ile birlikte sahip olduğu flora ve

fauna'nın bölgede turizmin gelişimi için önemli fırsatlar yarattığı düşünülebilir (Artvin İl Gelişme Planı, 2017).

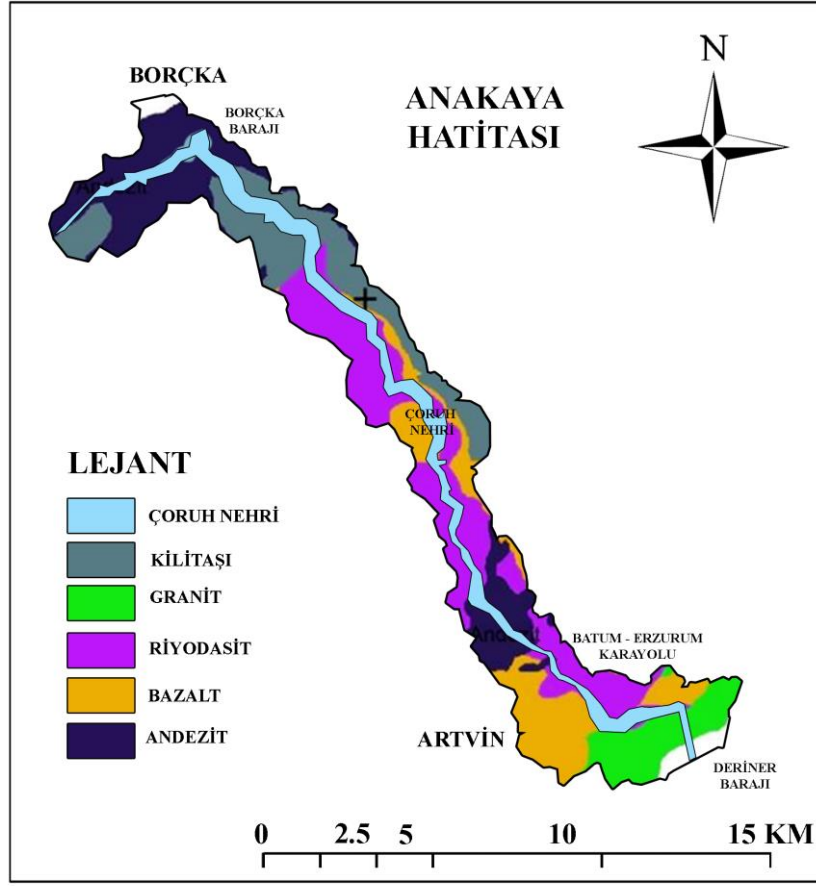
5.1.1.2. Jeolojisi ve Toprak Yapısı

Yöre jeomorfolojisi, jeolojik yapı ve litolojinin kontrolünde olup, Karadeniz Bölgesi'nin genel morfolojisine uygun olarak üç ana üniteden oluşmaktadır.

- BGB -DKD doğrultusunda uzanan dağlık alanlar,
- Karadeniz boyunca uzanan ve abrazyon aşındırmasının şekillendirdiği Pleistosen - Aktüel kıyı kuşağı,
- Bu iki ana morfolojik ünite arasında yer alan ve flüvyal aşındırmanın şekillendirdiği plato alanı.

Bu benzerliklere rağmen Artvin ili ile Doğu Karadeniz Bölgesi arasında; iklim, bitki örtüsü ve morfolojik yönden bazı farklılıklar vardır (Anonim, 2013).

Araştırma sahasında bulunan bazalt, riyodasit, andezit ve granit ana kayaları püskürük (volkanik) ana kayalar grubunda, kilitaşı ve kireçtaşı ise tortul (sediment) ana kayalar grubunda yer almaktadır (Erdoğan Yüksel, 2015), (Şekil 23).

Şekil 23. Çalışma alanı anakaya haritası

Çalışma alanı toprak yapısı incelendiğinde; genellikle Anakaya'nın özelliğini gösteren düzensiz toprak yapısının varlığı görülmektedir. Vadi içerisinde Artvin'den Borçka'ya kadar olan kesimde alüvyal topraklar ağırlıklı olarak yer alır. Çalışma alanı boyunca dik sarp eğimler, şevler, taşlık ve kayalık bölgeler çoğunluktadır. Akarsu Vadi tabanında akarsular tarafından taşınarak gelen alüvyal topraklar yer almaktadır. Bu topraklar tarım için oldukça elverişlidir (Erdoğan Yüksel, 2015).

5.1.1.3. Yükseklik

Artvin ili hareketli bir topografyaya sahiptir. Sarp dağlık kayalıklar Çoruh Vadisi boyunca baskın özelliktedir (Şekil 24). Çoruh Nehri dünyanın sayılı hızlı akan nehirleri arasında yer almaktadır. 3225 metre rakımlı Mescit Dağları'ndan doğarak toplamda 431 kilometre kat ettikten sonra Gürcistan sınırları içerisinde Karadeniz'e dökülmektedir.

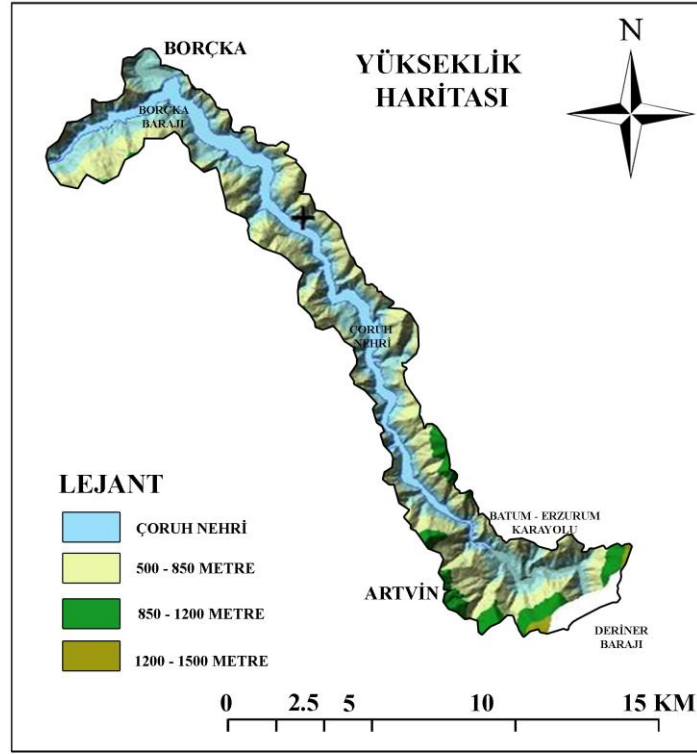
Şekil 24. Çalışma alanından bir görünüm

Çalışma alanı sınırları içerisinde de hareketli topografya baskın karakter olarak ortaya çıkmaktadır (Şekil 25).

Şekil 25. Çalışma alanından bir görünüm

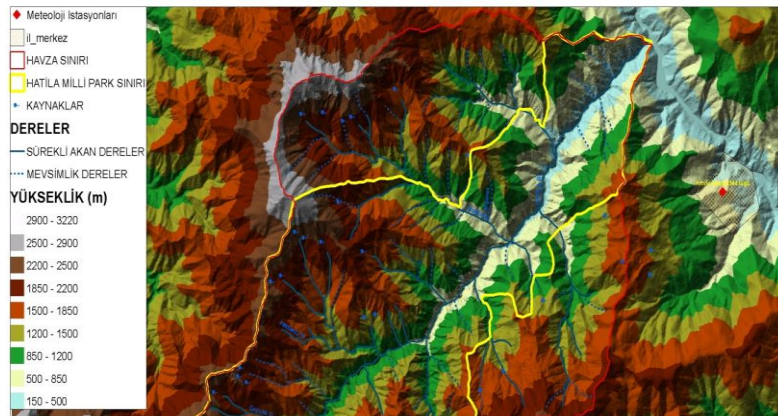
Artvin kent merkezinde kısa mesafelerde büyük kot farklılıkları görülmektedir. Artvin kent girişi olan Çoruh Nehri kıyısında rakım 175 m iken kent merkezinin en üst noktasın olan Yeni Mahalle'de rakım 780 m'dir (Turgut ve Özalp, 2012). Çalışma alanı sınırlarına ait yükseklik haritası şekil 26' de verilmiştir.

Şekil 26. Yükseklik haritası (Yüksel, 2015)

5.1.1.4. İklim Özellikleri

Artvin ili iklim yapısı incelendiğinde Doğu Anadolu Bölgesinin iklim özellikleri ile Doğu Karadeniz Bölgesinin iklim özelliklerine geçiş bölgesi özelliği gösterdiği görülmektedir. İklim verileri için mevcut tek bir istasyon bulunmaktadır. Artvin meteoroloji istasyonu çalışma alanı sınırları içerisinde (Şekil 27). İstasyon 628 metre yükseklikte kurulmuştur. İstasyondan elde edilen verilere göre;

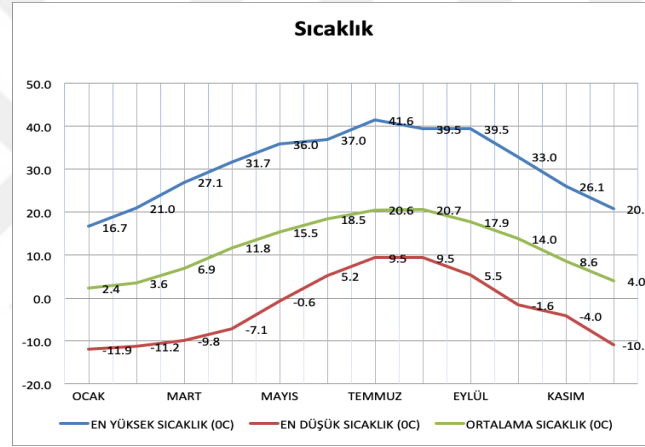

Şekil 27. Artvin ili yükseklik haritası (Anonim, 2013)

Artvin istasyonunun yıllık ortalama sıcaklığı 12 °C'dir. Aylık ortalama sıcaklık Ocak ayında 2.4 °C'ye düşer, Ağustos ayında da 20,7 °C çıkar.

Ortalama sıcaklığın 12 °C olduğu Artvin istasyonunda ortalama maksimum ve ortalama minimum sıcaklık değerlerinin birbirlerine çok yakın olması ılıman iklimin varlığını ortaya koymaktadır.

Ancak, yörede sıcaklığın 40 yıllık gözlem süresindeki değişimi incelendiğinde sıcaklık oynamalarının çok büyük değişkenlik gösterdiği ortaya çıkar. Artvin'de mutlak minimum sıcaklık 31 Ocak 1980 tarihinde -11.9 °C, mutlak maksimum sıcaklıkta 28 Temmuz 1982'de 41,6 °C ölçülmüştür. Yani Artvin'de gözlem süresi içerisinde 53,5 °C sıcaklık farkı yaşanmıştır (Şekil 28)

Şekil 28. Artvin ili sıcaklık değişimi (Anonim, 2013)

Artvin'de yıllık yağışın büyük bir kısmı (%36) kışın düşmektedir. Sonbahar ve ilkbahar dönemlerinde hemen hemen aynı oranda (%24) yağış düşer. En kurak dönem %16 yağış ile yaklaşık 111 mm yağış almaktadır (Şekil 29).

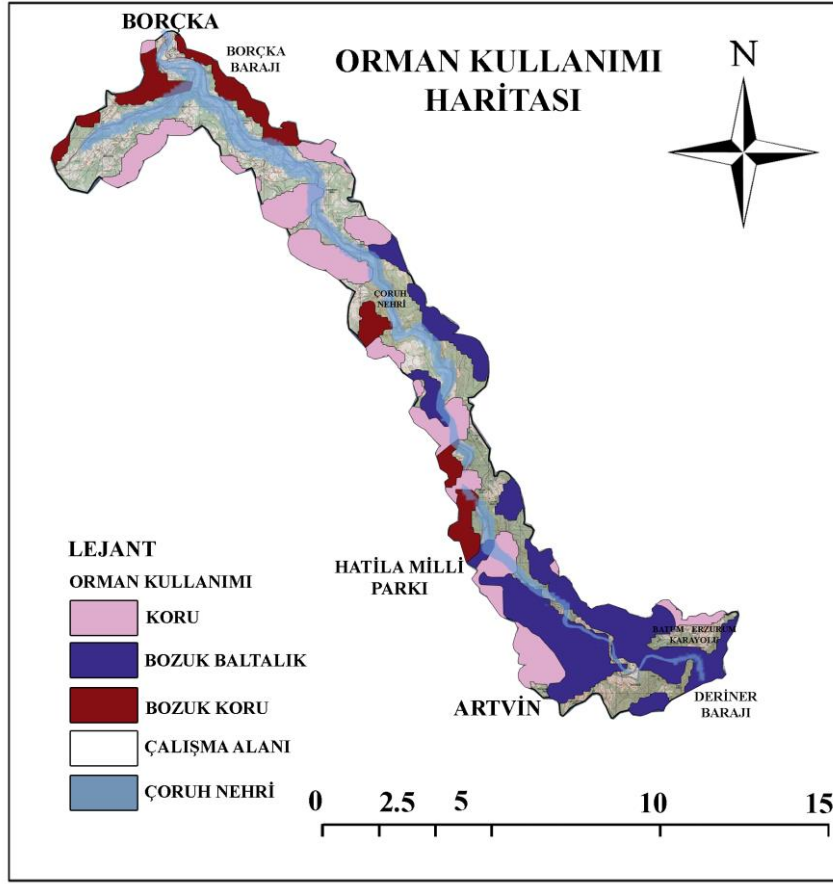
Şekil 29. Artvin ili aylık toplam yağış miktarı (Anonim, 2013).

5.1.1.5. Bitki Örtüsü ve Hayvan Varlığı

Sucul, kaya, subalpin, alpin, orman ve pseudomaki şeklinde 6 farklı vejetasyon tipi bulunmaktadır. Bunlar içerisinde en büyük alanı kaplayan orman vejetasyonudur (Eminağaoğlu ve Erşen Bak, 2009).

Hatila vadisinin Çoruh Nehrine bağlanan Fıstıklı Köyü (Naşviye) kesiminde 200-600 (750) m. yükseltiler arasındaki Pseudomaki vejetasyonu içerisinde Karadeniz kökenli bitkilerin yanı sıra birçok Akdeniz kökenli (*Mediterranean enklav*) bitki de küçük ve dağınık gruplar halinde yer almaktadır (Şekil 30). Kapalılığı düşük olmakla birlikte bu alanın asli ağaç türü olan *Pinus pinea* L.' yer yer meşcereler oluşturmaktadır. Bu ağaç topluluğu içerisinde *Jasminum fruticans* L. (Oleaceae), *Olea europaea* L. var. *syvestris* (Mill.) Lehr, *C. salviifolius* L. (Cistaceae), *Cistus creticus* L. ve *Trachomitum venetum* (L.) Woodson subsp. *sarmatiense* (Woodson) Avet. (Apocynaceae) gibi çeşitli Akdeniz kökenli bitki de yer almaktadır (Anşin vd., 2000; Anşin vd., 1997).

Orman vejetasyonu 1080 *Crataegus microphylla* C.Koch, *Rubus platyphyllos* C.Koch, *Laurocerasus officinalis* Roem., *R. ponticum* L., *Rhododendron luteum* Sweet, *Ostrya carpinifolia* Scop., *Corylus avellana* L., *Carpinus betulus* L., *Salix caucasica* Andersson, *Populus tremula* L., (Matt.) Liebl. subsp. *iberica* (Steven ex M.Bieb.) Krassiln., *Quercus petraea*, *Fagus orientalis* Lipsky, *Castanea sativa* Mill., *Ulmus glabra* Huds., *Taxus baccata* L., *Picea orientalis* (L.) Link, *Pinus sylvestris* L., *Abies nordmanniana* (Stev.) Spach. subsp. *nordmanniana*, *Monotropa hypopithys* L., *G. purpureum* Vill., *Geranium robertianum* L., *Oxalis acetosella* L., *Circea lutetiana* L., *Lathyrus laxiflorus* (Desf.) O.Kuntze subsp. *laxiflorus*, *Fragaria vesca* L., *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande, *Hypericum bupleuroides* Gris., *Rumex acetocella* L., *Silene compacta* Fisch., *Sedum stoloniferum* C.C.Gmel., *Sanicula europaea* L., *H. colchica* (C.Koch) C.Koch., *Hedera helix* L., *Tilia rubra* DC. subsp. *caucasica* (Rupr.) V.Eng., *Sambucus nigra* L., *Fraxinus angustifolia* Vahl. subsp. *Oxycarpa* (M.Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso, *Acer campestre* L. var. *campestre*, *Ilex colchica* Pojark. ve *C. monogyna* Jacq. subsp. *Monogyna* gibi birçok tür içermektedir. Şekil 30'da orman kullanım haritası verilmiştir.

Şekil 30.Çalışma alanı orman kullanım haritası

Subalpin vejetasyonda ise *Vaccinium myrtillus* L., *Veronica peduncularis* M.Bieb., *Ribes biebersteinii* Berl. Ex DC., *Lonicera caucasica* Pall. subsp. caucasica, *Sorbus aucuparia* L., *Silene alba* (Mill.) Krause subsp. Divaricata (Rchb.) Walters, *Gentiana septenfida* Pall., *Rubus idaeus* L., *Viburnum lantana* L. ve *Empetrum nigrum* L. subsp. Hermaphroditum (Hagerup) Bocher, *Acer trautvetteri* Medw., *Scutellaria pontica* C.Koch, *Stachys macrantha* (C.Koch) Stearn, *Anemone narcissiflora* L. subsp. Narcissiflora, *Sorbus umbellata* (Desf.) Fritsch. var. cretica (Lindl.) Schneid., *Quercus pontica* C.Koch, *Betula medwediewii* Regel Scilla siberica Haw. subsp. Armena (Grossh.) Mordak, *B. recurvata* (I.V.Vassil.) A.V.Vassil. *Rhododendron caucasicum* Pall., *Daphne glomerata* Lam., *B. litwinowii* Doluch. ve *Juniperus communis* L. subsp. saxatilis Pall. gibi türler yer almaktadır.

Alpin vejetasyonun karakteristik türleri ise *Veratrum album* L., *Tripleurospermum caucasicum* (Willd.) Hayek, *Scabiosa caucasica* M.Bieb., *P. longifolia* Trin., *Poa bulbosa*

L., *Phleum alpinum* L., *Pedicularis nordmanniana* Bunge, *Myosotis sylvatica* Ehrh. ex Hoffm. subsp. *cyanea* Vestergr., *Gentianella caucasea* (Lodd. ex Sims) Holub, *G. verna* L. subsp. *pontica* (Soltok.) Hayek, *Gentiana septemfida* Pall., *Erigeron caucasicus* Stev. subsp. *caucasicus*, *Deschampsia caespitosa* (L.) P.Beauv., Willd.) Ehrend., *Coronilla orientalis* Mill. var. *balansae* (Boiss.) Hrabětova, *Cruciata taurica* (Pall. ex Carex atrata L. subsp. *atrata*, *Campanula collina* Sims, *Calamagrostis arundinaceae* (L.) Roth, *Aster alpinus* L., *A. retinervis* Buser, *Anthemis marschalliana* Willd. subsp. *pectinata* (Boiss.) Grierson, *Alchemilla caucasica* Buser, *Agrostis planifolia* C.Koch, *Aconitum anthora* L., *Taraxacum crepidiforme* DC. subsp. *crepidiforme*, *Polygonum bistorta* L. subsp. *Carneum* (Koch) Coode & Cullen, *Veronica gentianoides* Vahl., *Thymus praecox* Opiz subsp. *grossheimii* (Ronniger) Jalas var. *grossheimii*, *Stachys macrantha* (C.Koch) Stearn ve *Sibbaldia parviflora* Willd. var. *Parviflora*,

Göl ve Dere kenarlarında bulunan sucul vejetasyonun karakteristik türleri ise *Campanula aucheri*, *Asphodeline lutea* (L.) Reichb., *Scrophularia chrysantha* Jaub. & Spach, *Potentilla oweriniana* Rupr. ex Boiss., *Centranthus longiflorus* Stev. subsp. *longiflorus*, *S. gracile* C.A.Mey., *Sedum album* L., *Rhamnus microcarpus* Boiss., and *Equisetum ramosissimum* Desf. *Rhodothamnus sessilifolius* P.H.Davis, *Primula auriculata* Lam., *Cardamine raphanifolia* Pourr. subsp. *acris* (Gris.) O.E.Schultz, *Caltha polypetala* Hochst. ex Lorent, *Rhynhocorys stricta* (C.Koch) Albov, *Veronica anagalisaquatica* L., *Alisma plantago-aquatica* L., *Myriophyllum spicatum* L., *Polygonum amphibium* L., *Lythrum salicaria* L., *Mentha longifolia* (L.) Huds. subsp. *longifolia*, *Impatiens nolitangere* L., *P. albus* (L.) Gaertn., *Petasites hybridus* (L.) Gaertn., *Thelypteris limbosperma* (All.) H.P.Fuchs, *Oplismenus undulatifolius* (Ard.) P.Beauv., *Tamarix tetrandra* Pall. Ex Bieb., *Salix alba* L., *barbata* (C.A.Mey.) Yalt. ve *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. subsp. *A.DC.* taksonları ise genellikle kaya vejetasyonunu oluşturan türlerdir (Eminağaoğlu vd., 2007).

Çalışma alanı sınırları içerisinde Çoruh Vadisi Önemli Bitki Alanı (ÖBA) yer almaktadır. Vadinin iklim açısından çeşitlilik göstermesi zengin bir flora'nın gelişmesini ve çeşitli bitki örtüsü tiplerinin oluşmasını sağlamıştır.

Çoruh nehrinin aşağı kısımlarında özellikle Borçka ilçesi civarında, ağırlıklı olarak doğu kayınından oluşan karışık geniş yapraklı orman topluluğu vardır. Burası nemli özellikler gösteren tipik bir Karadeniz ormanı mahiyetindedir.

Çoruh nehrinin yukarı kısımları olan Artvin'e yaklaşık 5 km uzaklıktaki Hatila Vadisi'nde ve Fıstıklı Köyü yakınlarında kopuk bir Akdeniz anklavında relikt fıstık çamı popülasyonları bulunmaktadır (Şekil 31). Bunlar yalnızca bu bölgeye özgü olan *Pinus pinea*- *Crudanella pontica* birliği olarak da bilinen bir bitki örtüsü içerisinde yer almaktadır.

Bölgede bir dönem geniş alanları kaplayan ve yangın, otlatma ve kesim gibi sebeplerle oldukça azalan Fıstık çamı ormanlarının yerini günümüzde Akdeniz Bölgesi karakterini taşıyan psödomaki bitki örtüsünün almış olduğu görülmektedir (Artvin Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).

Şekil 31. Çalışma alanından bir görünüm

Bu topluluklarda bulunan karakteristik taksonlar arasında; *Quercus infectoria* ssp. *infectoria* ve *Thymbra spicata* var. *Spicata*, *Pistachia terebinthus* ssp. *palaestina*, *Phillyrea latifolia*, *Olea europea* var. *sylvestris*, *Jasminum fruticans*, *Ficus canca* ssp. *canca*, *Cotinus coggygia*, *Quercus infectoria* ssp. *infectoria* ve *Thymbra spicata* var. *Spicata*, *Pistachia terebinthus* ssp. *palaestina*, *Phillyrea latifolia*, *Olea europea* var. *sylvestris*, *Jasminum fruticans*, *Ficus canca* ssp. *canca*, *Cotinus coggygia*, *Cistus salviifolius*, *Cistus creticus* ve *Arbutus andrachne* yer almaktadır.

ÖBA içerisindeki bazı kısımlarda insani faaliyetler neticesinde, psödomaki ve ormanların yerine *Stipa ehrenbergiana*, *Astragalus microcephalus* ve *Acantholimon acerosum* var.

Acerosum ile karakterize edilen agk step bitki örtüsünün geliştiği görülmektedir. Bünyesinde barındırdığı çeşitli sulak alanlara özgü bitki örtüsü çeşitleriyle Çoruh Vadisi'nin mevcut özellikleri daha da zenginleşmektedir. Nehrin kollarının kıyılarında birçok gelişmiş bitki örtüsü vardır. Bunlar içerisinde özellikle *Vitex agnuscastus*, *Tamam smyrnensis*, *Periploca graeca* var. *Graeca* ve *Elaeagnus angustifolia*'nın baskın olduğu görülmektedir. Vadinin kıyılarındaki lokal konumdaki küçük su akıntılarında ise yaygın olarak *Epipactis veratrifolia* ve *Adiantum capillus-veneris*-*Schoenus nigricans* toplulukları bulunmaktadır (URL-14).

Borçka Baraj Havzası boyunca memeli, kuş, balık, amfibi sürüngenler ve kelebekler bulunmaktadır.

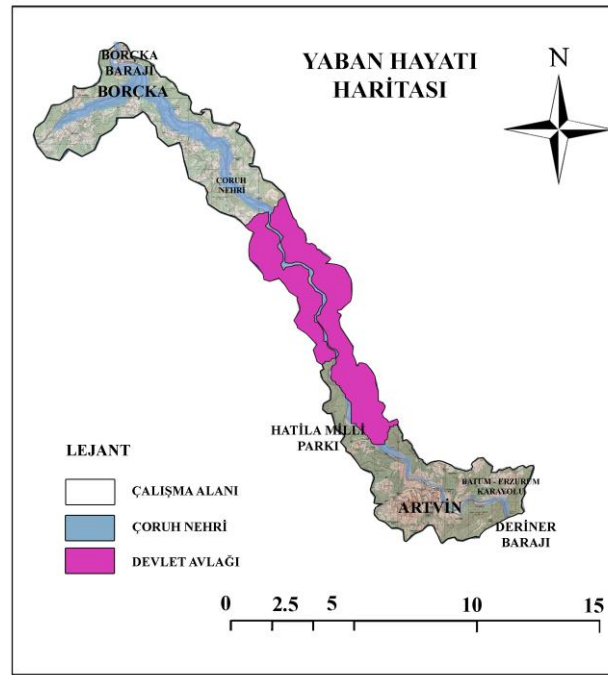
Memeliler: memeli faunasını oluşturan türlerin niteliği, sayısı ve çeşitleri açısından Artvin oldukça önemli bir ilimizdir. 46 adet memelinin yer aldığı bu il; porsuk, kaya sansarı, ağaç sansarı, su samuru, yaban kedisi, vaşak, tilki, çakal, kurt, yaban domuzu ve bozayı gibi birçok memeliye sahiptir. Yaban domuzu popülasyonu oldukça yüksektir. Nehir çevresindeki alanlarda tavşan, su samuru, sansar, porsuk, tilki, çakal, kurt, yaban domuzu, çengel boynuzlu keçi, dağ keçisi ve boz ayı bulunmaktadır (Artvin Şehircilik il Müdürlüğü, 2018).

Kuşlar: Yıl içerisindeki kuş göçleri açısından Artvin ili önemli bir konumdadır. Artvin bölgede yer alan iki önemli kuş alanından biri içerisinde yer almaktadır. Kuşların korunması adına oluşturulan Önemli Kuş Alanları (ÖKA), küresel çapta önem taşıyan ekosistem unsurlarıdır. ÖKA'dan Doğu Karadeniz Bölgesinde iki tane bulunmaktadır. Bu iki bölgeden biri Artvin ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Bölgedeki ÖKA alanı Karçal, Kaçkar ve Soğanlı sıradağlarını ve yırtıcı kuşların göç ederken geçtikleri boğazları kapsamaktadır. Bu alan aynı zamanda Avrasya yüksek dağ habitatını temsil eden alpin habitatları ve geniş ormanlar cihetiyle oldukça önemli alanlardır (Artvin Şehircilik il Müdürlüğü, 2018).

Balıklar: Nehir sahip olduğu balık türü açısından yılın belli dönemlerinde oldukça bulanık olması ve çok hızlı akması nedeniyle sınırlı seviyededir. Kolları da dahil olmak üzere Çoruh nehrinde toplamda 12 tür ve alttür balık yaşamaktadır (Artvin Şehircilik il Müdürlüğü, 2018). Bunun dışında baraj göllerinde çok sayıda balık çiftliği yer almaktadır. Bu çiftliklerde somon ve alabalık üretimi yapılmaktadır.

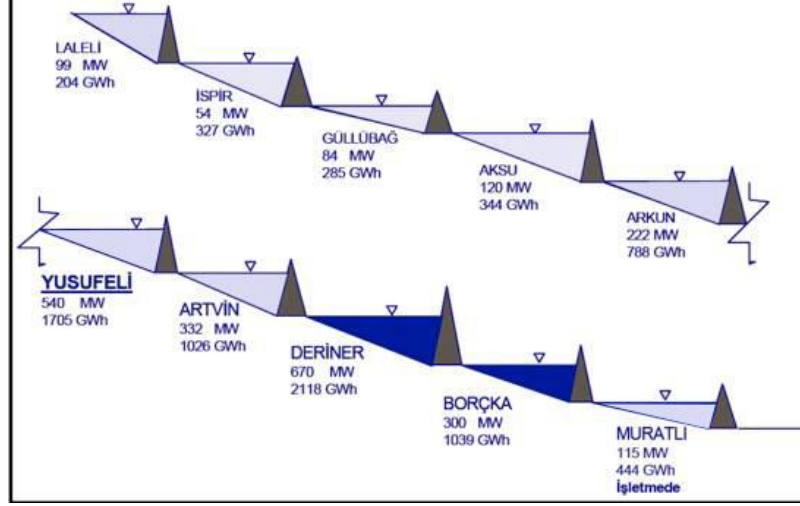
Sürüngen ve amfibiler: Sürüngen ve amfibiler daha çok orman içlerindeki taşıl ve kayalık alanlarda, dere kenarlarında ve kurumuş durumdaki nehir yataklarında yaşamaktadırlar. Türkiye genelindeki sürüngen ve amfibi türlerinin yaklaşık 0.25'i bu bölgede yer almaktadır. Toplamda ülke genelinde 130 civarında sürüngen ve amfibi bulunurken, bunların 32'si Artvin ili sınırları içerisinde yaşamaktadır. Bu 32 sayısının 8 tanesi de yılan, 13 tanesi kertenkele, 8 tanesi kuyruksuz kurbağa, 3 tanesi de kuyruklu kurbağadır. Bu rakamlara bakıldığında sürüngen ve amfibi türleri açısından Artvin ilinin fazlasıyla zengin bir yapıda olduğu görülmektedir (Artvin Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).

Çalışma alanı sınırları içerisinde devlet avlak alanı yer almaktadır. Şekil 32'de av sahasının çalışma alanı içerisindeki sınırları görülmektedir.

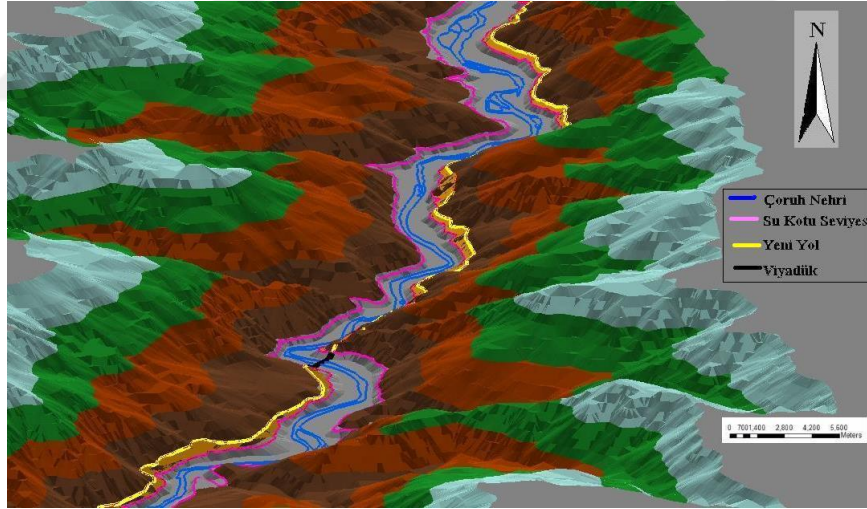
Şekil 32. Çalışma alanı yaban hayatı haritası

Çalışma alanı olarak belirlenen saha Deriner Barajı ve Borçka Barajı arasındaki mesafedir. Çoruh nehri üzerinde kurulan 22 adet planlanmış olan nehir tipi HES projesinden ikisi olan Deriner Barajı ve Borçka Barajı Artvin ili kent merkezini doğrudan etkilemiştir (Şekil 33).

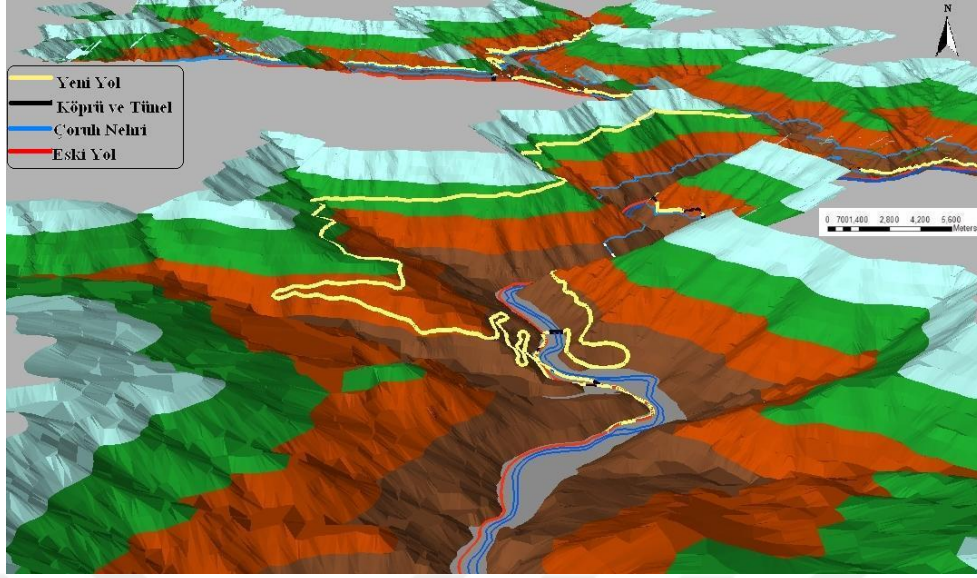

Şekil 33. Çoruh Nehri üzerinde bulunan barajlar (Sucu ve Dinç, 2018)

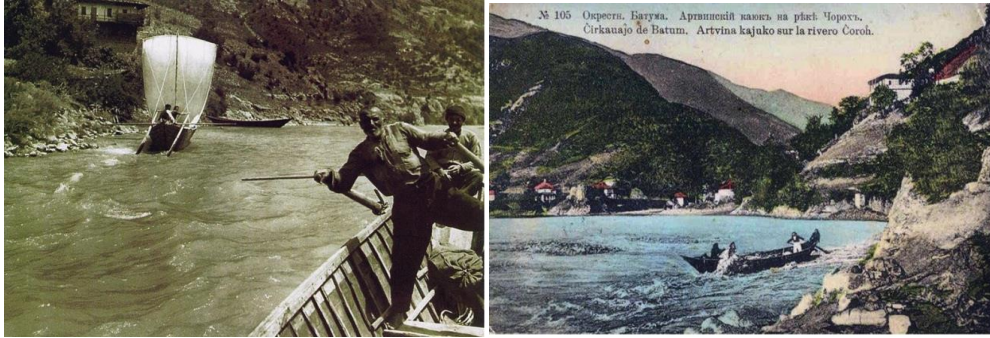
Toker, 2010'un yaptığı çalışmada rezervuar alanlarının su tutmasından sonra alan değişimleri sayısal haritalar ile ortaya koyulmuştur. Vadi tabanındaki bu değişimler sonucu yeni alan kullanımları zorunlu hale gelmiştir. Aşağıda verilen haritalarda değişimler görsel olarak ifade edilmektedir (Şekil 34, Şekil 35).

Şekil 34. Borçka barajı ve hes tesisi nedeniyle değişen yol ağı ve su kotu (Toker,2010)

Şekil 35. Deriner barajı ve hes tesisinden kaynaklanan yol ağındaki değişim (Toker, 2010). Yapılan bu çalışmada akarsuların kent kimliğine olan katkısı Artvin ili Çoruh Nehri örneğinde irdelenmiş ve ortaya konulmaya çalışılmıştır. Borçka barajının 2005 yılında tamamlanarak su tutmaya başlaması sonucu yol kotu yaklaşık 200 m. yukarıya çekilmiş ve çoğu yerde kentin Çoruh nehri ile ilişkisi kesilmiştir. Çeşitli fotoğraf arşivleri Çoruh Nehrinin eskiden daha etkin bir şekilde kullanıldığını ortaya koymaktadır (Şekil 36, Şekil 37).

Şekil 36. Çoruh nehri arşiv görüntüleri (URL-4)

Şekil 37. Çoruh nehri arşiv görüntüleri (URL-4)

Yapılan bu çalışma ile kentin akarsu ile olan ilişkisinin yeniden aktif hale gelmesi için alan kullanım önerileri getirilmiştir.

5.2. Yöntem

Çalışmada kullanılan yöntem dört aşamadan oluşmaktadır.

1. Aşama (veri toplama aşaması): Çalışma alanına ait aşağıda sıralanan haritalar ve altlıklar temin edilmiştir.

a. 1/25000'lik topoğrafik harita,

b. Orman Bölge Müdürlüğü'nden temin edilen 1/25000 ölçekli amenajman planı ve meşcere haritası,

c. Artvin Belediyesi'nden temin edilen 1/5000 ölçekli kadastral haritası,

d. Milli Parklar'dan temin edilen korunan alanlar haritası,

e. Hatila Milli Parkı Uzun Dönem Gelişim Planı,

f. TUİK verileri ve

g. Meteoroloji verileri

2. Aşama (Anket çalışması): Kent merkezinde; Çoruh Nehrinin kent kimliğine olan katkısının belirlenebilmesi için 24 soruluk anket çalışması yapılmıştır. Anket sorularının oluşturulmasında Turgut ve ark. (2012), Özdemir 2016'nın doğal çevre faktörleri ve kent kimliği ile ilgili yapmış oldukları çalışmalar dikkate alınmıştır. Elde edilen anket sonuçları oransal olarak ifade edilmiştir.

3. Aşama (Analitik hiyerarşi süreci): Bu aşamada kent kimliğinin oluşmasında etkili olan parametreler ve alt parametreler belirlenmiştir. Bunlara ait ağırlık puanları hesaplanmış ve her bir nokta için kent kimliği puanı bulunmuştur. Bu aşamada; Peyzaj Mimarı, Harita Mühendisi, Orman Mühendisi, Çevre Mühendisi ve Şehir Bölge Planlamacısından oluşan 5 uzmandan kent kimliğini etkileyen; jeolojik yapı, arazi formu, vejetasyon, su kaynağı, renk, nadirlik, kültürel değişim değerlerinin kent kimliğine olan etkisini belirlemeleri istenmiştir. Uzmanlar; belirlenen kriterlerin kent kimliğine olan etkisi için bir en düşük, yedi en yüksek olacak şekilde puanlama yapmışlardır. Doğal faktörlerden olan konum ve iklim durumu kısa mesafelerde değişmeyeceği için değerlendirme kriterinin dışında

bırakılmıştır. Her bir gözlem noktası için kent kimliği puanlaması aşağıdaki eşitlik yardımıyla hesaplanmıştır.

$$KKP = \sum_{i=1}^n x_i \times y_i$$

Burada KKP, kent kimliği puanı; x_i , parametre ağırlık katsayısı; y_i , parametre gözlem puanıdır.

4. Aşamada (Arazi çalışması): Uzmanların katkıları ile elde edilmiş olan veriler dikkate alınarak arazi çalışmaları yapılmıştır. Su yüzeyinin karakteristik özelliği dikkate alınarak akarsu hattı 3 bölgeye ayrılmıştır (Şekil 59). Kentin Çoruh Nehri ile en yakın temasının olduğu, suyun geniş akarsu yatağından aktığı bölge I. Bölge, Hatıla vadisi Milli Park alanının olduğu suyun dar bir vadiden aktığı bölge II. bölge ve suyun göl formatında olduğu Borçka baraj gölünün olduğu bölge III. bölge olacak şekilde ele alınarak sörvey çalışması yapılmıştır. Sörvey çalışması aşamasında Ek 2. ve Ek 3'te verilmiş olan gözlem formları oluşturulmuştur. Oluşturulan gözlem formları için Şahin ve ark., (2014)'ün yapmış olduğu 'Görsel Peyzaj Sörveyi Formu' ve 'Arazi Sörveyi Estetik Algısal Kriterler' formu incelenerek çalışma alanına uygun hale getirilmiştir. Değerlendirme yapılan alanın karakteristik özelliklerini ortaya koymak amacı ile oluşturulan gözlem formları için farklı mevsimlerde olacak şekilde; Deriner Barajından Borçka Barajına kadar olan hat boyunca 3'er km. aralıklar ile değerlendirme noktaları belirlenmiştir. Ayrıca alan karakteristiği açısından önemli noktalar da değerlendirmeye katılmıştır. Alan boyunca fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Şekil 60'ta form oluşturulan alanlar ve fotoğraf çekim yönleri verilmiştir.

5. Aşama; Çalışmanın son aşamasında alan verileri ve anket sonuçları tartışılarak ve planlama ve tasarım önerileri ortaya koyulmuştur.

6. BULGULAR

6.1. Anket Çalışması

Akarsuların kent kimliğine olan katkısının Çoruh Nehri örneğinde incelenmesi konulu çalışmada öncelikle alan kullanıcıları ile anket çalışması yürütülmüştür.

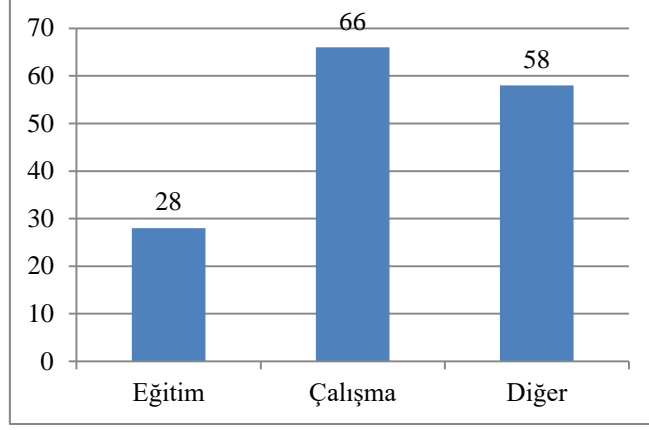
Çoruh Nehrinin kent kimliği açısından etkin olup olmadığının ortaya konulması için kent kullanıcıları ile 24 soruluk anket çalışması yürütülmüştür. Anket çalışmasının iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım 7 soruluk olup, kişisel özelliklerin belirlenmesi amacı ile sorulmuştur. İkinci kısım soruları Çoruh nehrinin Artvin kimliğine olan katkılarının belirlenmesi amacı ile sorulmuştur (Ek – 1).

I. grup soruları

Ankete katılanların yarısı erkek, yarısı kadındır. Yaş durumları dikkate alındığında 14 kişinin (15-20) 29 kişinin (20-25) , 35 kişinin (25-30) , 16 kişinin (30-35), 20 kişinin (35-40), 10 kişinin (40-45), 10 kişinin (45-50), 2 kişinin (50-55) ve 10 kişinin 55 üzeri yaşlarda olduğu görülmektedir. Ankete katılanların eğitim durumları değerlendirildiğinde; 6 kişinin ilkokul, 42 kişinin lise, 43 kişinin ön lisans, 42 kişinin lisans ve 19 kişinin lisansüstü eğitim statüsünde yer aldığı görülmektedir. Ankete katılanların meslek grupları memur, işçi, esnaf ve öğrenci olmak üzere 38' er kişilik gruplardan oluşmaktadır. Ankete katılan kişilerin aylık gelirleri değerlendirildiğinde 36 kişinin 1000-1500 TL, 28 kişinin 1500-2000 TL, 19 kişinin 2000-2500 TL, 27 kişinin 2500-3000 TL, 42 kişinin ise 3000 ve üzeri gelir durumuna sahip olduğu belirlenmiştir.

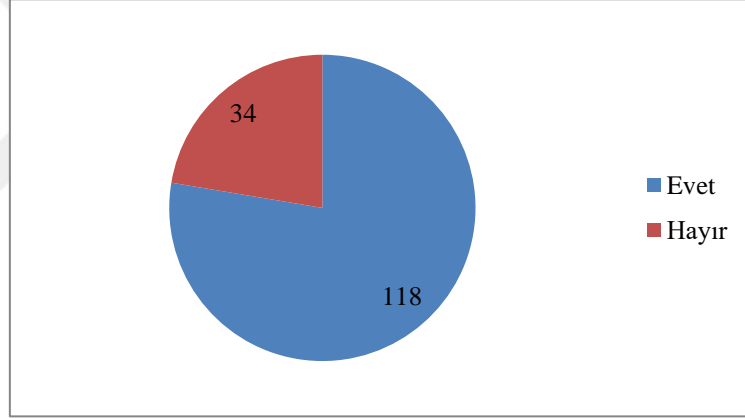
II. grup soruları

Ankete katılanların 34 kişisi Artvin'de ikamet etmekte, 118 kişisi Artvin dışında ikamet etmektedir. Ankete katılanların Artvin'de bulunma sebepleri sorulduğunda; 66 kişi Artvin de çalıştığını, 28 kişi eğitim nedeni ile Artvin'de bulunduğunu, 58 kişi ise; diğer sebeplerden dolayı Artvin'de bulunduğunu belirtmiştir (Şekil 38).

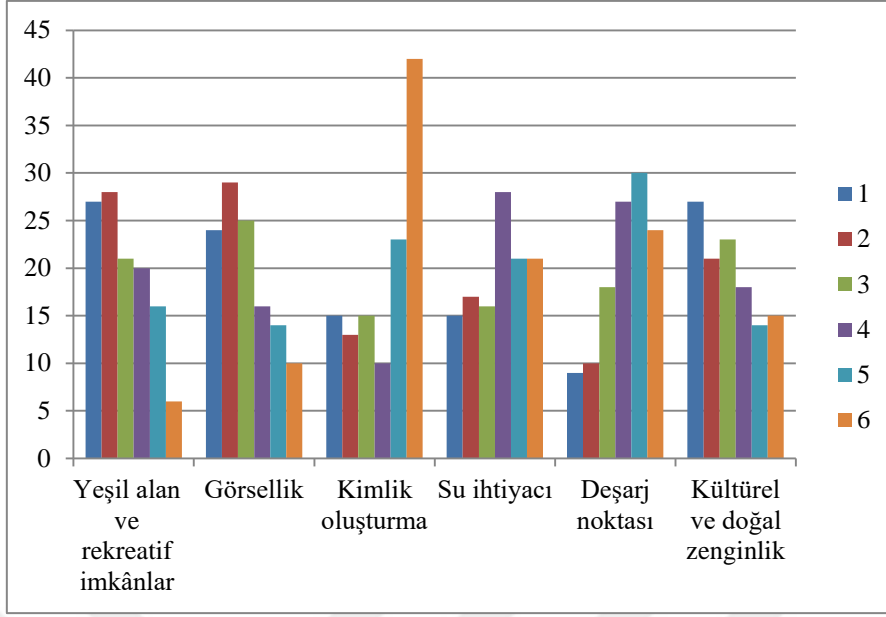
Şekil 38. Anket yapılan kişilerin artvin'de bulunma sebepleri

Ankete katılan bireylere Çoruh Nehrinin kente olan katkısının olup olmadığı sorulmuştur. 118 kişi nehrin kente katkısının olduğunu 34 kişi ise katkısının olmadığını ifade etmiştir (Şekil 39).

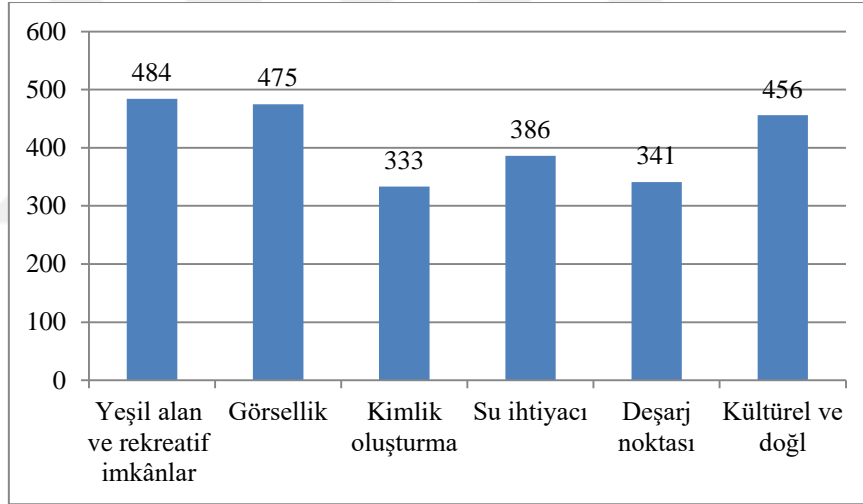

Şekil 39. Çoruh nehri'nin kente katkısı olup, olmama oranı

Çoruh Nehri'nin kente katkısının olduğunu düşünen bireylere, kente olan katkılarının önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Verilen cevaplara göre; en yüksek puan 484 puan ile yeşil alan ve rekreatif imkanlara, 475 puan görselliğe, 456 puan kültürel ve doğal etkiye, 386 su ihtiyacına, 341 deşarj noktasına ve 333 puan kimlik oluşturmaya verilmiştir (Şekil 40, Şekil 41).

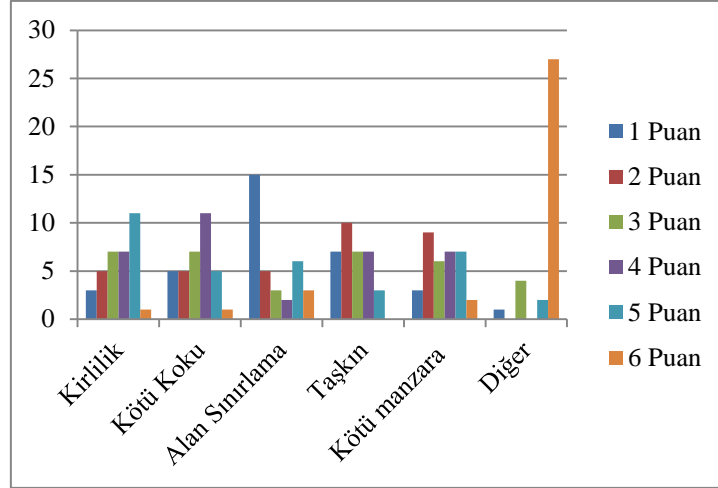

Şekil 40. Çoruh nehrinin katkısı olduğunu düşünen bireylerin öncelikli seçimleri

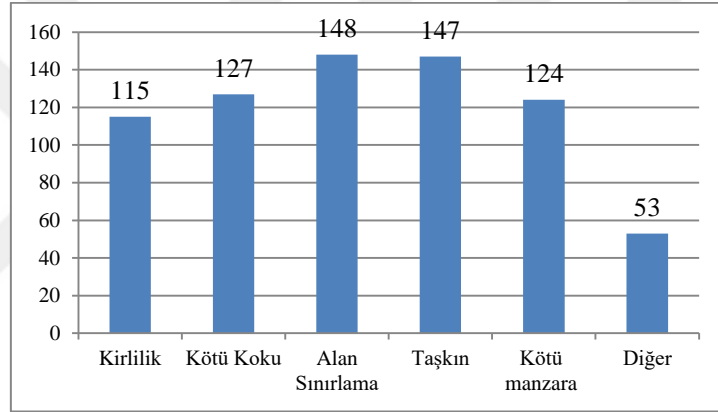

Şekil 41. Çoruh nehri'nin katkısı olduğunu düşünen bireylerin alan puanlaması

Çoruh Nehri'nin kente katkısının olmadığını düşünen bireylere en olumsuz gördükleri noktaları önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Buna göre; 148 kişi Çoruh Nehri'nin alanı sınırladığı, 147 kişi taşkınlara sebep olduğunu, 127 kişi kötü koktuğunu, 124 kişi kötü manzarasından rahatsız olduğunu, 115 kişi kirli olduğunu, 53 kişi ise diğer sebepler ile Çoruh Nehri'ni kente olumsuz etkisinin olduğunu ifade etmiştir (Şekil 42, Şekil 43).

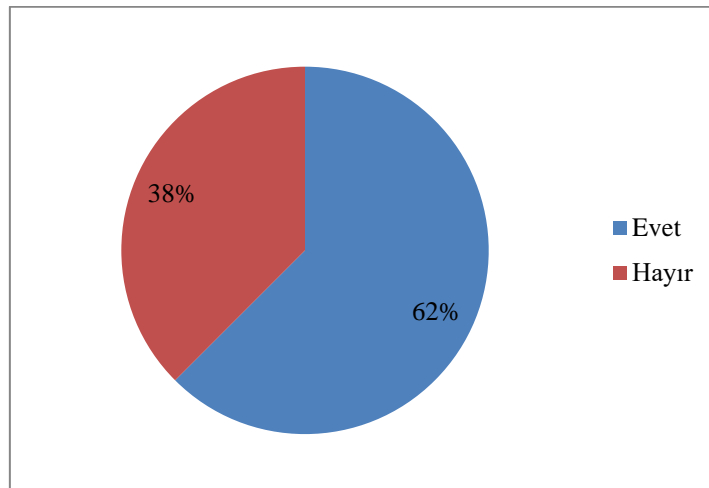

Şekil 42. Çoruh nehri'nin kente katkısının olmadığını düşünen bireylerin öncelikli olumsuz sebepleri

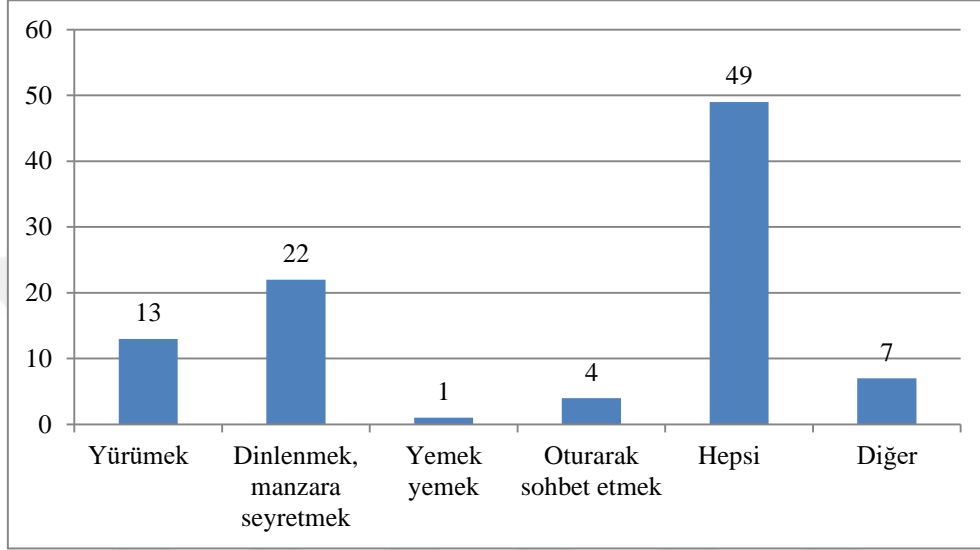
Şekil 43. Çoruh nehri'nin kente katkısının olmadığını düşünen bireylerin öncelikli olumsuz alan puanlaması

Ankete katılan kişilere Çoruh Nehrini kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. 95 kişi kullandığını 57 kişi kullanmadığını ifade etmiştir (Şekil 44).

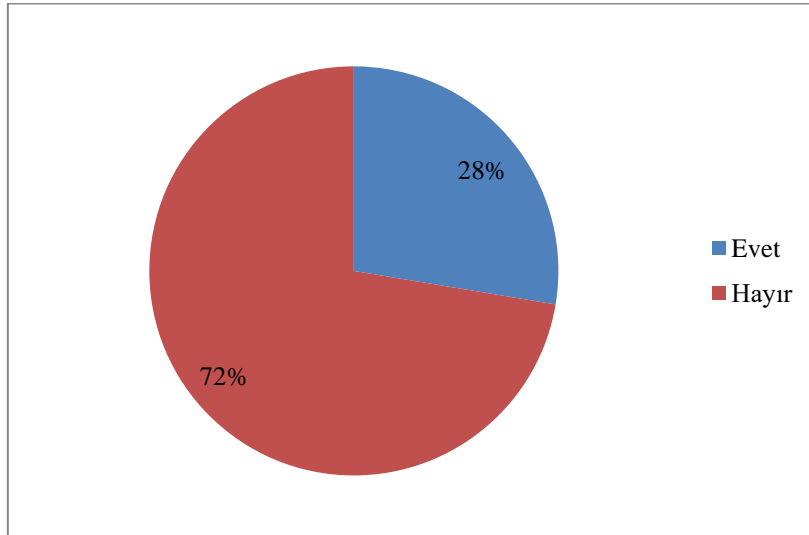
Şekil 44. Ankete katılan kullanıcıların çoruh nehri'ni kullanıp, kullanmama oranı

Çoruh Nehrini kullanan bireylere nehri hangi amaçla kullandıkları sorulmuştur. 22 kişi dinlenmek ve manzara izlemek için kullandığını, 13 kişi yürümek amaçlı kullandığını, 4 kişi oturmak, sohbet mekânı olarak kullandığını, 1 kişi yemek yeme amaçlı kullandığını, 49 kişi hepsi için, 7 kişi ise diğer amaçlı kullandığını ifade etmişlerdir (Şekil 45).

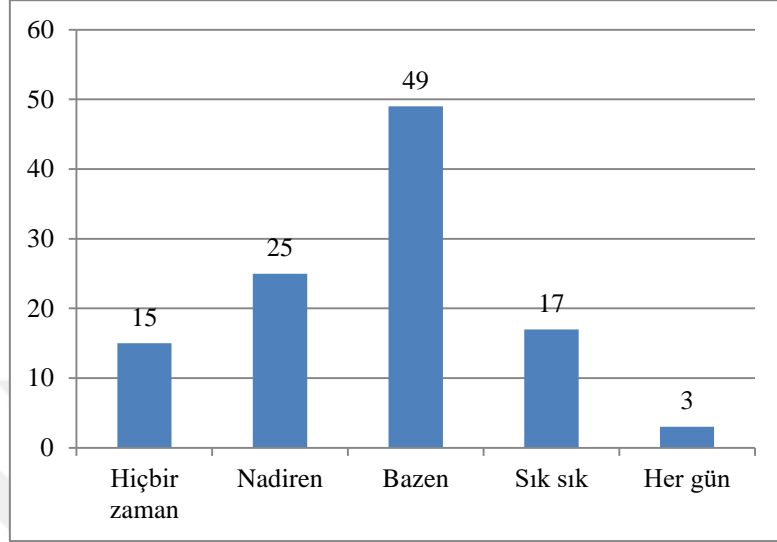
Şekil 45. Ankete katılan kullanıcıların çoruh nehrini hangi amaçla kullandığı oranı

Kişilere Çoruh Nehrini kullandıkları alanların yeterliliği sorulmuştur. 76 kişi yetersiz olduğunu geliştirilmesi gerektiğini 29 kişi yeterli olduğunu ifade etmiştir (Şekil 46).

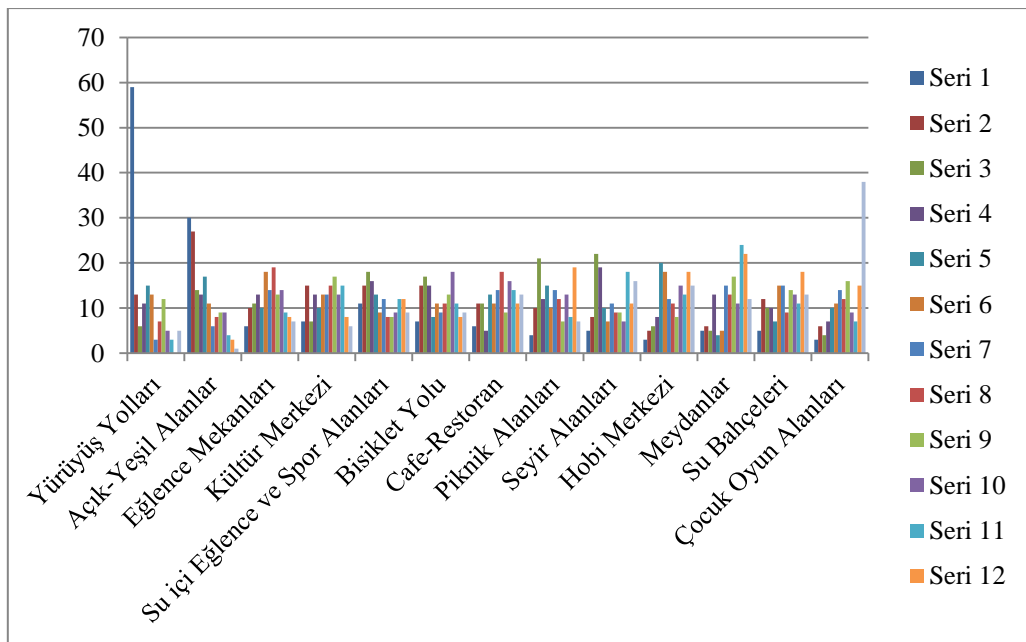
Şekil 46. Alan kullanım yeterlilik alanları

Ankete katılan bireylere Çoruh Nehrini ve çevresini kullanma sıklıkları sorulmuştur. 49 kişi bazen, 25 kişi nadiren, 17 kişi sık sık, 3 kişi her gün ve 15 kişi hiçbir zaman kullanmadığını ifade etmiştir (Şekil 47).

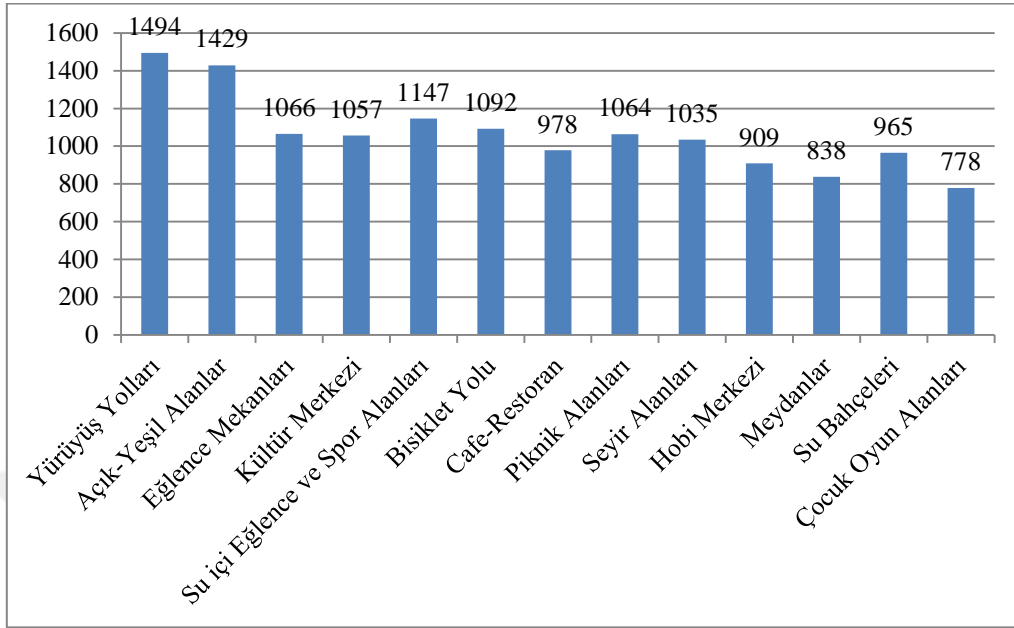

Şekil 47. Ankete katılan kullanıcıların çoruh nehrini kullanma sıklığı oranı

Ankete katılan bireylere Çoruh Nehri ve çevresinde olmasını istediğiniz kullanım alanları hangileridir? Sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen puanlamalara göre sırası ile yürüyüş yolları, açık yeşil alanlar, su içi spor alanları, bisiklet yolu, eğlence mekânları, piknik alanları, kültür merkezi, seyir alanları, cafe-restoran, su bahçeleri, hobi merkezi, meydan ve çocuk oyun alanlarının olması gerekliliğini ifade etmişlerdir (Şekil 48, Şekil 49).

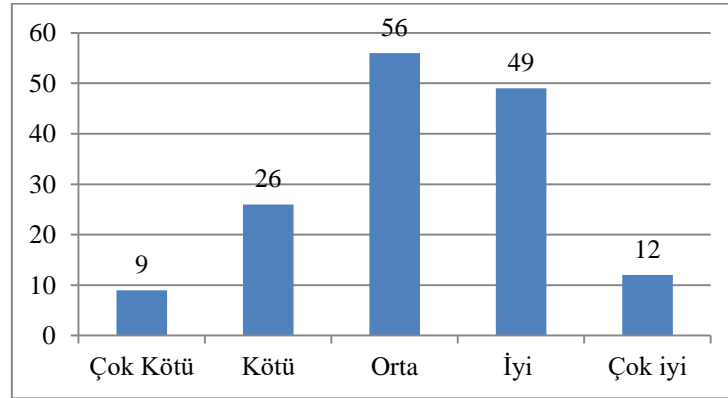

Şekil 48. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri ve etrafında olmasını istedikleri alanların öncelikli oranı

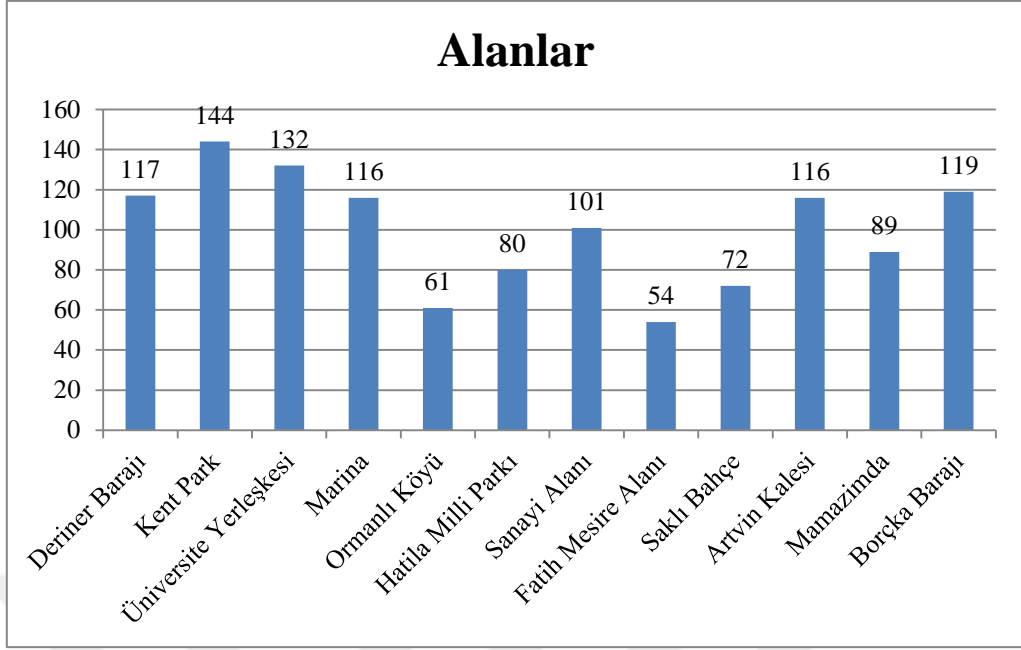
Şekil 49. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri ve etrafında olmasını istedikleri alanları puanlaması

Ankete katılan bireylere Çoruh Nehri'nin temizlik durumu sorulmuştur. 56 kişi orta, 49 kişi iyi, 26 kişi kötü, 12 kişi çok iyi, 9 kişi çok kötü olduğunu ifade etmiştir (Şekil 50).

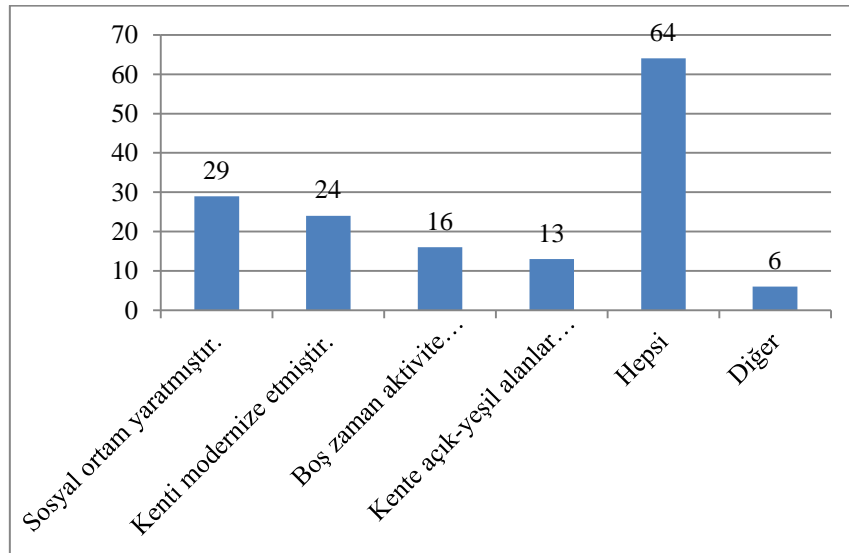
Şekil 50. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri'ni temiz bulma oranı

Ankete katılan bireylere Çoruh Nehri boyunca mevcut olan kullanımlardan hangilerini gördükleri sorulmuştur (Şekil 51).

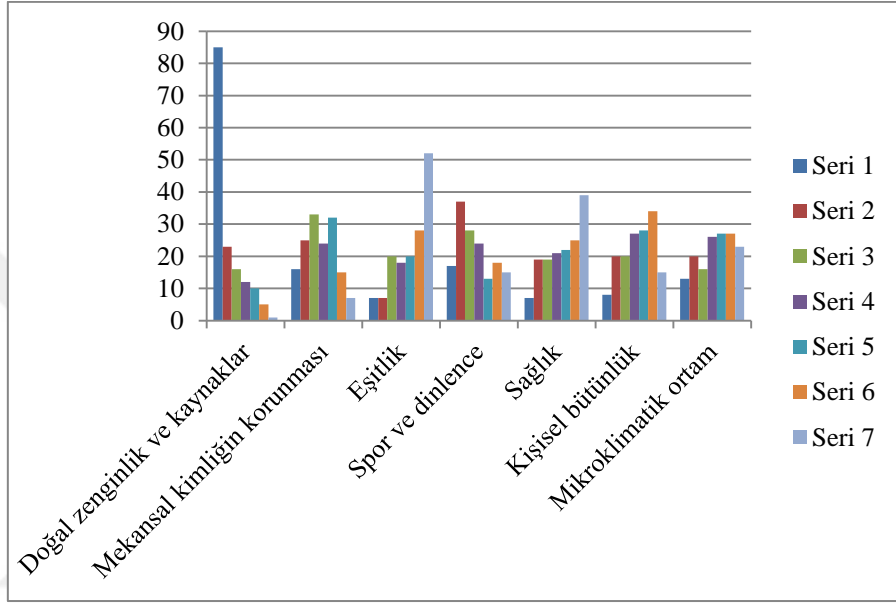
Şekil 51. Ankete katılan bireylerin çoruh nehri boyunca bulunan mevcut alanları görme oranı

Ankete katılan bireylere; Çoruh Nehri boyunca yapılan kampüs ve park alanlarının kente kattığı en önemli etkinin ne olduğu sorulmuştur. Verilen cevaplara göre; 29 kişi sosyal ortam sağladığını, 24 kişi kenti modernize ettiğini, 16 kişi boş zaman aktiviteleri için ortam oluşturduğunu, 13 kişi kente açık yeşil alan kazandırdığını, 64 kişi tüm bu kazanımları sağladığını, 6 kişi ise diğer yönden kente katkı sağladığını ifade etmiştir (Şekil 52).

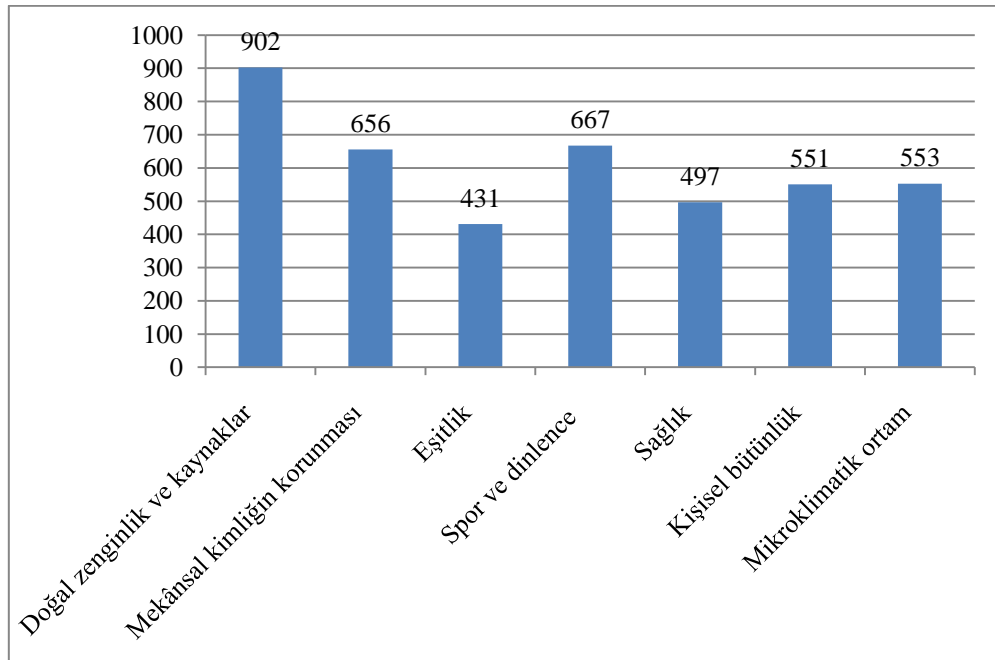

Şekil 52. Çoruh nehri boyunca yapılan yerleşke ve park alanlarının kente kattığı etkisini seçme oranı

Ankete katılan bireylere Çoruh Nehri kente, kentsel sürdürülebilirlik kaynağı olan en çok hangi olanakları sağlıyor? Önem sırasına göre sıralayınız sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara göre; en yüksek 902 puan ile doğal zenginlik kattığı, 667 puan ile spor ve dinlenme, 656 mekânsal kimliği koruduğu, 553 puan ile mikroklimatik ortam oluşturduğu, 497 puan ile sağlık, 431 puan ile eşitlik oluşturduğu ifade edilmiştir (Şekil 53, Şekil 54).

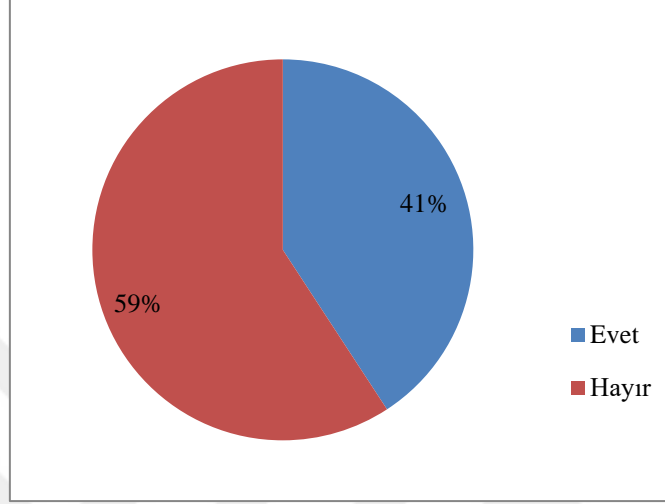

Şekil 53. Çoruh nehri kente, kentsel sürdürülebilirlik kaynağı olarak seçilen olanakların öncelikli oranı

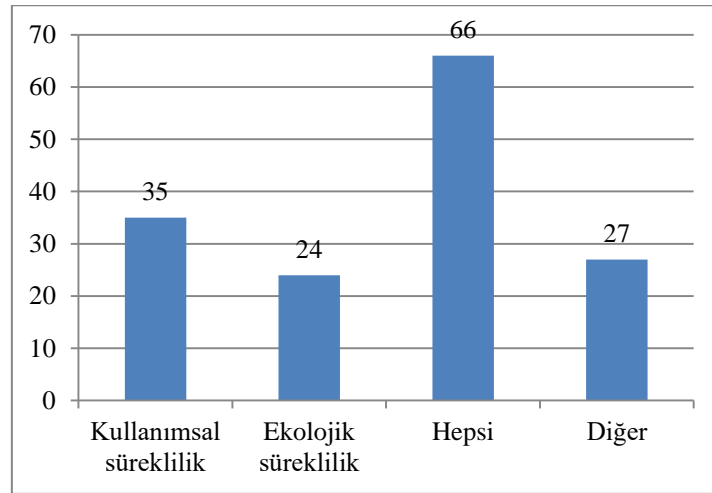
Şekil 54. Çoruh nehri kente, kentsel sürdürülebilirlik kaynağı olarak seçilen olanakların puanlaması

Ankete katılanlara Çoruh Nehrinde süreklilik olup olmadığı sorulmuştur. Verilen cevaplara göre; 90 kişi sürekliliğin olmadığını, 62 kişi olduğunu ifade etmiştir (Şekil 55).

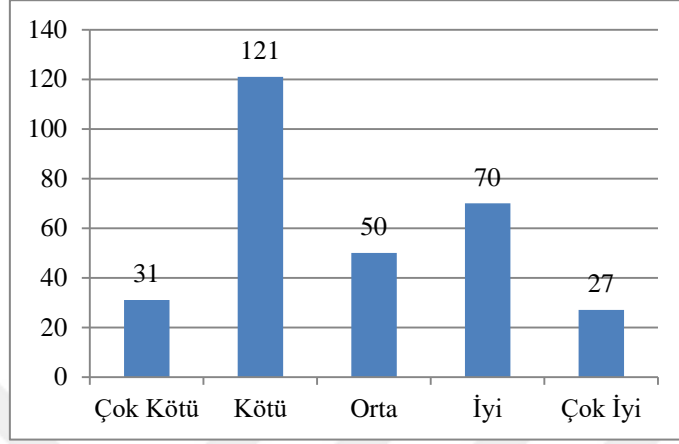
Şekil 55. Çoruh nehrinin sürekli olup, olmama oranı

Ankete katılan bireylere; Çoruh Nehri mevcut olan mekânsal süreklilik hissi kente ne gibi olanak sağlıyor olabilir? Sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara göre; 35 kişi kullanımsal sürekliliği, 24 kişi ekolojik sürekliliği, 66 kişi hepsini kente sağladığını 27 kişi ise diğer yönlerden kente süreklilik sağladığını ifade etmiştir (Şekil 56).

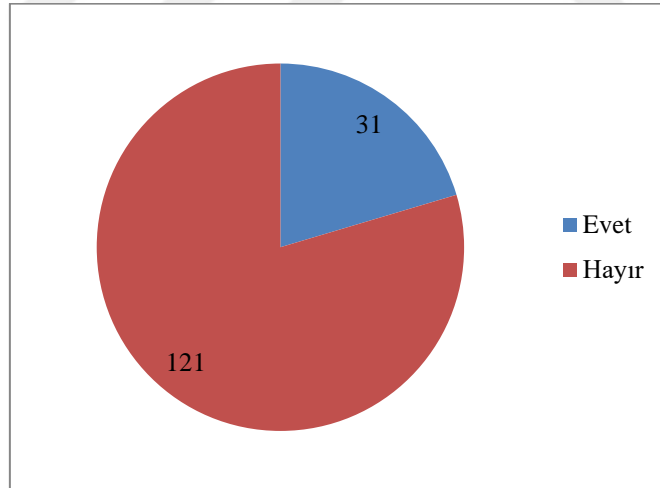
Şekil 56. Mekansal sürekliliğin kente sağladığı katkılar

Ankete katılanlara Çoruh Nehri'nin sizde yarattığı görsel etki nasıldır? Sorusu yöneltilmiştir. 121 kişi kötü, 70 kişi iyi, 50 kişi orta, 31 kişi çok kötü, 27 kişi ise çok iyi olduğunu ifade etmiştir (Şekil 57).

Şekil 57. Çoruh nehri'nin görsel etkisi

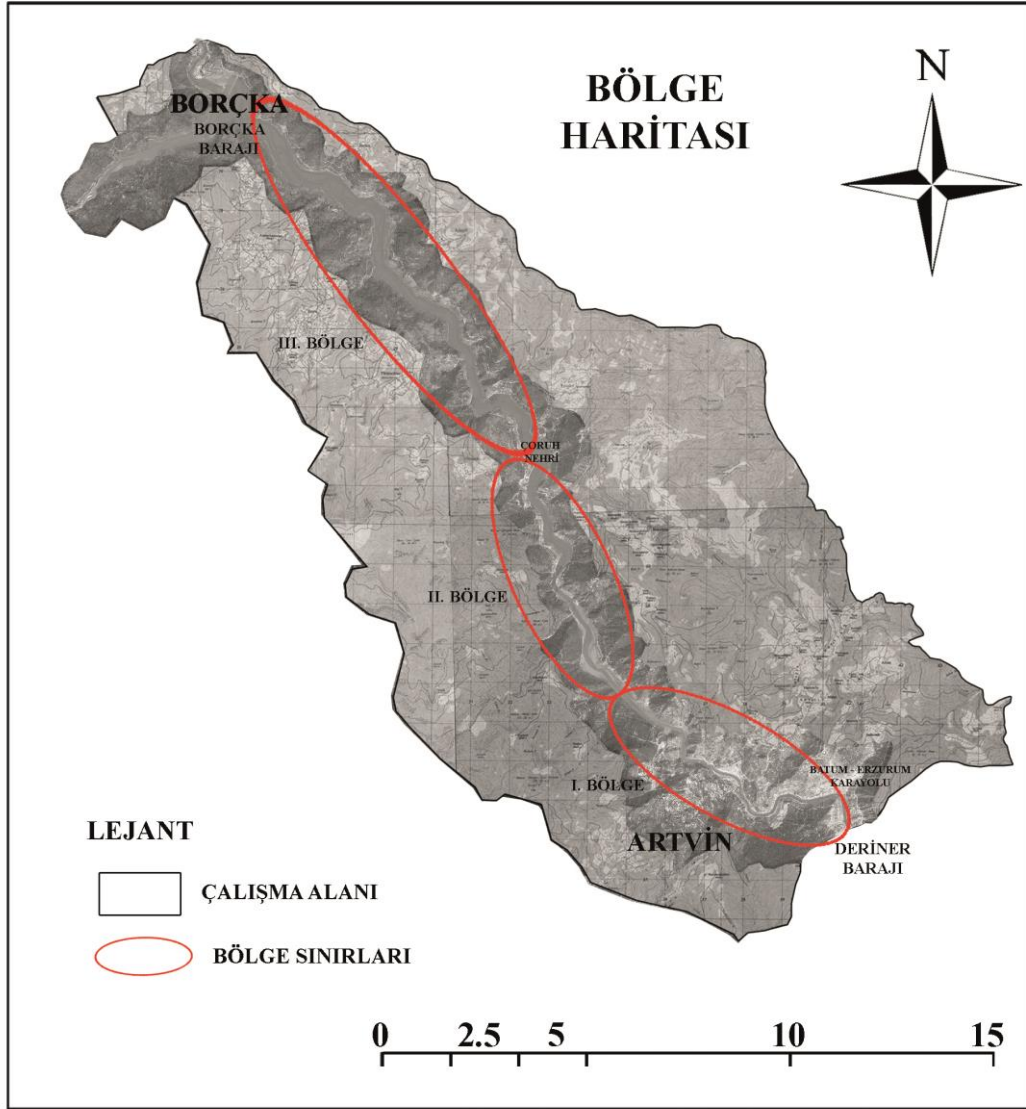
Ankete katılan kişilere Çoruh Nehri kıyısında yeterli sosyal faaliyet ortamı bulabiliyor musunuz? Sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara göre; 121 kişi yeterli olmadığını, 31 kişi yeterli olduğunu ifade etmiştir (Şekil 58).

Şekil 58. Çoruh nehri kıyısında yeterli sosyal faaliyet oranı

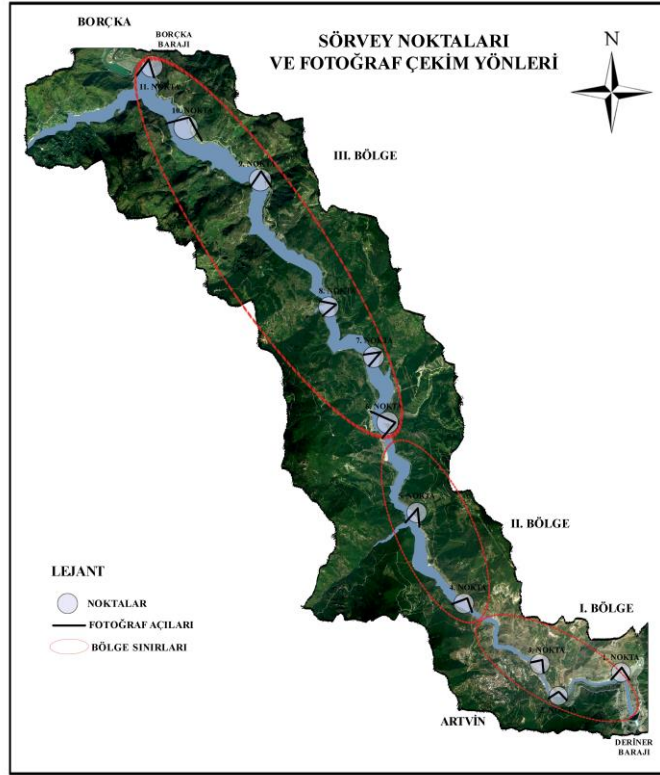
Çalışma alanı olarak belirlenen Artvin ili sınırları içerinden geçen Çoruh Nehri'nin 31 km uzunluğunda ki kısmının mevcut alan kullanımları araştırılıp, belirlenmiştir. Alan içerisinde sanayi alanları, rekreasyon alanları, balık çiftlikleri, restoranlar, kamu alanları, tarihi alanlar, milli park ve gen koruma alanları bulunmaktadır.

Çalışma alanı kent merkezi, merkez ilçe sınırları içerisinde bulunan bölgeleri kapsamaktadır. Kentsel ve kırsal karakter gösteren bu alanlar su yüzeyi açısından geniş yatak boyunca akan su yüzeyi, dar vadi boyunca akan su yüzeyi, baraj gölü niteliğinde su yüzeyi olacak şekilde 3 bölgeye ayrılarak incelenmiştir (Şekil 59).

Şekil 59. Çalışma alanı bölge haritası

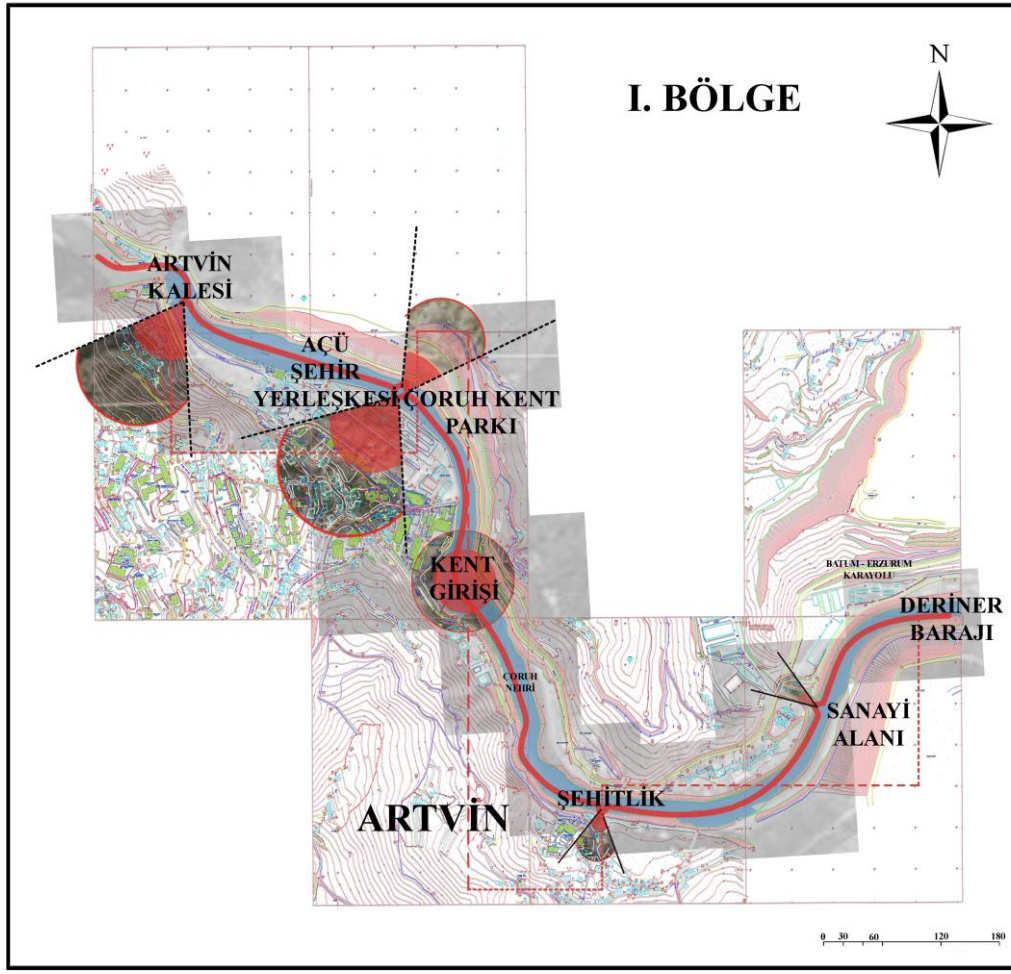
Çalışma alanı boyunca 1.2. ve 3. gözlem formları I. Bölgeden, 4. ve 5. Gözlem formları II. bölgeden ve 6., 7., 8., 9., 10., ve 11. gözlem formları III. bölgeden olacak şekilde oluşturulmuştur. Şekil 60' de gözlem formları ve fotoğraf çekim yönleri verilmiştir.

Şekil 60. Çalışma alanı sörvey noktaları ve fotoğraf çekim yönleri

6.2. I. Bölge

Çalışma alanının ilk bölgesi olarak Deriner Baraj'ından Hatila Milli parkı sınırlarına kadar olan yaklaşık 8 km'lik kısım ilk bölge olarak değerlendirmeye alınmıştır (Şekil 61). Çalışma alanı içinde en yoğun kullanım bu alanda görülmektedir. Kent merkezinin sınırları içerisinde olmasının yanı sıra kentin tek ve ana girişinin de bu bölgede olması çalışma alanının önemini artırmaktadır.

Şekil 61. Çalışma alanı I. bölge haritası

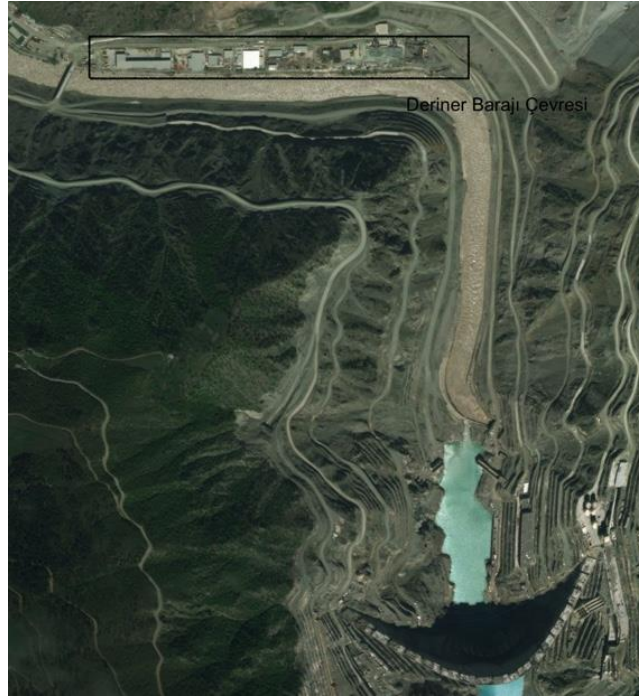
6.2.1. Deriner Barajı ve Çevresi

İle 5 km'lik mesafede bulunan 249 metre yüksekliği ile Türkiye'nin en yüksek barajı olan Deriner Barajı Çalışma alanının başlangıç noktasını oluşturmaktadır (Şekil 62). Baraj 2011 yılında tamamlanmış ve üretime geçmiştir. Baraj gövdesi pek çok yerli ve yabancı ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir. Barajın devamından Sanayi bölgesine kadar olan alandan Erzurum-Batım Karayolu geçmektedir. Alan içerisinde canlı hayvan pazarı yer almaktadır. Alanın topografik yapısı dar bir geçit görünümündedir. Çoruh nehrinin etrafı ile ilişkisi kesilmiş durumdadır.

Şekil 62. Deriner barajı'nın üstten görünüşü (URL-5)

Barajı takip eden yaklaşık 3km'lik uzunluğa sahip DSİ ye ait alan bulunmaktadır (Şekil 63). Bu alanda baraj için kurulmuş prefabrik ve betonarme yapılar bulunmaktadır. Geleceğe yönelik yapılan planlamalarda DSİ'nin bu alanı boşaltacağı ifade edilmektedir.

Şekil 63. Deriner baraj çevresi uydu görüntüsü

Çoruh kenarında Deriner'in devamında yer alan büyük bir alanda hayvan pazarı, tır parkı, Artvin Belediyesi mezbahanesi yer almaktadır. Kentin Erzurum girişinde bulunan bu alanın oldukça karışık bir yapıda olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 64).

Şekil 64. Deriner barajı çevresi uydu görüntüsü

6.2.2. Sanayi Alanı

Kentin Erzurum girişinde bulunan Sanayi alanı; çalışma alanı içerisinde yer alan kullanım yoğunluğu açısından dikkat çeken bir alandır. Alan ve devamında yer alan terminal Çoruh Nehri kıyısında yaklaşık 2 km uzunluğunda konumlandırılmıştır (Şekil 65, Şekil 66).

Şekil 65. Deriner barajı sanayi alanı uydu görüntüsü

Derenin suları için herhangi bir arıtma kullanılmamaktadır.

Şekil 66. Artvin ili sanayi alanı görünümü

6.2.3. Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi

Bir kısmı çalışma alanı sınırlarında olan Artvin Çoruh Üniversitesi Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi Artvin ili Merkez İlçe Salkımlı (Tolgum) köyü sınırlarında kalan 500 m yükseltiye sahip yaklaşık 20 ha büyüklüğündedir (Şekil 67).

Şekil 67. Ali nihat gökyiğit botanik bahçesi uydu görüntüsü(URL-6)

Park, yapımı tamamlandıktan sonra kentin aktif yeşil alan ihtiyacını büyük oranda karşılayacaktır. Şekil 68’da setli yapı özelliği gösteren alandan Çoruh Nehrinin büyük bir kısmı izlenebilmektedir.

Şekil 68. Ali nihat gökyiğit botanik parkı'nın şuan ki görünümü

6.2.4. Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü Çevresi

I. Bölgede yer alan Mamazimda Mahallesi ve Çevre Şehircilik il müdürlüğünün asma köprü ile yola bağlandığı kısımdan başlayıp kent girişine kadar ki olan kısmı içermektedir (Şekil 69).

Şekil 69. Çevre ve şehircilik il müdürlüğü çevresi uygu görüntüsü

Alanda yeni yapılan bir camii inşaatı bulunmaktadır. Suyun en aktif kullanılabileceği bir alan olma özelliğine sahip olmasına rağmen alan moloz yığınları, yüzünden atıl durumdadır (Şekil 70).

Şekil 70. Yeni yapılan camii ve çevresinin görünümü

6.2.5. Kent Girişi

Artvin İli kent merkezi ana girişi çift şeritli bir köprü ile olmaktadır. Köprü etrafındaki belediyeye ait alanlarda oto galerisi küçük büfe tarzı yeme içme alanları dolmuş durağı, ATM'ler vb. gibi kullanımlar yer almaktadır (Şekil 71). Bir kent girişi için oldukça kimliksiz olan alanda yoğun kullanımdan dolayı karmaşık bir trafik sirkülasyonu mevcuttur.

Şekil 71. Artvin kent merkezi girişi uydu görüntüsü

6.2.6. Artvin İl Jandarma Komutanlığı Ve İmam Hatip Lisesi

Şehrin ana girişinde yer alan Jandarma komutanlığı Çoruh Nehri kıyısında yer almaktadır. İçe dönük kullanımı kıyı kullanımına fırsat vermemektedir (Şekil 72).

Şekil 72. Artvin imam hatip lisesi ve artvin il jandarma komutanlığı uydu görüntüsü
Çoruh Nehri kıyısında olan bir diğer kamusal alan Artvin İmam Hatip lisesi'dir. Jandarmada olduğu gibi kentin akarsu ile olan bağlantısını kopartmakta kentlinin kıyıya ulaşımı bu alandan mümkün olmamaktadır.

6.2.7. Artvin Çoruh Üniversitesi Çayağzı Yerleşkesi

Çoruh nehri kenarında, Çoruh Nehrine paralel uzanan kampüs alanı; Jandarma ve İmam Hatip Lisesi sırasında ve çalışma alanı sınırları içerisinde yer alan önemli kullanımlarından birisidir (Şekil 73).

Şekil 73. Artvin çoruh üniversitesi çayağzı yerleşkesi uydu görüntüsü

Artvin Çoruh Üniversitesi Çayağzı Kampüs alanı Çoruh nehri boyunca 2,5 km'lik uzunluktadır. Çoruh Parkı ile karşı karşıya konumlandırılmış olan kampüs alanı kentin girişi için önemli bir landmark noktası niteliğindedir. Alanda eğitim binalarının dışında yürüme yolları, sert zeminler oturma alanları yer almaktadır (Şekil 74). Kampüs aktif yeşil alanları yoğun olarak kullanılmaktadır. Alanın akarsu ile ilişkisi yüksek duvarlardan dolayı sağlanamamaktadır.

Şekil 74. Artvin çoruh üniversitesi çayağzı yerleşkesi görünümü

6.2.8. Çoruh Kent Parkı

Artvin İl merkezinde bulunan Çoruh Nehri kenarında, çoğunluğu dolgu zeminden oluşan tek ve en büyük rekreasyon alanıdır. Alan 2.500 metre kare kapalı ve 57.000 metre kare açık alandan oluşmaktadır. Alan 3 km uzunluğunda 3 set halinde inşa edilmiştir.

Şekil 75. Çoruh kent park'ın eski ve yeni hali

Su yüzleri çocuk oyun alanları açık kapalı oturma birimleri,1 adet toplanma salonu, otopark alanları, yer almaktadır. 2 asma köprü ile karşı kıyıda bulunan Artvin Çoruh

Üniversitesi kampüsüne bağlanmaktadır. Kent ile yaya bağlantısını yoğun olarak bu köprüler ile sağlamaktadır. Su ile ilişkinin kurulduğu balkon şeklinde bakı noktaları bulunmaktadır. Şekil 75'te alanın eski ve şimdiki durumu görülmektedir.

6.2.9. Artvin Kale ve Çevresi

Kent girişinde ve sarp bir kayalığın üzerinde bulunmaktadır. Çoruh nehrinin büyük bir bölümünü kaleden seyretmek mümkündür (Şekil 76).

Şekil 76. Artvin kale ve çevresinin uydu görüntüsü

Kesin olmamakla beraber 10.yy da inşaa edildiği düşünülen Artvin kalesi, gözetleme kalesi özelliği göstermektedir (Şekil 77).

Şekil 77. Artvin kalesinden bir görüntü

Kale ve çevresi kentsel dönüşüm alanı kapsamında yeniden planlanmaktadır. Bu amaçla kale çevresinde bulunan gecekondular için tahliye kararı çıkarılmıştır. Kalenin bulunduğu sarp kayanın hemen altında Çoruh Nehri kıyısında yapım aşamasında prefabrik konutlar yer almaktadır. Bu konutların turizm amaçlı kullanılması planlanmaktadır (Şekil 78).

Şekil 78. Kale çevresinde yapılan prefabrik konutlardan bir görüntü

Bölgelerin Kent Kimliği Gözlem Formuna Göre Değerlendirilmesi

Bölgelerin kent kimliği bakımından değerlendirmesinde kullanılan her bir parametrenin ağırlık katsayıları aşağıda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo. 1 Kent kimliğinin değerlendirilmesinde kullanılan parametrelerin ağırlık katsayıları

Arazi Formu	0,237
Su yüzeyi	0,350
Vejetasyon	0,159
Jeolojik yapı	0,106
Nadirlik	0,07
Renk	0,046
Kültürel değişim	0,032

Belirlenen gözlem noktalarından alınan verilerin değerlendirilmesi sonucunda her bir bölge için elde edilen kent kimliği puanları tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Kent kimliği puanları

Bölge	Kent Kimliği Puanı
I. Bölge	4,157
II. Bölge	4,626
III. Bölge	4,115

I. Bölgeye Ait Gözlem Formları

I. Bölgeye ait arazide elde edilen gözlem formları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo. 3 1 No'lu görsel peyzaj sürveyi formu;

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	5		Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	5	
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü	3	5		Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk	3	1
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj	1			Yumuşak, göze çarpmayan renk	1	
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon	5		Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü	5	
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon	3	1		Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan	3	5
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon	1			İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan	1	
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5		Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	5	
	Akan ya da durgu, baskın olmayan su	3	3		Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az	3	?
	Zor fark edilen su	1			Güçlü uyumsuzluk, düzensiz	1	

Tablo 4: 1 No'lu arazi sürveyi estetik ve algısal kriterler

GPS Koordinat	Mevkii	Tarih	Fotoğraf No
Estetik	Değer	Algısal	Değer
Doğallık	Doğal	Uyarıcı	Büyüleyici
	Yarı Doğal		İlgi Çekici
	Yapay		Sıradan
Kuşatma	Açık	Memnuniyet	Güzel
	Yarı Açık		Hoş
	Kapalı		Hoşnutsuz
Çeşitlilik	Çeşitli	Güvenlik	Güvenilir
	Tek Tip		Huzursuz
Renk	Renkli	Dominant	Korkutucu
	Tek Renk		Arazi Formu
	Donuk		Bitki Örtüsü
Çizgi	Hareketli		Su Ögesi
	Kavisli		Tarım
	Yatay		Kırsal Yerleşim
Sakinlik	Hareketli		Kentsel Yerleşim
	Sakin		
Algısal Peyzaj Tipi	Kayalık Peyzaj Tipi		
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri	Vadi ve Baraj Peyzajı		

Fotoğrafl. 1. Noktadan bir görüntü

Tablo.5 2 Nolu görsel peyzaj sömveyi formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	5	0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	5	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü				Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü		0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan	1	
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon	5	0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik		0,032
	Tablo 5						
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az	3	
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayaç yapıları		0,106				
	Orta düzeyde kayaçlar, kıvrım ve çatlaklar						
	Zor farkedilen kayaç türleri	1					

Tablo 6: 2 No'lu arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler

Mevkii	Çevre Şehircilik	Bölge	I	Tarih		Fotoğraf No 2
Estetik		Değer		Algısal		Değer
Doğallık	Doğal			Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal	X			İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık			Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık				Hoş	
	Kapalı	X			Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli	X		Güvenlik	Güvenilir	
	Tek Tip				Huzursuz	X
Renk	Renkli			Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk				Arazi Formu	X
	Donuk	X			Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli				Su Ögesi	
	Kavisli	X			Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli	X			Kentsel Yerleşim	
	Sakin					
Algısal Peyzaj Tipi: KIRSAL PEYZAJ						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi Peyzajı						

Fotoğraf 2. 2.Noktadan bir görüntü

Tablo.7 3 No'lu görsel peyzaj sömveyi formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	5	0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	5	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü				Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü		0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan	1	
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon	5	0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	5	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayac yapıları		0,106				
	Orta düzeyde kayalar, kıvrım ve çatlaklar						
	Zor farkedilen kayca türleri	1					

Tablo 8: 3 No'lu arazi sömveyi estetik ve algısal kriterler

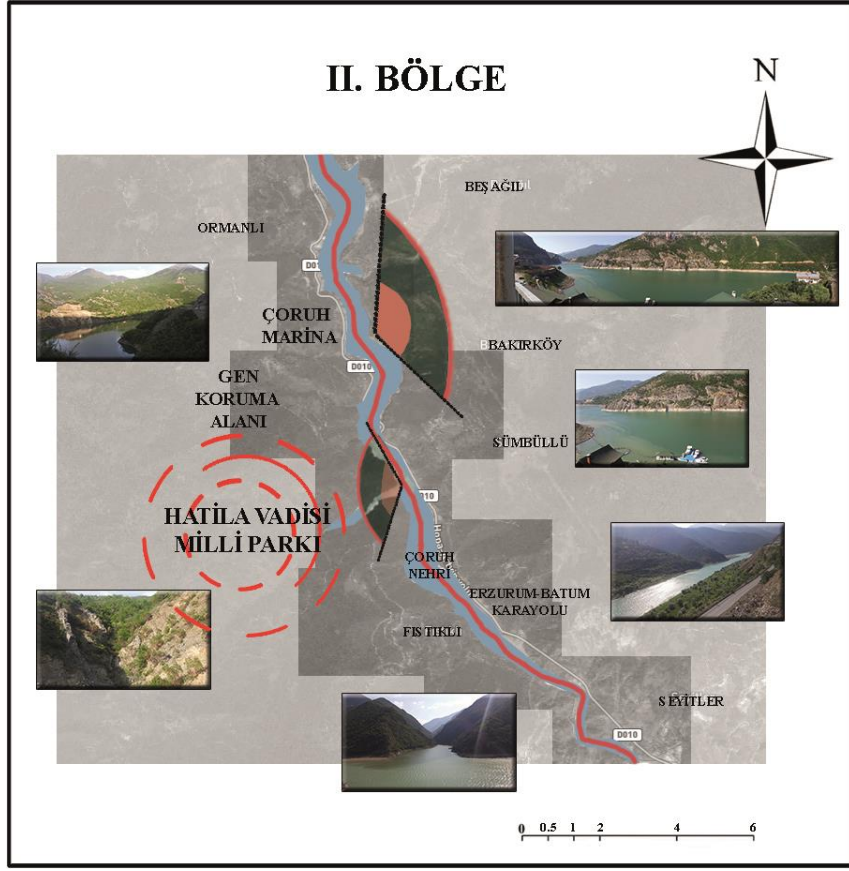
Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih	Fotoğraf No 3	
Estetik		Değer		Algısal	Değer	
Doğallık	Doğal			Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal	X			İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık			Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık	X			Hoş	
	Kapalı				Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli	X		Güvenlik	Güvenilir	
	Tek Tip				Huzursuz	X
Renk	Renkli	X		Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk				Arazi Formu	
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli	X			Su Ögesi	
	Kavisli				Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	X
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: KENTSEL PEYZAJ						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: KENTSEL YERLEŞİM						

Fotoğraf 3. 3.Noktadan bir görüntü

6.3. II. Bölge

Çalışma alanının ikinci bölgesi olarak Hatila Milli parkı sınırından başlayarak Ormanlı mevkiisi arası yaklaşık 8 km'lik alanı kapsamaktadır (Şekil 79). Çalışma alanı içerisinde en az kullanım yoğunluğuna sahip alan olarak görülmektedir. Çoruh nehri derin yatağında oldukça hareketli bir topoğrafyayı kat etmektedir. II. Bölge doğal güzelliği ile dikkat çekmektedir. Jeolojik oluşumlar ve bitki örtüsünün birlikteliği nehir boyunca suya yansımakta ve görsel olarak çekici görüntüler oluşturmaktadır (Şekil 80). Fıstıklı, Sümbüllü, Beşağıl, Bakırköy merkez köyleri Çoruh nehrine kıyısı olan yerleşim yerleridir.

Şekil 79. Çalışma alanı II. bölge haritası

Şekil 80. Çalışma alanı içerisindeki jeolojik oluşumlardan bir görünüm

6.3.1. Hatila Vadisi Milli Parkı ve Çevresi

1994 yılında ilan edilmiş olup 169.437,79 ha alanı kaplayan Hatila Vadisi Milli Parkı girişi kent merkezinden 10 km'lik bir mesafede bulunmaktadır. Borçka karayolunun yaklaşık 13 km'lik mesafesinde Hatila Çayının Çoruh nehri ile buluştuğu yer çalışma alanı içerisinde önemli bir nokta olarak dikkat çekmektedir (Şekil 81).

Şekil 81. Hatila vadisi milli parkı ve çevresinin uydu görüntüsü

Hatila Vadisi Milli Parkı olağanüstü jeolojik ve jeomorfolojik özelliklere sahiptir. Vadide bulunan farklı kaya türleri gelen yerli ve yabancı turistlerin dikkatini çekmektedir. İklim olarak Akdeniz iklim karakterini yansıttığından dolayı zengin flora ve faunaya sahiptir. Birçok endemik bitki türü barındıran vadi, yöreye eşsiz peyzaj güzellikleri ile zengin rekreasyonel potansiyel sağlamaktadır.

Yol boyunca *Pinus pinea*'ların ve *Arbutus andrachne*'lerin karakteristik bitki örtüsü dikkat çekmektedir. Hatila Vadisi yamaçlarının eşsiz güzellikleri kırsal yerleşim alanlarının görüntüleri ile daha da ilgi çekici hal almaktadır (Şekil 82).

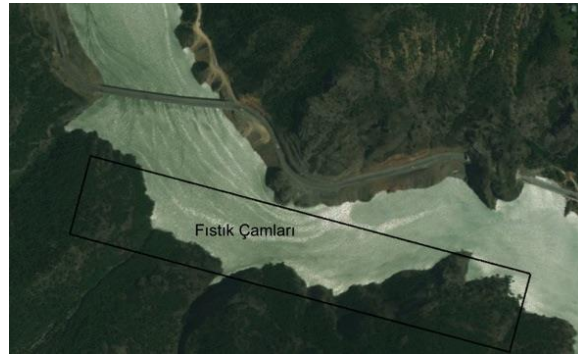
Şekil 82. Çalışma alanından bir görüntü

Milli Parkın Hemen karşısında Cerahtepe Madeni teleferik alanı yer almaktadır. Hatıla Deresinin Çoruh ile birleştiği yerin karşı tarafında küçük bir yol kenarı dinlenme noktası vardır. Alanda küçük bir mescit ve bir oturma birimi yer almaktadır.

6.3.2. Gen Koruma Sahası

Bir türün genetik çeşitliliğinin doğal ortamda korunması için seçilen ve yönetilen doğal meşcereler “Gen Koruma Ormanları”dır. Bu meşcerelerde amaç genetik zenginliği korumak ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktır.

Artvin İli sınırları içerisinde Fıstık Çamı, Doğu Karadeniz Göknarı, Sarıçam, Kafkas Ihlamuru, Sakallı Kızılağaç, Anadolu Kestanesi, Doğu Karadeniz Meşesi ve Doğu Ladini gen koruma alanları bulunmaktadır (Şekil 83, Şekil 84). Koruma alanı sınırları içerisinde ise *Pinus pinea* (Fıstık çamı), *Arbutus andrache* (Kocayemiş) koruma altındadır.

Şekil 83. Çalışma alanında bulunan fıstık çamlarının uydu görüntüsü

Şekil 84. Çalışma alanında bulunan fıstık çamlarından bir görüntü

6.3.3. Çoruh Marina ve Çevresi

Artvin-Borçka Karayolunun 10. km üzerinde bulunan, içerisinde yeme-içme ve konaklama imkânları sağlayan mekandır (Şekil 85).

Şekil 85. Çoruh marina ve çevresinin uydu görüntüsü

Son zamanlarda inşa edilen ahşap bungalov tipi konaklama evleri ve Karadeniz'in en uzun zipline hattı ile Artvin'e yerli ve yabancı turistleri çekerek rekreasyonel faaliyet sağlamaktadır (Şekil 86).

Şekil 86. Çoruh marinadan bir görüntü

II. Bölgeye Ait Gözlem Formları

Tablo 9: 4 Nolu Peyzaj Gözlem Formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	5	0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	5	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü				Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü	5	0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon	5	0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	5	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayaç yapıları	5	0,106				
	Orta düzeyde kayaçlar, kıvrım ve çatlaklar						
	Zor farkedilen kayca türleri						

Fotoğraf 4: 4. Noktadan bir görüntü

Tablo 10: 4 No'lu Estetik Ve Algısal Kriterler Formu

Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih		Fotoğraf No 4
Estetik		Değer		Algısal		Değer
Doğallık	Doğal	X		Uyarıcı	Büyüleyici	X
	Yarı Doğal				İlgi Çekici	
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık			Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık				Hoş	
	Kapalı	X			Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli			Güvenlik	Güvenilir	X
	Tek Tip	X			Huzursuz	
Renk	Renkli			Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk	X			Arazi Formu	
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli	X			Su Ögesi	X
	Kavisli				Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: Kayalık Peyzaj Tipi						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi ve Baraj Peyzajı						

Fotoğraf 5: 5. Noktadan bir görüntü

Tablo. 11 5 Nolu Peyzaj Gözlem Formu

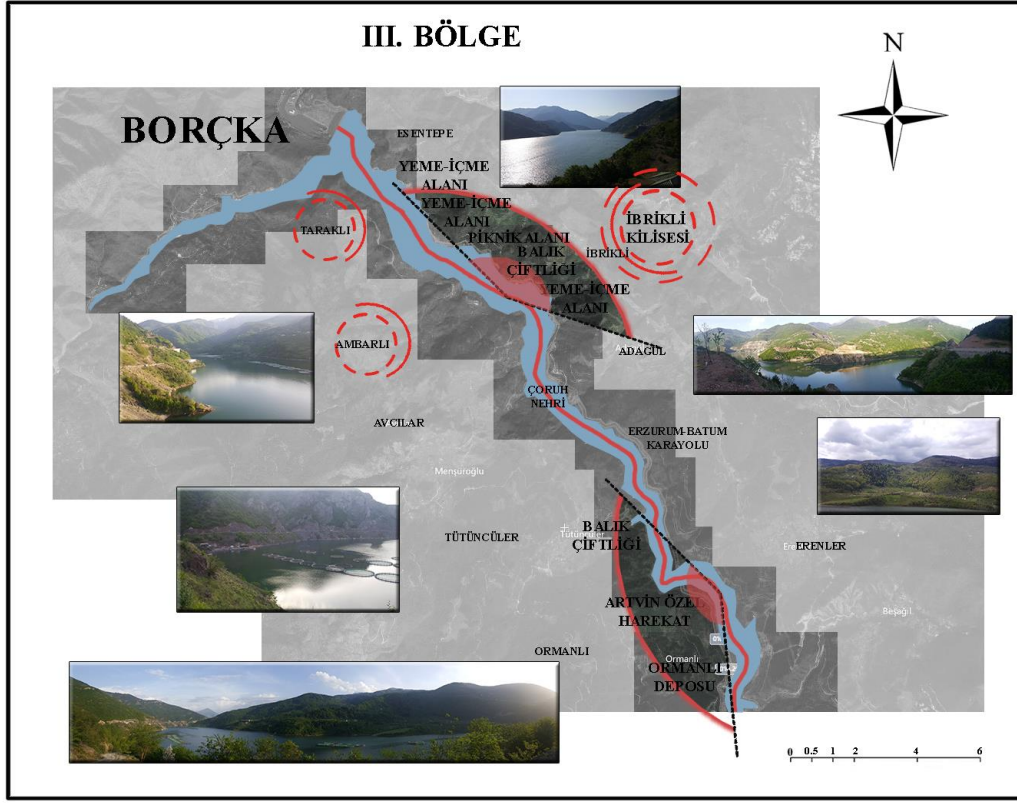
Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	5	0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	4	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü				Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	4	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü	5	0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon	4	0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	3	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayaç yapıları	4	0,106				
	Orta düzeyde kayaçlar, kıvrım ve çatlaklar						
	Zor farkedilen kayca türleri						

Tablo. 12 5 Nolu Estetik ve Algısal Kriterler

GPS Koordinat		Mevkii		Tarih		Fotoğraf No	
Estetik		Değer		Algısal		Değer	
Doğallık	Doğal	X		Uyarıcı	Büyüleyici		
	Yarı Doğal				İlgi Çekici	X	
	Yapay				Sıradan		
Kuşatma	Açık			Memnuniyet	Güzel	X	
	Yarı Açık	X			Hoş		
	Kapalı				Hoşnutsuz		
Çeşitlilik	Çeşitli			Güvenlik	Güvenilir	X	
	Tek Tip				Huzursuz		
Renk	Renkli	X		Dominant	Korkutucu		
	Tek Renk				Arazi Formu	X	
	Donuk				Bitki Örtüsü		
Çizgi	Hareketli	X			Su Ögesi	X	
	Kavisli				Tarım		
	Yatay				Kırsal Yerleşim		
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim		
	Sakin	X					
Algısal Peyzaj Tipi	Sulak Alan Peyzajı						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri	Vadi Peyzajı						

6.4. III. Bölge

Çalışma alanının III. bölgelesin de Ormanlı mevkiisinden Borçka Barajına kadar olan kısım değerlendirmeye alınmıştır.

Şekil 87. Çalışma alanı III. bölge haritası

Çok sayıda tüneller ile geçilen alan suyun ve yeşilin birleştiği yer yer kırsal yerleşimler ile güzel manzaraların ortaya çıktığı bir alandır (Şekil 87). Ormanlı, Tütüncüler, Erenler, Adagül, İbrikli, Ambarlı, Taraklı yerleşim yerlerinin Borçka Baraj Gölü kıyısında bulunan kısımları çalışma alanı sınırları içinde yer almaktadır.

6.4.1. Ormanlı Köyü Mevkii

Çalışma sahası içerisinde üçüncü bölgede sınırları olan yerleşim alanı ormanlı köyüdür. Köy yol güzergâhından daha çeride ve daha üst kotta bulunmaktadır. Ancak odun deposu olarak kullanılan alan Çoruh nehri kıyısında çalışma alanı sınırları içinde yer almaktadır. Yolun diğer tarafında trafik denetleme şubesi ve bu alanın devamında ağaçlandırma bölgeleri (şehitler ormanı) yer almaktadır. Yolun karşı tarafında Erenler HES dikkat çekmektedir (Şekil 88).

Şekil 88. Ormanlı deposu ve çevresinin uydu görüntüsü

6.4.2. Yeme-İçme Alanları

Artvin-Borçka Karayolu üzerine kurulan birçok işletme bulunmaktadır. Bu tesisler insanlara hem Çoruh Nehri'ni izleyebilecekleri imaj noktaları oluşturmakta hem de rekreasyonel aktivite alanları sağlamaktadır. İşletmelerin çoğunun Çoruh Nehri üzerinde kendi alabalık çiftlikleri bulunmaktadır (Şekil 89).

Şekil 89. Borçka barajı ve çevresinin uydu görüntüsü

III. Bölge Gözlem Formları

Tablo 13: 6 Nolu Peyzaj Gözlem Formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	4	0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	4	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü				Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü	4	0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon	4	0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	4	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayaç yapıları	3	0,106				
	Orta düzeyde kayaçlar, kıvrım ve çatlaklar						
	Zor farkedilen kayca türleri						

Tablo 14: 6 Nolu Estetik ve Algısal Kriterler Formu

Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih		Fotoğraf No 6
Estetik		Değer		Algısal		Değer
Doğallık	Doğal			Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal	X			İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık			Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık	X			Hoş	
	Kapalı				Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli	X		Güvenlik	Güvenilir	
	Tek Tip				Huzursuz	X
Renk	Renkli	X		Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk				Arazi Formu	
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli				Su Ögesi	X
	Kavisli	X			Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: Kayalık Peyzaj Tipi						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi ve Baraj Peyzajı						

Fotoğraf 6: 6. Noktadan bir görüntü

Tablo. 15 7 Nolu Peyzaj Gözlem Formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar		0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı		0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü	4			Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk	4	
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	4	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü		0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan	3	
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon		0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik		0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon	3			Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az	3	
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayaç yapıları		0,106				
	Orta düzeyde kayaçlar, kıvrım ve çatlaklar	3					
	Zor farkedilen kayca türleri						

Tablo.16 7 Nolu Estetik ve Algısal Kriterler Formu

Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih		Fotoğraf No 7
Estetik		Değer		Algısal		Değer
Doğallık	Doğal	X		Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal				İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık	X		Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık				Hoş	
	Kapalı				Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli			Güvenlik	Güvenilir	
	Tek Tip	X			Huzursuz	
Renk	Renkli	X		Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk				Arazi Formu	X
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli				Su Ögesi	X
	Kavisli	X			Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: Kayalık Peyzaj Tipi						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi ve Baraj Peyzajı						

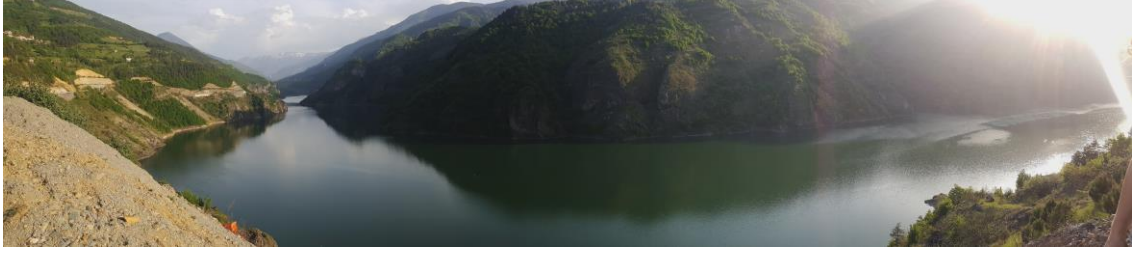
Fotoğraf 7: 7. Noktadan bir görüntü

Tablo. 17 8 Nolu Peyzaj Gözlem Formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	3	0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	4	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü				Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	4	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü	4	0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon	4	0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	4	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayac yapıları	3	0,106				
	Orta düzeyde kayalar, kıvrım ve çatlaklar						
	Zor farkedilen kayac türleri						

Tablo 18: 8 Nolu Estetik ve Algısal Kriterler Formu

Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih	Fotoğraf No 8	
Estetik		Değer		Algısal	Değer	
Doğallık	Doğal	X		Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal				İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık	X		Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık				Hoş	
	Kapalı				Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli			Güvenlik	Güvenilir	
	Tek Tip	X			Huzursuz	X
Renk	Renkli			Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk	X			Arazi Formu	
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli				Su Ögesi	X
	Kavisli	X			Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: Kayalık Peyzaj Tipi						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi ve Baraj Peyzajı						

Fotoğraf 8: 8. Noktadan bir görüntü

Tablo. 19 9 Nolu Peyzaj Gözlem Formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar		0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	4	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü	4			Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü		0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan	5	
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon		0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	5	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon	4			Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayca yapıları		0,106				
	Zor farkedilen kayca türleri						

Tablo. 20 9 Nolu Estetik Ve Algısal Kriterler Formu

Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih		Fotoğraf No 9
Estetik		Değer		Algısal		Değer
Doğallık	Doğal			Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal	X			İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık	X		Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık				Hoş	
	Kapalı				Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli	X		Güvenlik	Güvenilir	X
	Tek Tip				Huzursuz	
Renk	Renkli			Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk	X			Arazi Formu	
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli	X			Su Ögesi	X
	Kavisli				Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: Kayalık Peyzaj Tipi						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi ve Baraj Peyzajı						

Fotoğraf 9: 9. Noktadan bir görüntü

Tablo 21: 10 No'lu Peyzaj Gözlem Formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar		0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı	4	0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü	X			Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü		0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan	4	
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon		0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	4	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon	4			Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayac yapıları		0,106				
	Orta düzeyde kayalar, kıvrım ve çatlaklar	4					
	Zor farkedilen kayca türleri						

Tablo 22: 10 Nolu Estetik Ve Algısal Kriterler Formu

Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih	Fotoğraf No 10	
Estetik		Değer		Algısal	Değer	
Doğallık	Doğal			Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal	X			İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık	X		Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık				Hoş	
	Kapalı				Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli	X		Güvenlik	Güvenilir	X
	Tek Tip				Huzursuz	
Renk	Renkli	X		Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk				Arazi Formu	
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli				Su Ögesi	X
	Kavisli	X			Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: Kayalık Peyzaj Tipi						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi ve Baraj Peyzajı						

Fotoğraf 10: 10. Noktadan bir görüntü

Tablo 23: 11 Nolu Peyzaj Gözlem Formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar		0,237	Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı		0,046
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü	4			Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk	4	
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı	5	0,350	Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü		0,07
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan	4	
	Zor fark edilen su				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon		0,159	Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik	4	0,032
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon	4			Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		
Jeolojik Yapı	Baskın tabakalanma, kıvrım, çatlak ve ilginç kayac yapıları		0,106				
	Orta düzeyde kayalar, kıvrım ve çatlaklar	5					
	Zor farkedilen kayac türleri						

Tablo 24: 11 Nolu Estetik Ve Algısal Kriterler Formu

Mevkii	Deriner Barajı	Bölge	I	Tarih		Fotoğraf No 11
Estetik		Değer		Algısal		Değer
Doğallık	Doğal			Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı Doğal	X			İlgi Çekici	X
	Yapay				Sıradan	
Kuşatma	Açık	X		Memnuniyet	Güzel	X
	Yarı Açık				Hoş	
	Kapalı				Hoşnutsuz	
Çeşitlilik	Çeşitli			Güvenlik	Güvenilir	X
	Tek Tip	X			Huzursuz	
Renk	Renkli	X		Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk				Arazi Formu	
	Donuk				Bitki Örtüsü	
Çizgi	Hareketli				Su Ögesi	X
	Kavisli	X			Tarım	
	Yatay				Kırsal Yerleşim	
Sakinlik	Hareketli				Kentsel Yerleşim	
	Sakin	X				
Algısal Peyzaj Tipi: Kayalık Peyzaj Tipi						
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri: Vadi ve Baraj Peyzajı						

Fotoğraf 11: 11. Noktadan bir görüntü

7. TARTIŞMA

Kalaycı, 2018 in de ifade ettiği gibi; kimlik ve imaj farklı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimlik kent için bir rol oluşturmakta imaj ise; kente dışardan bakanların gördüğü ilk izlenim olmaktadır. Kentin güçlü yanları kentin kimliğini oluşturmaktadır ve bu unsur diğer kentlerden farklı olmalıdır. Çoruh Nehri uzun yıllar boyunca ülkenin en hızlı akan nehri imajı ile anılmıştır. Son yıllarda barajların yapımı ile Çoruh Nehri durulmuş, sakinleşmiş, her zaman aşındırdığı toprakları bünyesinde barındırdığı için çamur akan rengi temiz akmaya başlamıştır. Ancak Çoruh Nehrini bu değişimi Artvin kenti için bir kimlik oluşturamamaktadır. Kentin Çoruh nehri ile algılanabilmesi için kullanıcılar üzerinde olumlu etkiler bırakması gerekmektedir. Yapılan bu çalışmada öncelikle kullanıcıların Çoruh Nehri için görüşleri değerlendirilmek istenmiştir. Daha sonra da Nehrin Kimlik oluşturmada ki potansiyeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Artvin ili doğal güzellikleri ile imaj oluşturmaktadır. Ancak bu algı kent merkezinden daha çok kırsal alanlar için geçerlidir. Kent merkezinde bir kimlik oluşturulması noktasında Çoruh Nehrinin büyük bir potansiyeli vardır. Ancak baraj çalışmalarından sonra Erzurum-Hopa karayolu'nun yol aksı değişmiş ve bu yol kotu su kotundan 150-200 m. yukarıya taşınmıştır. Bu da kentin ve insanların su ile bağlantısını en alt seviyeye taşımıştır.

Yapılan anket sorularında 118 kişi Çoruh Nehrinin kente katkısının olduğunu ifade etmiştir. Ancak katkı yaptığı noktalar ile ilgili puanlama yapmaları istendiğinde kente kimlik oluşturma seçeneği en az tercih edilen seçenek olmuştur. Nehrin kente katkısının olmadığını ifade eden kişilere göre; Çoruh Nehri kenti alansal olarak sınırlandırmaktadır. Tarih boyunca insanlar yerleşim alanları için kıyıları tercih etmişlerdir. Nitekim Can (1999)'ın da ifade ettiği gibi doğal olarak kent içerisinde bulunan kentin formunu belirleyen doğal yüzeyler kenti özgün kılmaktadır. Yine ankete katılanlara göre Çoruh nehri kirli, kötü görüntü sergilemekte ve kötü kokmaktadır. Atıklar arıtma sistemi olmadan nehre boşaltılmaktadır. Bu da olumsuzlukların ana kaynağıdır. Ankete katılanlar en çok Nehir kenarında manzara izlemek, yürümek, dinlenmek yemek yemek gibi ihtiyaçlarını karşıladıklarını ama bunun yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Nehir çevresinde yürüme alanları, yeşil alanlar, dinlenme alanları, bisiklet parkurları, suya dayalı spor alanları, kültür

merkezi gibi aktiviteleri görmek istediklerini açıklamışlardır. Sarıçam ve Hepcan'ın Eskişehir kenti Porsuk Çayı'nın rekreasyonel kullanımı konusunda yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara vurgu yapılmaktadır. Porsuk çayı kenarında; en çok; oturma, dinlenme ve nehir seyri gibi pasif rekreasyona yönelik kullanımların tercih edildiği ifade edilmektedir (Sarıçam ve Hepcan 2015).

Kullanıcıların Çoruh Nehri etrafında ziyaret ettikleri mekanların değerlendirilmesi yapılmak istenmiştir. Verilen cevaplar dikkat çekicidir. Ülkenin en yüksek barajı Deriner Barajı dördüncü sırada yer almasına rağmen, kent parkı ve üniversite kampüsü en çok ziyaret edilen mekan olduğu belirlenmiştir. Deriner barajı imaj noktası olabilecek niteliğe sahiptir ve kent girişinde bulunmaktadır. Ancak mekânsal planlama yönünden alan değerlendirilmemiştir ve baraj sonrası alan inşaat sahası olarak bırakılmıştır. Erdoğan (2006); kent estetiği ile ilgili yapmış olduğu çalışmada; kent çehresi biçimlendirilirken doğal ve kültürel değerlerin korunması gerektiği, sürdürülebilir alan kullanımları için bu yaklaşımın temel olduğu ifade edilmektedir. Roth (2000); kentsel mekanları pozitif ve negatif mekanlar olarak sınıflandırmaktadır ve negatif mekanları inşaa edilen yapılardan arta kalan açık alanların insanlar üzerinde negatif etki oluşturduğunu ifade etmektedir. Tasarımı yapılmış kullanım açısından planlanan alanların pozitif alanlar olduğunu ve çevre kalitesin açısından önemli olduğunu vurgulamıştır.

Kullanıcılara Çoruh Nehri etrafında mekânsal süreklilik olup olmadığı sorulmuş 90 kişi sürekliliğin olmadığını ifade etmiştir. Mekânsal tasarım konularında yapılan pek çok çalışmada erişim ve bağlantıların süreklilik ve kent kalitesi açısından önemli olduğu ifade edilmektedir (Kılıç; 2001, Ocakçı, 2010; Ulusoy Alpay; 2011, Bekçi, 2012; URL, 2016, Cengiz, 2017)

Çoruh Nehri boyunca yapılan kampüs ve park alanlarının kente kattığı en önemli etki için sıralama yapılması istenmiştir. En çok sosyal ortam sağladığı, ikinci sırada kenti modernize ettiği, üçüncü sırada rekreasyon aktiviteleri için ortam oluşturduğu ve kente açık yeşil alan kattığı ifade edilmektedir. Malkoç 2008'in yapmış olduğu çalışmada mekan performansı hakkında değerlendirme yapılmış; mekan tipolojisi ve konumu ile kullanıcıların beklentilerinin önemli olduğu ifade edilmiştir. Yapılan anket sonuçları ile de kampüs ve kent parkı alanlarının mekan tipolojisi açısından önemli olduğu görülmektedir.

Çoruh Nehrinin Kente kimlik kazandıracak bir potansiyele sahip olmasına rağmen kullanıcı izlenimlerine göre; en çok kente kötü bir görüntü kattığı (121 kişi), ikinci sırada iyi görüntü oluşturduğu (70 kişi), üçüncü sırada ise; çok kötü görüntü oluşturduğu (31 kişi) ifade edilmiştir. Can (1999)'ın ifade ettiği gibi; kent bireyin yaşama mekanıdır.

Çoruh Nehri'nin kent kimliğine olan katkısını belirleyebilmek için yapılan bir diğer aşamada ise; Çoruh Nehrinin kimlik oluşturabilecek potansiyeli irdelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Deriner Barajından Borçka Barajına kadar olan kıyı boyunca Görsel peyzaj sörvey formu ve Arazi sörveyi estetik ve algısal kriterleri formu oluşturularak istatistik değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen verilere göre kıyı hattı görsel değeri oldukça yüksek baskın özellik gösteren doğal kaynak değerlerine sahiptir (Şekil 90, Şekil 91). Doğal peyzaj alanlarının kente sunduğu katkılar açısından alanın kimlik oluşturma rolünü üstlenmesi olağandır.

Şekil 90. Çalışma alanına ait farklı noktalardan görseller

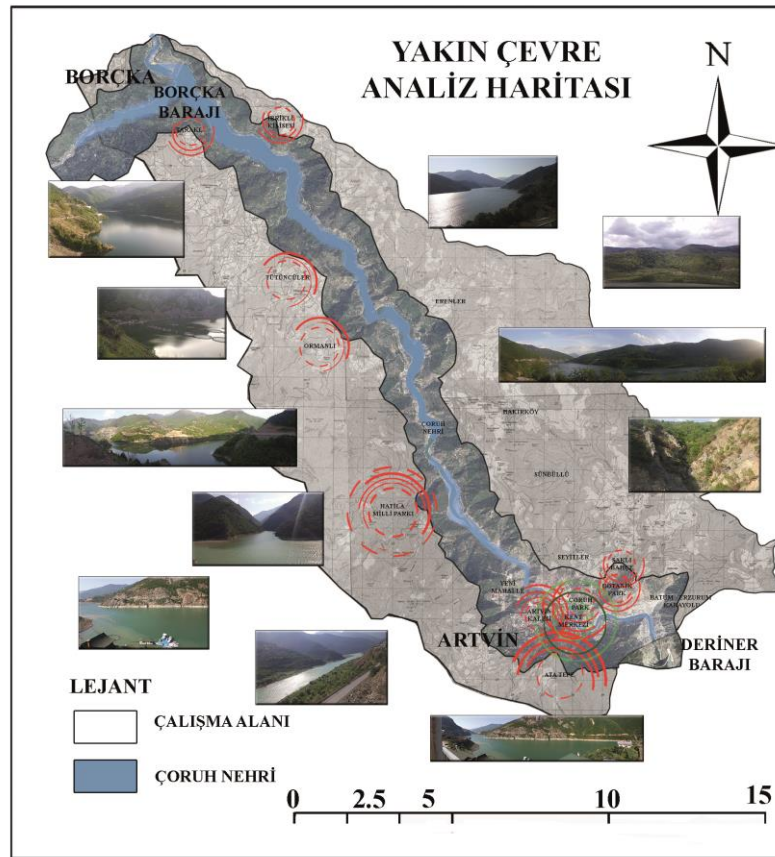

Şekil 91. Çalışma alanına ait farklı noktalardan görseller

Elde edilen ikili matrisler ve karşılaştırmalar sonucu kimlik oluşturma açısından ikinci bölgenin en yüksek puan aldığı, görülmektedir. Kent girişine yakın olan bu bölge derin vadi niteliğindedir. Hatıla Çayı'nın Çoruh Nehri ile birleştiği bölgedir. Görsel açıdan ilginç jeolojik oluşumları, relikt bitki özelliği gösteren vejetasyon yapısı, Çoruh Nehri'nin görsel kalitesi ile birleştiği bu nokta kimlik oluşturma açısından değerlendirilmelidir.

Baraj gölünün bulunduğu III. bölge; puanlamada en düşük puanı almıştır. Ancak alan içerisinde bir kaç yeme içme noktasının ve balık çiftliklerinin dışında rekreasyon alanları mevcut değildir. Surat ve ark. (2014) ve Surat ve ark. (2015)'in yaptığı çalışmada Borçka baraj rezervuar alanı için öneri ziyaretçi noktaları, yeme içme alanları, yürüyüş güzergahları, kamp alanları ve suya dayalı rekreasyon alanları belirlenmiş ve tasarım önerilerinde bulunulmuştur. Ayrıca Erdoğan ve ark. (2012)'nin yaptıkları baraj gölleri çalışmasında alanın potansiyelinin değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Çalışma alanının kimlik oluşturabilmesinde yakın çevresinin de oldukça yüksek potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Çalışma alanı çevresinde var olan imaj noktaları yakın çevre analizi ile gösterilmiştir (Şekil 92).

Şekil 92. Çalışma alanı yakın çevre analiz haritası

Çoruh Nehri kimlik oluşturmada bu imaj noktalarının önemli etkisi olacaktır. I. Bölge yakınında Ali Nihat Gökyiğit Botanik parkı yer almaktadır. Park yapım aşamasındadır. II. Bölge de; Kent merkezinde bulunan Türkiye'nin en büyük Atatürk heykeli konum itibari ile Çoruh Nehri'nin büyük bir kısmının izlenebileceği bir yerde bulunmaktadır (Şekil 93). I. Bölgede yer alan diğer imaj noktaları Artvin kalesi ve çevresi de Hatila Milli Parkı ve Cam teras alanıdır. III. bölgede yer alan imaj noktaları ise Tütüncüler Köyü, Ormanlı Köyü, Taraklı Köyü ve İbrikli Şapeli'dir

Şekil 93. Ata tepeden bir görüntü

Özdemir ve Karaca (2009) nın ifade ettiği gibi kentlerin markaları kentlere kimlik kazandırma açısından önemlidir. Yüklendikleri anlam ve sundukları algı açısından Çoruh Nehri boyunca yer alan marka alanlarının nehir ve kent ile ilişkilerinin kurulması olumlu olacaktır.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Artvin ili su kaynaklarının baraj gölleri ile değişime uğramıştır ve bu değişim alana kimlik kazandırabilecek yenilikleri beraberinde getirmiştir. Ancak her geçen gün yanlış planlama kararlarının alınması alanların kaybolmasına ve etkili bir şekilde kullanılmamasına yol açmaktadır. Her yerel yönetimin değişmesi ile kullanım kararları değişmektedir. Artvin gibi doğal kültürel kaynak potansiyeli yüksek olan kentlerin kimlik oluşturmaları ekonomik, sosyal açıdan kente ve kent insanına önemli katkılar sunacaktır. Bu noktada öncelikle kurumların ortak kararlar vermeleri ve bu kararların uzun vadeli uygulamaları gerekmektedir. Bu noktada mekansal yönetim planları oluşturulmalıdır. Çoruh Nehri ve çevresi için oluşturulacak bu plan ile olumsuz kullanımlar kaldırılmalı ve kentin katkı değerini artıracak tedbirler alınmalıdır. Artvin ili için kimlik oluşturma çabaları markalaşmayı beraberinde getirecektir. Dünya üzerinde pek çok kent ağı bulunmaktadır. Artvin ilinin UNESCO Dünya miras listesinde yer alabilecek bir potansiyeli bulunmaktadır. Planlama hedefi olarak yerel yönetimlerin bu konuda çalışmalar yapmaları uygun olacaktır. Alanın en büyük sorunlarından birisi sürekliliğinin ve erişebilirliğinin olmamasıdır. Bir diğer problem kıyı kullanımlarının az olması, atıl alanların bulunması ve kıyı hattının kesintisiz kullanılmamasıdır. Yapılacak düzenlemelerde öncelikli olarak bu noktalara çözümler getirilmelidir. Çoruh Nehri akarsu peyzajı ile oldukça dikkat çekicidir. Alan içerisinde ve alana erişimin kolaylıkla sağlanması kullanıcı profiline genişletilmesi imaj noktaları ile bağlantı kurulması alanın algısal değerini artıracaktır. Kent halkının Çoruh Nehrine bakış açısının değişmesi, kullanım alanlarının artması bu noktada çözüm olacaktır. Kentin önemli imaj elemanları olan Ata Tepe, Hatila Vadisi, Hatila Vadisi Cam Terası, Kale ve Çevresi, Deriner Barajı, Boğa Güreşleri festivalleri ve kültürel yaşam tarzı dikkat çekmektedir. Ancak bu öğeler tek başına yeterli olmamaktadır. Bu noktada potansiyeli yüksek olan Çoruh Nehrinin değerlendirilmesi ve kolay ulaşılabilirliğin sağlanması oldukça önemlidir. Artvin ilinin barajlara yönelik afet planları bulunmamaktadır. Yerel yönetimler ve üniversitenin desteği ile afet planları oluşturulmalıdır. Çoruh Nehri için olumsuz olan kullanımlar ortadan kaldırılmalıdır. Özellikle atık su deşarj konusu yerel yönetimler ile çözümlenmelidir. Atık suların alıcı ortama deşarj standartları ve çevresel kalite standartları, su kaynaklarının korunması ve

sürdürülebilirliğinin sağlanması için ilgili bakanlıkça belirlenmektedir. Bu kaynaklara zarar verenler ya da bu kaynakları kirletenler bozulma ve kirlenme nedeniyle oluşabilecek her türlü zarardan, herhangi bir kusura bakılmaksızın sorumlu tutulmaktadırlar. Sulak alanlarda ve doğal göllerde mevcut su dengesinin bozulmaması adına izin verilmemekte, verilecekse dahi su bütçesi planlaması sonrasında verilebilmektedir. Arıtılmış atık suda bakiye olarak kalan kirliliğin özümsemesi için su akışının yetersiz kaldığı havzalarda, alanın hassasiyeti göz önünde bulundurularak mevcut sanayi tesisleri için ek kısıtlama ve tedbirler getirilebilir.

İçinden akarsu geçen kentlere baktığımızda coğrafi konumları, doğal bileşenleri ile birlikte bir kimlik oluşturmuştur. Kent planları yapılırken kentlerin bu tür coğrafi, doğal, sosyo-kültürel tarihi, özellikleri göz ardı edilirse içinde yaşayanlarla bütünleşememiş kentlerin ortaya çıkması muhtemeldir. Günümüz kentlerinin akarsular ile bütünleşememe problemleri genellikle bu sebepten kaynaklanmaktadır. İçinden akarsu geçen kentler de planlanırken o kente bir cazibe ve biçimsel kimlik kazandırması açısından akarsu yüzeyi, kıyısı ve çevresi planlamaya katılarak düzenlenmelidir (Özdemir, 2013).

Akarsu peyzajının kent kimliğine katkılarının ortaya konulduğu bu çalışma ile; kimlik oluşturulabilmesi için; akarsu kıyılarının peyzaj tasarım çalışmalarının mutlaka yapılması gerektiği, doğal güzelliklerin tasarım açısından kullanılacak önemli öğeler oldukları ancak tek başlarına yeterli olmadıkları, sembol alanların kıyı tasarımları içerisinde değerlendirilebildiği sürece sosyal kabul edilebilirlik kazandığı aksi durumda hak ettiği değeri göremediği görülmektedir. Akarsu kıyıları kentlerin sanatsal etkinliklerine mekan oluşturulması açısından ideal yerler olma potansiyeline sahiptirler. Kentsel kimlik oluşturmada sanatın etkin rolü kullanılarak alternatif kullanım alanları oluşturulmalıdır. Kentlerin doğal kültürel bileşenleri dikkate alınarak insan odaklı sürdürülebilir tasarımlar oluşturulabilmesi için peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarının dikkate alınması gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Mekânsal kalitenin insan yaşamlarını her açıdan olumlu etkilediği, kent kimliklerinin sosyal yaşantı üzerinde önemli izler bıraktığı gerçeğinden yola çıkarak, yaşanabilir kentlerin artması için yapılan bu çalışmalar yerel yönetimler için kentsel rehber niteliği taşımaktadır.

EKLER

Ek 1. Anket Çalışması

Yapmış olduğunuz anket çalışması; **Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**'nde yapılmakta olan '**Akarsu Kıyılarının Kent Kimliğine Katkısı Artvin Çoruh Nehri Örneği**' başlıklı tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmıştır.

Verdiğiniz doğru yanıtlar araştırmanın amacına ulaşmasında önemli katkılar sağlayacaktır.

Ad-Soyad:

1.Cinsiyet: Kadın Erkek

2.Yaş:

3.Eğitim Durumu: İlköğretim Lise Önlisans Lisans
Lisansüstü

4.Mesleğiniz: Memur İşçi Esnaf Öğrenci

5.Yaşadığınız yer:

6.Artvinde bulunma sebebiniz nedir?

Eğitim Çalışma Diğer

7.Aylık geliriniz ne kadar?

1.000-1.500 TL 1.500-2.000 TL

2.000-2.500 TL 2.500-3.000 TL 3.000 TL <

8.Sizce Çoruh Nehri'nin Artvin kentine katkısı var mıdır?

Evet Hayır

9.Cevabınız evet ise en önemli katkısı aşağıdakilerden hangisidir? Önem sırasına göre sıralayınız.(1-6 skalası)

Yeşil alan ve rekreatif imkânlar Görsellik Kimlik oluşturma

Su ihtiyacı Deşarj Noktası Kültürel ve doğal zenginlik

10.Cevabınız hayır ise en önemli olumsuz etkisi hangisidir? Önem sırasına göre sıralayınız.(1-6 skalası)

Kirlilik Kötü koku Alanı sınırlama
Taşkın tehlikesi Kötü Manzara Diğer

11.Çoruh Nehri'ni kullanıyor musunuz?

Evet Hayır

12.Cevabınız evet ise Çoruh Nehri'ni hangi amaçla kullanıyorsunuz?

Yürümek Dinlenmek, manzara seyretmek Yemek yemek
Oturarak sohbet etmek Hepsi Diğer

13. Yeterli midir?

Evet Hayır

14.Haftada ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sık sık Her gün

15.Cevabınız hayır ise kullanmama nedeniniz nedir?

Temiz değil Güvenli değil Aktiviteler yetersiz Estetik değil
Kalite açısından yetersiz Ulaşım zorluğu Zaman azlığı

16.Çoruh Nehri ve çevresinde olmasını istediğiniz kullanım alanlarını hangileridir? Önem sırasına göre sıralayınız. (1-13 skalası)

Yürüyüş yolları Açık-Yeşil alanlar Eğlence Mekanları
Kültür Merkezi Su içi eğlence ve spor alanları Bisiklet Yolu
Kafe/Restoran Piknik Alanları Seyir Alanları
Hobi Merkezi Meydanlar Su Bahçeleri

Çocuk Oyun Alanları

17.Çoruh Nehri ve çevresinin temizlik durumu nedir?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok İyi

18.Çoruh Nehri boyunca mevcut olan aşağıda ki kullanımlardan hangilerini gördünüz?

Deriner Barajı Kent Park Üniversite Yerleşkesi
Marina

Ormanlı Köyü Hatıla Milli Parkı Sanayi Alanı Fatih Mesire
Alanı

Saklı Bahçe Artvin Kalesi Mamazimda Borçka Barajı

19.Çoruh Nehri boyunca yapılan kampüs ve park alanlarının kente kattığı en önemli etki nedir?

Sosyal ortam yaratmıştır. Kenti modernize etmiştir.

Boş zaman aktivite olanakları yaratmıştır. Kente açık-yeşil alanlar
kazandırmıştır.

Hepsi Diğer

20.Çoruh Nehri kente, kentsel sürdürülebilirlik kaynağı olan en çok hangi olanakları sağlıyor? Önem sırasına göre sıralayınız. (1-7 skalasına göre)

Doğal zenginlik ve kaynaklar Mekânsal kimliğin korunması
Eşitlik

Spor ve dinlenme Sağlık Kişisel bütünlük Mikroklimatik
ortam

21.Çoruh Nehri'nde mekânsal süreklilik var mı?

Evet Hayır

22.Çoruh Nehri mevcut olan mekânsal süreklilik hissi kente ne gibi olanak sağlıyor olabilir?

Kullanımsal süreklilik(Hareket sür.) Ekolojik süreklilik Hepsi
 Diğer

23.Çoruh Nehri'nin sizde yarattığı görsel etki nasıldır?

Çok kötü Kötü Orta İyi Çok İyi

24.Çoruh Nehri boyunca yeterli sosyal faaliyet ortamı bulabiliyor musunuz?

Evet Hayır

Ek Tablo 1. Görsel peyzaj sorveyi formu

Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı	Anahtar Faktörler	Değerlendirme Kriteri	Puan	Peyzaj Karakterine Katkısı
Arazi Formları	Yüksek Reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar			Renk	Hoşa giden zıtlık, canlı		
	Orta Reliyef, ilginç erozyon, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü				Bileşenlerle zıt, orta yoğunluk, zengin ama baskın olmayan renk		
	Çok reliyef, küçük yuvarlak tepe, sıradan peyzaj				Yumuşak, göze çarpmayan renk		
Vejetasyon	İlginç doku, çeşitlilik, gösteren vejetasyon			Nadirlik	Nadir, hatırlamaya değer, kısa ömürlü görüntü		
	Az çeşitlilik gösteren vejetasyon				Bölge içinde diğerine benzemesine rağmen farklı olan alan		
	Çok az çeşitlilik gösteren vejetasyon				İlginç ama bölgede oldukça ortak özellik gösteren alan		
Su	Baskın, durgun, temiz yada akan su, beyaz su, kaskatı			Kültürel Değişimler	Görsel uyum ve görsel çeşitlilik		
	Akan ya da durgu, baskın olmayan su				Görsel uyumsuzluk yok, çeşitliliğe etkisi az		
	Zor fark edilen su				Güçlü uyumsuzluk, düzensiz		

Ek Tablo 2. Arazi sörveyi estetik ve algısal kriterler

Estetik		Değer		Algısal		Değer	
Doğallık	Doğal			Uyarıcı	Büyüleyici		
	Yarı Doğal				İlgi Çekici		
	Yapay				Sıradan		
Kuşatma	Açık			Memnuniyet	Güzel		
	Yarı Açık				Hoş		
	Kapalı				Hoşnutsuz		
Çeşitlilik	Çeşitli			Güvenlik	Güvenilir		
	Tek Tip				Huzursuz		
Renk	Renkli				Dominant	Korkutucu	
	Tek Renk			Arazi Formu			
	Donuk			Bitki Örtüsü			
Çizgi	Hareketli			Su Ögesi	Tarım		
	Kavisli				Kırsal Yerleşim		
	Yatay				Kentsel Yerleşim		
Sakinlik	Hareketli						
	Sakin						
Algısal Peyzaj Tipi							
Algılanan Diğer Peyzaj Tipleri							

KAYNAKLAR

- Alpay, B., Alaplı(Zonguldak) Kent Merkezi ve Kıyı Dolgu Alanı Düzenleme Süreci – Kentsel Tasarım Projeleri, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt:1, Sayı:3, S:297-306.
- Anonim. 1926. Sular Hakkında Kanun. Yayımlandığı Resmî Gazete Sayı: 368.
- Anonim. 1960. Yeraltı Suları Hakkında Kanun. Yayımlandığı Resmî Gazete Sayı: 10688.
- Anonim. 1971. Su Ürünleri Kanunu. Yayımlandığı Resmî Gazete Sayı: 13799.
- Anonim. 1983. Çevre Kanunu. Yayımlandığı Resmî Gazete Sayı: 18132.
- Anonim. 1990. Kıyı Kanunu. Yayımlandığı Resmî Gazete Sayı: 20495.
- Anonim. 1997. Su Kaynakları Yönetimi. Ulusal Çevre Eylem Planı. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara.
- Anonim. 2006a. Küresel Su Politikalarının Şehir ve Bölge Planlama Disiplini Açısından Değerlendirilmesi, TMMOB Su Politikaları Kongresi, Ankara.
- Anonim. 2013. Hatıla Vadisi Uzun Devreli Gelişme Planı.
- Artvin İl Gelişme Planı Nüfus ve Sosyo-Ekonomik Yapı Raporu, 2017 (Taslak)
- Aydın, S. ve Özbudun, S., 2003. “Kültür Maddesi”, Antropoloji Sözlüğü, Ed: Aydın,S., ve Emiroğlu, K., *Bilim ve Sanat Yayınları*, Ankara,. 523-25.
- Bala, H. A. 2010. Water and architecture in Porsuk River case - Eskişehir/Turkey, 4th International Scientific Conference on Water Observation and Information System for Decision Support, BALWOIS 2010, Ohrid, Republic of Macedonia.
- Balcı, D., 2002. Kentsel kıyı mekânı düzenleme sorunlarının Kadıköy-Kartal sahil yolu güzergahı kıyı kullanımı örnekleriyle irdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Baran, T.; Özkul, S.D. (2003): Türkiye’de Su Hukuku. Ankara, TMMOB, İnşaat Mühendisleri Odası, Türkiye Mühendislik Haberleri, Yıl: 47/2002-3, No:419, s. 52-54.
- Bayart, J. F., 1999. Kimlik Yanılsaması, Çev. Moralı M., 1. Baskı Metris Yayınları, İstanbul. s.272
- Bekçi, B., 2012. Fiziksel Engelli Kullanıcılar İçin En Uygun Ulaşım Akımlarının Erişebilirlik Açısından İrdelenmesi: Bartın Kenti Örneği, *Bartın Orman Fakültesi Derneği*, Cilt:14, Özel Sayı, S:25-36.
- Berberoğlu, U., 2004. Haliç kıyılarındaki yeni düzenlemeler ve kıyı parklarının kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bilgin, N., 2007. Kimlik inşası, 1. Baskı, Aşına Kitaplar, İzmir, 9944963176, s:330
- Birlik, S., 2006. Tarihi çevrelerde kentsel kimlik değişimin eşik analizi: Trabzon’da bir deneme, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Can, N., 1999. Kent kimliği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cansever, T. (1996), “Sehir”, Cogito, S:8, s:125
- Cengiz, C., 2017. Bartın Geleneksel Kent Dokusunda Yaya Konfor Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Çalışma, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt:19, Sayı:1, S:19-31.
- Cengiz, B., 2007. Bartın Çayı peyzaj özelliklerinin saptanması ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma
- Çöl, Ş.D., 1998. Kentlerimizde kimlik sorunu ve günümüz kentlerinin kimlik derecesini ölçmek için bir yöntem denemesi, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- DSİ. 2005. Devlet Su İşleri 26. Bölge Müdürlüğü. <http://www.dsi.gov.tr>
- DSİ. 2007. Devlet Su İşleri 2007 Faaliyet Raporu. <http://www.dsi.gov.tr>

- Eminağaoğlu, Z. ve Yavuz, A., Kentsel Yeşil Alanların Planlanması ve Tasarımını Etkileyen Faktörler: Artvin İli Örneği, 2010
- Erdoğan, A., Kardeş, B., Sarı, D., 2012, Milli Parklar Şehrinden Barajlar Ve Hes ler Şehrine Dönüşen Artvin, Peyzaj Mimarlığı 5.Kongresi, Türkiye
- Erdoğan E., 2006, Çevre ve Kent Estetiği, *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt:8, Sayı:9, S:68-77.
- Erinç, S., 1982. Jeomorfoloji, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, İstanbul.
- Erkek, C. ve Agralıoğlu, N., 2002. Su Kaynakları Mühendisliği, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 240 s.
- Erses, S. M., 1999. Kent kimliği ve kuruluşundan günümüze metropolleşme süreci içinde İstanbul'un kimlik analizi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Erton, M., 1995. Kent kimliği: İznik ve Mudurnu yerleşmeleri örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ertük, T., 1996. Şehir kimliği: Amasya örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Goncagül, E. E., 2007. Mekânsal çelişkilerin değerlendirilmesinde çok boyutlu algılama yaklaşımlarının planlama sürecinde kullanım: İzmir örneği, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,
- Güley, K., 2001. Kent kimliği değişim sürecinin Gazimağusa örneğinde incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gündüz, O. ve Taner, T., 2002. Küreselleşme sürecinde Türk kentlerinin kimlik sorunları ve İzmir örneği, 1. Uluslararası Kentsel Tasarım Buluşması, 22 – 29 Eylül 2001, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 552-562 s.
- Güvenç, B., 1991. Kentlerin kimliği ve Antalya üzerine notlar, öneriler, örnekler, *Mimarlık Dergisi*, Sayı 1, s:19–28

- Hilal, S., Manolya, Ö., Kültiğın, Y.Y., 2015, Borçka Baraj Gölü ve Yakın Çevresinin Rekreatyon Potansiyelinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi, 2. Uluslararası Mühendislik Mimarlık Kongresi, Kocaeli
- Hoşgören, M.Y. 2004. Hidrografya'nın ana çizgileri I yeraltı suları-kaynaklar-akarsular, 9. Baskı, Çantay Kitabevi, İstanbul. 166 s.
- İlgar, E., 2008. Kent kimliği ve kentsel değişimin kent kimliği boyutu: Eskişehir örneği, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı.
- İzbırak, R., 1971. Hidrografya: akarsular ve göller. Harita Genel Müdürlüğü Matbaası. Ankara.
- İzbırak, R., 1990. Sular coğrafyası, yeraltı suları, kaynaklar, akarsular, göller. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ISBN-975.11.0002.X, 159 s.İstanbul.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C., 1993. Çevrebilim, 3. Baskı, İmge Kitapevi, Ankara, 9755330240, s.368
- Keles, R. (2002), Kentleşme Politikası, İmge Kitapevi, Ankara
- Keleş, R., 2005. Kent ve kültür üzerine, *Mülkiye Dergisi*, 29(246): 14
- Kılıçaslan, Ç., Öskan, M.B., 2005. Akarsuların kentsel gelişme – dönüşüm süreci içerisinde çeşitli kullanımlar yönünden etkileşimlerinin İzmir kenti örneğinde ortaya konulması, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 42(2): 179-190.
- Kurt, N., 2011. Kent hizmetlerinin geleceğinde kentsel sorumluluklar ve kent kültürünün geliştirilmesi stratejileri, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2)
- Malkoç, E., 2008. Kamusal Dış Mekanlarda Kullanım Sürecinde Değerlendirme (KSD): İzmir Konak Meydanı ve Yakın Çevresi Örneği, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- Musayev, E., 2003. Kentsel kıyı dolgu alanları kullanımı çerçevesinde Yalova 17 Ağustos kıyı parkının peyzaj planlama ve tasarım açısından irdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Ocakçı, M., 1993. Şehir kimliği ve çevre ilişkileri, kent ve çevre planlamaya ekolojik yaklaşım, 17. Dünya Şehircilik Günü Sempozyumu, M.S.Ü.M.F.S.B.P.B., İstanbul, s.165-166
- Ocakçı, M., 2010. Yaya Mekanları, İTÜ, Basılmamış Yüksek Lisans Ders Notu, İstanbul, S:113.
- Önem, A. B. ve Kılınçaslan, İ., 2005. “Haliç bölgesinde çevre algılama ve kentsel kimlik”, *İTÜ Dergisi*, 4(1), s:115–125
- Önen, M., 2007. Kentsel kıyı mekânı olarak akarsuların rekreasyonel kullanım potansiyelinin irdelenmesi: Eskişehir Porsuk Çayı ve İstanbul Kurbağalıdere örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özdemir, Z., 2013. Kentlerin akarsu ile bütünleşme sorunlarının planlama ve tasarım yönünden irdelenmesi, Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Özdemir, Ş., Karaca. Y., 2009, Kent Markası ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma, *Afyon Karahisar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2, S:113-134
- Özer, M. N., 1998. Planlı ve tasarlı yaşam alanlarının kent kimliği üzerindeki etkileri, Antalya örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özeren, M., Hepcan Ş., 2013. Kent içi akarsu koridorlarının canlandırılması: İzmir kent merkezi örneği, TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, 28-30 Kasım 2013, 839-849.
- Roth, L. M., 1993. Understanding Architecture – Its Elements, History, and Meaning. Mimarlığın Öyküsü – Öğeleri, Tarihi ve Anlamı. Türkçe Adı: Mimarlığın Öyküsü, Çeviren: Ergün Akça, Kabalcı Yayınevi: 160, Başvuru Dizisi 6, ISBN: 6055272494, İstanbul, 720 sayfa.
- Sarıçam S., Hepcan Coşkun Ç., 2015. Porsuk Çayı Adalar Mevkii ve Çevresinin Rekreasyonel Kullanımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, S: 1-11.

Soygüzel, H., “Kent ve Kültür Üstüne Bir Çeşitleme”,1-3 (2010).

Su kaynakları yönetimi. Ulusal Çevre Eylem Planı. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara.

Şahin, Ş., Perçin, H., Kurum, E. ve Memlük, Y., 2014. Akarsu koridorlarında peyzaj onarımı ve doğaya yeniden kazandırma teknik kılavuzu. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü adına BEL-DA Belde Proje ve Dan. Tic. Ltd. Şti., 154 sayfa, Ankara.

Şahin, Ş., 1996. Dikmen vadisi peyzaj potansiyelinin saptanması ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.

Sucu, S., Dinç, T., 2006. Çoruh Havzası Projeleri, TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi, S:33-38.

Tezcan, M., 1984. Sosyal ve kültürel değişme, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1. Baskı, No:129, Ankara, s.160

Toker, E., 2010. Borçka ve deriner barajlarının Çoruh havzasında neden olduğu arazi kullanım değişiminin ve arazi tahribatının irdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin.

Tuncer, M. (2007), “Ankara Kent Kimliği Ve Ankara Amblemi”,

Turan İ.A., 2010. Kentsel tasarımda fiziksel kent kimliği kodlarının oluşturulması: İzmir Konak İlçesi, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2007), <http://www.tdk.gov.tr>

Uçkaç, L., 2006. Kentsel tasarımın kent kimliği üzerine etkileri: Keçiören örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

URL 1., <http://www.tdk.org.tr>, tdk, Türk Dil Kurumu Resmî Web Sitesi.

URL 2., <https://trinityrivercorridor.com>, 2019

URL 3., <http://www.bayindirlik.gov.tr>, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Resmi Web Sitesi

URL 4., <http://ozhanozturk.com/2018/01/15/artvin-tarihi-livane/>

URL 5., http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/2023_Artvin_Vizyonu.pdf-f4c3cd26-db81-4687-9707-ea364ccdf00b.pdf

URL6.,http://www.academia.edu/36118222/ARTVIN_BOTANIK_BAHCESI_FIZIBILITESI

URL 7., <http://www.ytravelblog.com/san-antonio-river-along-river-walk-tx/>

URL 8., <http://www.eskisehir.bel.tr/sayfalar.php>

URL9.,<http://www.raillife.com.tr/en/an-anatolon-beauty-along-the-yesilirmak-river-amasya/>

URL 10., <http://www.yesilirmak.org.tr/amasya.html>

URL 11., <http://www.mustafacambaz.com/details.php>

URL 12., <http://www.amasra.com.tr/bartin/>

URL13.,<https://www.visitturkey.com.tr/index.php/tr/ads/58dbb088ab84b/Governorship/BARTIN-VAL%C4%B0L%C4%B0%C4%9E%C4%B0>

URL 14., <http://wwf.org>

URL15.,http://www.mimarizm.com/makale/semih-tezcan-ulasim-kadar-yapilasma-ve-arazi-kullanimi-da-bir-problem_113652

URL 16., http://cdn.intechopen.com/pdfs/45407/InTech-Pedestrian_zones.pdf

Yeniçare, E., 2011. Kent kimliği nedir ve örnekler üzerinde irdelenmesi, Namık Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : DUMAN, Gizem

Uyruğu : T.C

Doğum Tarihi Ve Yeri : 05.10.1992 / SAMSUN

Medeni Hali : Bekar

Yabancı Dili : İngilizce

Telefon : 0546 541 76 70

Faks : -

e-posta : dumanngizem@gmail.com

Eğitim

	Eğitim Birimi /	Başlangıç/Bitiş
Yüksek Lisans	Artvin Çoruh Üniv./ Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı	2016 / ...
Lisans	Artvin Çoruh Üniv./ Peyzaj Mimarlığı Bölümü	2010 / 2014